

Kyrkomötet
Kyrkostyrelsens skrivelse 2025:3

Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden

Kyrkostyrelsen överlämnar denna skrivelse till kyrkomötet.

Uppsala den 11 juni 2025

Martin Modéus

Camilla Asp

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen redogör kyrkostyrelsen för sin behandling av kyrkomötesärenden fram till halvårsskiftet 2025. Vidare lämnas information om ärenden som inte är återrapportering av direkta uppdrag från kyrkomötet.

Innehåll

1 Förslag till kyrkomötesbeslut.....	3
2 Behandlingen av kyrkomötesärenden.....	3
2.1 Skrivelser från kyrkomötet 2024.....	3
2.2 Skrivelser från kyrkomötet 2023.....	10
2.3 Skrivelser från kyrkomötet 2022.....	15
2.4 Skrivelser från kyrkomötet 2021.....	19
2.5 Skrivelser från kyrkomötet 2019.....	21
2.6 Skrivelser från kyrkomötet 2017.....	21
2.7 Skrivelser från kyrkomötet 2016.....	23
3 Övrig rapportering	25
3.1 Arbetet utifrån åtagandena till det samiska folket.....	25
3.2 Information om Kyrkobyggnadsprojektet.....	30
3.3 Information om arbetet för att uppnå ökad kyrkoantikvarisk ersättning.....	31
Bilaga 1 Flygplatskyrkans framtid.....	33
Bilaga 2 Obehörigförklaring av biskop.....	44
Bilaga 3 Sänkt valbarhetsålder i församlingsråd.....	47
Bilaga 4 Diakonins kunskap.....	68
Bilaga 5 Nulägesrapport för psalmboksarbetet	82
Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll.....	86

1 Förslag till kyrkomötesbeslut

KsSkr 2025:3

Kyrkomötet beslutar att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden till handlingarna.

2 Behandlingen av kyrkomötesärenden

Kyrkostyrelsen lämnar i det följande en redogörelse för sin behandling av kyrkomötesärenden. Alla fortfarande öppna ärenden samt ärenden som avslutats till 30 juni 2025 redovisas. Detta är ett uttryck för kyrkostyrelsens övergripande ansvar för verksamheten på Svenska kyrkans nationella nivå och avser att skapa en samlad överblick.

För varje ärende redovisas kyrkomötets uppdrag i sammanfattning, vad som skett eller planerats i ärendets handläggning samt om skrivelsen fortfarande är under behandling eller avslutats sedan föregående redogörelse lämnades.

Följande är vägledande för när en skrivelse anges som slutbehandlad eller inte. En skrivelse är i första hand slutbehandlad när resultatet av vad kyrkomötet begärt finns och i förekommande fall lagts fram för kyrkomötet. Exempel på detta är när kyrkomötet begär att kyrkostyrelsen ska återkomma med ett utarbetat förslag i någon fråga. Skrivelsen är slutbehandlad när kyrkostyrelsens förslag läggs fram för kyrkomötet.

Kyrkostyrelsen betraktar även en skrivelse som slutbehandlad när det uppdrag kyrkomötet gett är omhändertaget i ett sammanhang som i sin tur har i uppdrag att göra en redovisning. Ett exempel är när kyrkomötet begär att kyrkostyrelsen ska tillsätta en utredning i en viss fråga. Skrivelsen anses slutbehandlad i och med att utredningen tillsatts. Kyrkomötet kommer då i en framtid att få ta del av utredningens betänkande samt av eventuella förslag från kyrkostyrelsen med anledning av den. Skrivelser där kyrkomötet ger kyrkostyrelsen något till känna eller informerar kyrkostyrelsen om vad utskottet har anfört, är i regel avslutade när kyrkostyrelsen tagit del av kyrkomötets synpunkter och fört dem vidare till ansvarig verksamhet inom den nationella nivån. Eftersom denna typ av skrivelser inte innebär något uttalat uppdrag och de konsekvenser som de kan medföra inte är budgetprövade i kyrkomötets ekonomiutskott måste kyrkostyrelsen anses ha frihet att själv prioritera bland uppdragen. Däremot kan en sådan skrivelse återspeglas i den årliga redovisningen eller andra skrivelser till kyrkomötet.

Något uppdrag har senarelagts med hänvisning till nödvändiga omprioriteringar i planerad verksamhet.

2.1 Skrivelser från kyrkomötet 2024

Kyrkomötets skrivelse 2024:1 med ekonomiutskottets betänkande 2024:2 Årsredovisning för Svenska kyrkans nationella nivå 2023 (KS 2024-2384)

Kyrkomötet beslutade 19 november 2024 i enlighet med ekonomiutskottets förslag i betänkande E 2024:2 *dels* att fastställa årsredovisning samt resultaträkning och balansräkning för Svenska kyrkans nationella nivå 2023, *dels* att bevilja kyrkostyrelsen ansvarsfrihet för räkenskapsåret 2023.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:2 med
ekonomiutskottets betänkande 2024:3 Redogörelse för behandlingen
av kyrkomötesärenden
(KS 2024-2385)**

Kyrkomötet beslutade 19 november 2024 i enlighet med ekonomiutskottets förslag i betänkande E 2024:3 att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse 2024:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:3 med
organisationsutskottets betänkande 2024:1 Valfrågor
(KS 2024-2379)**

Kyrkomötet beslutade 19 november 2024 i enlighet med organisationsutskottets förslag i betänkande O 2024:1 *dels* att anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen om procentspärr m.m., *dels* att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen i skrivelse 2024:4, avsnitt 3 om valsedelsdistribution.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2024:5) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2025.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2024:6) har utfärdats och trädde i kraft 19 november 2024.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:4 med
organisationsutskottets betänkande 2024:4 Verksamhetsberättelse
2023 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd
(KS 2024-2380)**

Kyrkomötet beslutade 19 november 2024 i enlighet med organisationsutskottets förslag i betänkande O 2024:4 att lägga verksamhetsberättelse 2023 för Svenska kyrkans valprovsningsnämnd till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:5 med
kyrkolivsutskottets betänkande 2024:1 Jämställdheten i Svenska kyrkan
(KS 2024-2388)**

Kyrkomötet beslutade 19 november 2024 i enlighet med kyrkolivsutskottets förslag i betänkande KI 2024:1 att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse 2024:5 Jämställdheten i Svenska kyrkan till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:6 med
kyrkolivsutskottets betänkande 2024:4 Svenska kyrkan och hbtq-frågor
(KS 2024-2398)**

Kyrkomötet beslutade 19 november 2024 i enlighet med kyrkolivsutskottets förslag i betänkande KI 2024:4 att med anledning av motion 2024:17, punkt 2, av Linda Sjöo och Ann-Charlotte Miller, Polyamori, asexualitet och hbtqi-begreppet, uppdra åt kyrkostyrelsen att teologiskt fortsätta bearbeta paraplybegreppet hbtqia+ samt göra en teologisk bearbetning av polyamori.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet med externa experter och i samspel med Svenska kyrkans teologiska kommitté. Först tas en översikt av befintligt kunskapsläge fram.

Sedan arbetas fram förslag på ytterligare teologisk kunskapsbearbetning inom områdena. Översikten görs under 2025, för fortsatt beredning 2026. Slutrapporteras till kyrkomötet tidigast 2027.

KsSkr 2025:3

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:7 med
kyrkolivsutskottets betänkande 2024:5 Brudöverlämning vid vigsel
(KS 2024-2389)**

Kyrkomötet beslutade 19 november 2024 i enlighet med kyrkolivsutskottets förslag i betänkande KI 2024:5 att med anledning av motion 2024:24 av Sara Waldenfors och Jesper Eneroth, Brudöverlämning vid vigsel, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att ta fram ett material som ger fördjupad kunskap om vigseltraditioner till stöd i vigselsamtal.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. I beredningen behöver alternativ övervägas hur ett textmaterial ska produceras; enbart webbaserad, tryckt text i egen produktion eller förlagsutgiven skrift. Startfas under våren 2025 med planering och sammansättning av en arbetsgrupp samt skrivfas under hösten 2025 med förslag på form och innehåll vintern 2025–26. Presentation och kommunikation hösten 2026. Slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:8 med
gudstjänstutskottets betänkande 2024:4 En liten bok om Den stora
Boken
(KS 2024-23)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med gudstjänstutskottets förslag i betänkande G 2024:4 att med anledning av motion 2024:18 av Berth Löndahl m.fl., En liten bok om Den stora Boken, att uppdra till kyrkostyrelsen att på lämpligt sätt uppmärksamma 500-årsjubileet av den första svenska översättningen av Nya testamentet.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. I samband med Bokmässan 2026 med temat bildning samt vid särskild söndag i kyrkoåret uppmärksammas 500-årsjubileet genom teman som bibeltolkning och bibelbruk ur ett lutherskt perspektiv. Uppdraget har ekumeniska perspektiv som ska beaktas. Ärendet bereds under hösten 2025 och början av 2026 för att uppmärksammas 2026. Slutrapporteras till kyrkomötet 2027.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:9 med
gudstjänstutskottets betänkande 2024:5 Franciskusjubileum 2026
(KS 2024-2395)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 att bifalla motion 2024:44 punkt 2 av Johan Linnman och Peter Weiderud, Franciskusjubileum 2026, att uppdra åt kyrkostyrelsen att uppmuntra till lokala firanden av den heliga Franciskus samt att samordna spridning av information om de firanden av jubileet som kan komma att ske lokalt på många olika håll i Sverige, så att samordningsvinster kan ske.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. I samband med för, uppdraget, relevanta händelser under 2026 sprids kunskap och uppmuntran för lokalt engagemang. Jubileet har ett tydligt ekumeniskt perspektiv och skapar möjlighet att visa på kyrkans engagemang för skapelsen. Ärendet bereds under hösten 2025 och våren 2026 för genomförande hösten 2026. Slutrapporteras till kyrkomötet 2027.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:10 med
gudstjänstutskottets betänkande 2024:6 Om kyrkohandbok och
kyrkoordning
(KS 2024-2378)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med gudstjänstutskottets förslag i betänkande G 2024:6, att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen i skrivelse 2024:4, avsnitt 5.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2024:7) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2025.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:11 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2024:1 Tematiskt kyrkomöte
2024 – Kyrkan i det offentliga rummet
(KS 2024-2399)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med samhälls- och kulturutskottets förslag i betänkande SK 2024:1 att med anledning av kyrkostyrelsens förslag till uttalande i kyrkostyrelsens skrivelse 2024:6 och utifrån den omvärldsbeskrivning och de teologiska resonemang som förts fram i skrivelsen samt med bifall till motion 2024:54 av Lena Arman m.fl. Kyrkan i det offentliga rummet – uttalandets femte punkt, och med anledning av motionerna 2024:19 av Berth Löndahl m.fl. Kyrkan i det offentliga rummet – uttalandets första punkt samt 2024:55 av Knapp Anna Eriksson m.fl. Kyrkan i det offentliga rummet – uttalandets fjärde punkt, uttala följande:

1. Svenska kyrkans engagemang i det offentliga rummet utgör en väsentlig del av kyrkans sändning till världen (mission) för skapelsens helande. Kyrkans närvaro i det offentliga rummet syftar till att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.
2. Svenska kyrkan har ett ansvar att verka för ett öppet, inkluderande och rättvist offentligt rum för alla och bidra till det demokratiska samhällets upprätthållande och utveckling.
3. Svenska kyrkan konstaterar att trossamfund och civilsamhällesorganisationer spelar en nyckelroll för ett öppet och rättvist samhälle.
4. Svenska kyrkans rum ska präglas av rättvisa, inkludering, upprättelse och öppenhet. Detta innefattar både utrymme för öppna och respektfulla samtal, men också fysiska rum som ger trygghet och skydd.
5. Svenska kyrkan bidrar till det offentliga rummet genom att sätta fokus på alla människors lika värde och värdighet, rättvisa och delaktighet. Delaktighet förutsätter möjlighet till utbildning och folkbildning. De demokratiska fri- och rättigheterna är centrala utgångspunkter i strävan efter fred och rättvisa.
6. Svenska kyrkans deltagande i det offentliga rummet ska präglas av mod och klarsynthet, tålamod och uthållighet, samt solidaritet och egenmakt. Det ska bland annat innefatta:
 - a) analys av samhällsutmaningar utifrån ett delaktighetsperspektiv
 - b) främjande av tillitsfulla relationer
 - c) utmanande av orättvisor
 - d) upptäckande av hoppets tecken
 - e) förbättrade livsvillkor för och tillsammans med människor i utsatthet

Kyrkostyrelsen har tagit emot kyrkomötets uttalanden. Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:12 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2024:3 Nationell strategi för
samarbete inom folkbildning
(KS 2024-2400)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 att bifalla motion 2024:5 av Birgitta Axelsson Edström m.fl., Nationell strategi för samarbete inom folkbildning, att uppdra åt kyrkostyrelsen att utforma en nationell strategi med syftet att stärka samverkan mellan Svenska kyrkan och Sensus.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. För att skapa en nulägesbild av samverkan mellan Svenska kyrkan och Sensus förs frågeområde in i enkäten kyrkbussen. Utifrån svaren från församlingar och pastorat, dialog med stiftet samt annat relevant material skapas en översikt. Denna översikt ligger till grund för att tillsammans med Sensus arbeta fram en strategi för den nationella nivån som kan stärka samverkan lokalt, regionalt och nationellt. Ärendet bereds under 2025 och pågår under 2026. Sensus är i stora förändringsprocesser vilket kan komma att påverka tidsplanen. Slutrapporteras till kyrkomötet 2027.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:13 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2024:10 Kulturutredning
(KS 2024-2401)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 att bifalla motion 2024:46 av Sven Milltoft, m.fl., Kulturutredning, att uppdra åt kyrkostyrelsen att tillsätta en utredning som inventerar, analyserar och drar slutsatser av Svenska kyrkans roll och betydelse som kulturaktör och kulturarrangör i det offentliga rummet, utifrån kyrkans egna och unika bidrag till kulturlivet. Utredningen ska vidare ge förslag på en kulturteologi och åtgärder för att trygga och säkerställa framtida resursbehov och kompetensförsörjning.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet med uppdrag till extern utredare. Utredningsdirektiv arbetas fram och beslutas av kyrkostyrelsen. Utredare utses och referensgrupp tillsätts för utredningsuppdraget. Utredningen genomgår gängse rutiner för remissförfarande och behandlas vidare av kyrkostyrelsen. Som en följd av kulturutredningen kvarstår de av kyrkostyrelsen beslutade plattformarna för kultur respektive musik under utredningstiden. Under hösten 2025 skrivs direktiv för utredningen fram och behandlas av kyrkostyrelsen. Arbetet med utredningen beräknas pågå under 2026 och 2027. Slutrapporteras till kyrkomötet tidigast 2028.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:14 med
ekumenikutskottets betänkande 2024:5 Utlandskyrkan
(KS 2024-2387)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med ekumenikutskottets förslag i betänkande Eu 2024:5, att anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2024:8) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2025.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:15 med
ekumenikuskottets betänkande 2024:7 Förverkliga religionsfrihet i ett
mångreligiöst samhälle
(KS 2024-2396)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med ekumenikuskottets förslag i betänkande Eu 2024:7 att bifalla motion 2024:51 punkt 1 av Peter Weiderud och Klas Corbelius, Förverkliga religionsfrihet i ett mångreligiöst samhälle, att uppdra åt kyrkostyrelsen att stärka det nationella arbetet för religionsfrihet, bland annat genom folkbildning och opinionsbildning.

Kyrkomötet beslutade också att bifalla motion 2024:51 punkt 2 att främja framväxten av fler interreligiösa råd, nätverk och mötesplatser.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. Initialt görs en översikt av befintligt material och kunskapsunderlag gällande religionsfrihet. Materialet kompletteras utifrån behov, tillgängliggörs och sprids till stift och församlingar. Samverkan med relevanta samverkansparter kommer att ske. Uppdraget bereds tillsammans med ärendet Främja interreligiöst samarbete och kontakter (KmSkr 2024:16). Uppdraget bereds under hösten 2025 och kommer att pågå under 2026. Slutrapporteras till kyrkomötet tidigast 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:16 med
ekumenikuskottets betänkande 2024:10 Främja interreligiöst
samarbete och kontakter
(KS 2024-2397)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med ekumenikuskottets förslag i betänkande Eu 2024:10 att med anledning av motion 2024:66 av Eva-Maria Munck m.fl., Främja interreligiöst samarbete och kontakter, uppmana kyrkostyrelsen att tydliggöra och synliggöra de goda exempel och material som finns för att främja det lokala interreligiösa arbetet.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. Nuvarande material samlas och tillgängliggörs och sprids till stift och församlingar. Uppdraget bereds tillsammans med ärendet Förverkliga religionsfrihet i ett mångreligiöst samhälle (KmSkr 2024:15). Uppdraget bereds under hösten 2025 och kommer att pågå under 2026. Slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:17 med
ekonomiutskottets betänkande 2024:1 Verksamhet och ekonomi för
Svenska kyrkans nationella nivå 2025–2027
(KS 2024-2390, KS 2024-2392)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med ekonomiutskottets förslag i betänkande E 2024:1 att

1. fastställa inriktning för verksamheten på den nationella nivån,
2. fastställa nettokostnadsram för 2025 till 1 408 miljoner kronor,
3. medge nettoplaneringsram för 2026 till 1 262 miljoner kronor,
4. medge nettoplaneringsram för 2027 till 1 222 miljoner kronor,
5. medge kyrkostyrelsen att överskrida beslutade nettokostnadsramar för att vid behov säkra finansieringen för Act Svenska kyrkan,

6. med anledning av motion 2024:40 av Irene Oskarsson och Karl-Gunnar Svensson, Utökat stöd till EFS, uppdra till kyrkostyrelsen att bereda frågan om ett eventuellt utökat anslag till EFS,
7. bidrag till tryckning av valsedlar, som beställs via kyrkostyrelsen vid 2025 års val till kyrkomötet, ska utgå till de nomineringsgrupper som är företrädde i kyrkomötet under innevarande mandatperiod eller som genom valet blir företrädde i kyrkomötet. Bidraget till respektive nomineringsgrupp ska motsvara kostnaden för tryckning av 0,7 valsedel per röstberättigad i respektive valkrets.

Kyrkostyrelsens budget för 2025 har beslutats i enlighet med kyrkomötets beslut. I fråga om första till femte samt sjunde beslutet är skrivelsen lagd till handlingarna.

Uppdraget om kyrkomötets beslut med anledning av motion 2024:40 bereds inom kyrkokansliet. Nuvarande anslagsnivå utreds för att ge förslag på stöd i omställning av statsstöd. Eventuell utvidgning av ekonomiskt anslag rymms inte inom befintlig ram. Ärendet bereds under 2025 och slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är – i fråga om utökat stöd till EFS – inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:18 med
tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2024:1 Förbud mot att
röja uppgifter som avser Svenska kyrkans beredskap
(KS 2024-2382)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets förslag i betänkande TU 2024:1, att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen i kyrkostyrelsens skrivelse 2024:4, avsnitt 4, Förbud mot att röja uppgifter som avser Svenska kyrkans beredskap.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2024:9) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2025.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:19 med
tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2024:3
Verksamhetsberättelse 2023 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för
biskopar
(KS 2024-2383)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets förslag i betänkande TU 2024:3 att lägga verksamhetsberättelse 2023 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2024:20 med
tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2024:4
Verksamhetsberättelse 2023 för Svenska kyrkans överklagandenämnd
(KS 2024-2383)**

Kyrkomötet beslutade 20 november 2024 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets förslag i betänkande TU 2024:4 att lägga verksamhetsberättelse 2023 för Svenska kyrkans överklagandenämnd till handlingarna.

Skrivelsen är lagd till handlingarna och slutbehandlad.

2.2 Skrivelser från kyrkomötet 2023

Kyrkomötets skrivelse 2023:2 med ekonomiutskottets betänkande 2023:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden (KS 2024-0108, KS 2025-0464)

Kyrkomötet beslutade 21 november 2023 i enlighet med ekonomiutskottets betänkande E 2023:3 *dels* att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse 2023:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden till handlingarna, *dels* att uppdra till kyrkostyrelsen att uppta till förnyad behandling och att verkställa kyrkomötets beslut avseende kyrkomötets skrivelse KmSkr 2018:5 med samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:10 Flygplatskyrkans framtid.

I fråga om kyrkostyrelsens redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden är skrivelsen lagd till handlingarna.

Uppdraget om kyrkomötets beslut avseende kyrkomötets skrivelse KmSkr 2018:5, Flygplatskyrkans framtid har slutförts under våren 2025. I beredningen har tidigare kartläggning kompletterats, analyserats och vidareutvecklats gällande organisering, ekonomi och teologisk grund utifrån relevant material för Flygplatskyrkan. Kartläggningen redovisas i *bilaga I*.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2023:5 med förvaltnarskapsutskottets betänkande 2023:2 Uppföljning av målen i färdplan för klimatet (KS 2024-0111)

Kyrkomötet beslutade 21 november 2023 i enlighet med förvaltnarskapsutskottets betänkande F 2023:2 att bifalla motion 2023:6 av Isak Öhrlund och Rebecca Hägg, Uppföljning av målen i färdplan för klimatet, att uppdra till kyrkostyrelsen att införa verktyg för uppföljning av effekt- och etappmål i Svenska kyrkans färdplan för klimatet.

Uppdraget har färdigställts och färdplanens verktyg för uppföljning av effekt- och etappmål har utvärderats och utvecklats. Insatser har gjorts för att uppföljningen på ett samlat och visualiserat sätt ska göras tillgänglig i relevanta kanaler.

Följande delar har ingått i uppdragets genomförande:

- Vidareutveckling av hållbarhetsrapporten i VisA (Svenska kyrkans verktyg för analys och visualisering av verksamhetsstatistik) med utökad datainsamling. Statistik har lästs in även för stiftskanslier och den nationella nivån. Utsläppsdata för flygresor samt inköp av varor och tjänster har importerats. Utsläppsdata över inköp av varor och tjänster har tagits in via miljöspendanalys, vilken baserats på kategoriserade fakturor. Hållbarhetsrapportens layout har även ändrats för ökad användarvänlighet.
- Planering och genomförande av utbildningsinsatser om användning av VisA Hållbarhetsrapport.
- Planering och publicering av en visuellt tillgänglig rapportering på Kornet över status på etappmål och effektmål baserade på den årliga sammanfattade statusrapporten för etappmålsuppfyllnad.
- Omvärldsspaning Klimatneutralitet gällande pågående utveckling av internationella standarder och regelverk bland annat på EU-nivå.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2023:6 med
kyrkolivsutskottets betänkande 2023:6 Teologistipendium och pris för
diakoniuppsats
(KS 2024-0112)**

KsSkr 2025:3

Kyrkomötet beslutade 21 november 2023 att bifalla motion 2023:17 av Fredrik Stiernstedt och Sofija Lazic Pedersen, Teologistipendium, att uppdra till kyrkostyrelsen att inrätta ett stipendium för teologisk fördjupning.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. Teologistipendiets instiftande sker i relation till Svenska kyrkans övriga stipendier och priser och handläggningen ska motsvara rutiner för dessa. Handläggning sker inom ramen för en översyn under 2025 av Svenska kyrkans priser och stipendier. Under våren 2025 har handläggning påbörjats och bearbetat frågor om teologistipendiets tematiska inriktning på levande teologiskt samtal och teologisk fördjupning. En första utlysning av teologistipendium kan ske 2026. Slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2023:7 med
kyrkolivsutskottets betänkande 2023:9 Kyrkomusik och
kompetensförsörjning
(KS 2024-0113)**

Kyrkomötet beslutade 21 november 2023 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2023:9 *dels* att bifalla motion 2023:77 av Fredrik Modéus m.fl., Nationell finansiering av kantorsutbildningen, att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda möjligheten att i högre grad än idag finansiera kantorsutbildningen med nationella medel, *dels* att bifalla motion 2023:86 av Lena Petersson, Säkra tillgången på utbildade kyrkomusiker, att uppdra till kyrkostyrelsen att skyndsamt intensifiera och samordna arbetet med att säkra tillgången på utbildade kyrkomusiker i Svenska kyrkan.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. Den 8 december 2023 blev nya avtal 2024–26 klara med fyra folkhögskolor (Geijerskolan, Hjo, Mellansel och Oskarshamn) som ger kyrkomusikerutbildning för examen på C-nivå, alltså kantorsutbildning. Avtalen innebär en uppräknig av kyrkostyrelsens stöd med 77 procent från 2 524 000 kronor till 4 487 000 kronor som avtalsram. Inför ny avtalsperiod från 2027 ska en uppföljning göras för en bedömning av kantorsutbildningarnas finansieringssituation. För det fortsatta arbetet att etablera flera utbildningsorter finns en utökad budgetram på ytterligare 750 000 kronor i syfte att göra utbildningen mera tillgänglig geografiskt, och därmed även generera fler sökande. Det har resulterat i att ett nytt utbildningsalternativ har startat under hösten 2024 i samarbete mellan Mellansels folkhögskola och Uppsala stift. Utbildningsort är Uppsala, vilket svarar mot behovet av en kyrkomusikerutbildning på C-nivå i Mälardalen. Till viss del kompenseras den bortfallet av utbildningsplatser på Marie Cederschiölds högskola efter beslutet om avveckling av kyrkomusikerutbildningen där.

I avvägningen som behöver göras mellan tesen att det finns för få utbildningsorter och farhågan att etablerandet av nya utbildningar riskerar att slå undan benen på befintliga skolor har utbildningsinstitutet gjort bedömningen att det finns underlag för en utbildning i Ljungkile som har goda kommunikationer till storstadsregionen Göteborg och som redan har ett flertal välfungerande musikutbildningar med andra profiler än kyrkomusik. Efter startbesked till Ljungkile folkhögskola under våren 2024 sker antagning till en ny kantorsutbildning där under våren 2025 med utbildningsstart hösten 2025. Utrullningen av ovannämnda tillskott av utbildningsplatser behöver utvärderas innan fler alternativ etableras.

Inom ramen för redan etablerade kontakter med landets kyrkomusikerutbildningar har utbildningsinstitutet en förstärkt dialog med musikhögskolorna i Piteå och Göteborg beträffande möjligheter att få fler att påbörja och slutföra en kyrkomusikerutbildning. En förstärkning av kontakten med de folkhögskolor som bedriver kyrkomusikerutbildning har också skett med anledning av den avtalsdialog som har skett. Båda uppdragen slutrapporteras till kyrkomötet tidigast 2027.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2023:8 med
kyrkolivsutskottets betänkande 2023:10 Församlingspedagogens
yrkesroll
(KS 2024-0114)**

Kyrkomötet beslutade 21 november 2023 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2023:10 att bifalla motion 2023:34, punkt 1 och 2 av Linda Sjö och Marie Buhr, Församlingspedagogens yrkesroll, *dels* att tillsätta en utredning som undersöker hur man ska kunna få till en relevant antagningsprocess till församlingspedagogutbildningen, *dels* att utreda hur man kan säkra yrkets framtida kompetens genom titelskydd.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. Ett underlag presenterades våren 2024 för kyrkostyrelsens, som begärde in ett yttrande från biskopsmötet för den fortsatta beredningen. Biskopsmötet diskuterade ärendet en första gång 22 oktober 2024 med fortsatt diskussion 22 januari 2025 inför sitt yttrande. Fortsatt behandling skedde i kyrkostyrelsens arbetsutskott 20 mars 2025 med diskussion om inriktning för fortsatt beredning. Under den fortsatta beredningen tas ställning till hur utredningen ska fullföljas. Viktigt är att beakta tidigare utredning från 2002, *Utredning om pedagogernas ställning i Svenska kyrkan*. Slutrapporteras till kyrkomötet tidigast 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2023:9 med
tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2023:1
Handläggningsregler i domkapitlen m.m.
(KS 2024-0115)**

Kyrkomötet beslutade 21 november 2023 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2023:1 *dels* att anta utskottets förslag till ändringar i kyrkoordningen, *dels* att med anledning av kyrkostyrelsens skrivelse 2023:4 uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att när bestämmelserna i 9 kap. 5 § andra stycket tillämpas på grund av förhinder för både biskop och domprost ska, vid handläggning av vissa ärenden i domkapitlet, den präst som är deras gemensamma ersättare vara närvarande.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2023:6) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2024.

Uppdraget enligt det andra beslutet har beretts inom kyrkokansliet. En promemoria med förslag till ändring i kyrkoordningen remitterades under 2024 till bland annat stiftens och ett urval av församlingar/pastorat. Förslag till ändrade bestämmelser lämnas i *skrivelsen om ändringar i kyrkoordningen*.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2023:11 med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2023:3 Diakonin och informationsplikt om papperslösa (KS 2024-0117)

Kyrkomötet beslutade 21 november 2023 att bifalla motion 2023:14 av Roger Olsson, Diakonin och informationsplikt om papperslösa, *dels* att uppdra till kyrkostyrelsen att se över konsekvenserna för den diakonala vigningstjänsten om en angiverilag införs, *dels* att uppmana kyrkostyrelsen att framföra slutsatserna från denna översyn i framtida remissförfaranden.

Ärendet har färdigställts och redovisats till kyrkostyrelsen under våren 2025. Beredningen har anpassats i förhållande till aktuell utredning, Vissa åtgärder för stärkt återvändandeverksamhet och inre utlänningskontroll (SOU 2024:80). Utredningens förslag har analyserats för att bedöma konsekvenserna kopplat till diakoners vigningstjänst. Underlaget från denna analys har använts i framtagande av remissvar för ovanstående utredning i den del utredningen avser den föreslagna informationsplikten. Remissvaret finns tillgängligt på www.svenskakyrkan.se/kyrkostyrelsen.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2023:16 med organisationsutskottets betänkande 2023:3 Strukturfrågor (KS 2024-0122)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2023 i enlighet med organisationsutskottets betänkande O 2023:3 att med anledning av motion 2023: 42 av Sören Olsson m.fl., Församlingars inflytande i pastorat och motion 2023:63 av Sten Janson m.fl., Stärk församlingsrådets ställning, uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till att en fortlöpande uppföljning särskilt inriktad på strukturförändringarnas konsekvenser för församlingarna och församlingsråden genomförs.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. Frågor om konsekvenser för församlingarna och församlingsråden förs in i den fortlöpande interna Kyrkbussen med fokus på teman som uppdrag och beslutsmandat. Resultatet analyseras och rapporteras skriftligt i lämpligt format. Ärendet bereddades under 2024 och förs in i den interna Kyrkbussen som genomförs under hösten 2025. Slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2023:17 med organisationsutskottets betänkande 2023:5 Valfrågor (KS 2024-0123)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2023 i enlighet med organisationsutskottets betänkande O 2023:5 *dels* att anta kyrkostyrelsens förslag till ändringar i kyrkoordningen enligt skrivelse 2023:4, avsnitt 5, *dels* att bifalla motion 2023:95 av Håkan Widepalm, Valdistrikt för församlingar som samverkar i pastorat, att uppdra till kyrkostyrelsen att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som gör det möjligt att slå samman flera församlingar inom ett pastorat till ett valdistrikt.

Kyrkomötet beslutade också *dels* att bifalla motion 2023:66 av Bengt Kjellgren m.fl., Valsedeldistribution, att

1. inför kyrkovalet 2025 genomföra en samlad distribution av alla via kyrkostyrelsen tryckta valsedlar direkt från tryckeri till respektive valnämnd för vidare distribution till vallokaler avseende samtliga val till kyrkomöte, stiftsfullmäktige samt kyrkofullmäktige,

2. återkomma med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att en begränsning införs när det gäller hur stort bidrag för valsedlar som maximalt kan utgå om församlingar/pastorat, stift och kyrkomötet beslutar om ett sådant bidrag,
 3. säkerställa att kostnaderna för valsedlar och valsedelsdistribution fördelas på nationell nivå, stiftsnivå samt lokal nivå avseende de tre valen,
- dels att bifalla motion 2023:97 av Victor Ramström, Införande av enhetsvalsedlar, att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda införandet av enhetsvalsedlar i kyrkovalet.

Svenska kyrkans bestämmelser (SvKB 2023:9) har utfärdats och trädde i kraft 1 januari 2024.

Uppdraget enligt motion 2023:97 bereds inom ramen för den av kyrkostyrelsen tillsatta utredningen om hållbara demokratiska strukturer, som ska slutredovisa sina resultat till kyrkostyrelsen under november 2026. Även uppdraget enligt motion 2023:95 skulle enligt den inledande planeringen beredas inom ramen för nämnda utredning. Efter samråd med utredningen har dock beslutats att uppdraget i stället ska beredas internt på kyrkokansliet. Detta beror på att frågan behöver vara färdigutredd redan till hösten 2025 för att nödvändiga systemutvecklingar ska kunna komma på plats till kyrkovalet 2029.

Vad gäller uppdraget enligt motion 2023:66 punkt 1 har resultatet av detta efter skyndsamt beredning lämnats till och beslutats av kyrkomötet 2024 och Svenska kyrkans bestämmelser utfärdats (SvKB 2024:6). Skrivelsen är i denna del slutbehandlad.

När det gäller uppdragen enligt motion 2023:66 punkterna 2 och 3 relaterar dessa uppdrag till frågan om enhetsvalsedlar, som kommer att beredas inom ramen för utredningen om hållbara demokratiska strukturer. Innan demokratiutredningen är klar är det inte ändamålsenligt att gå vidare och starta upp någon utredning som berör punkterna 2 och 3 i motion 2023:66. Ärendet slutrapporteras i denna del därför tidigast till kyrkomötet 2027.

Skrivelsen är – i fråga om motion 2023:66 punkterna 2 och 3, 2023:95 och 2023:97 – inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2023:19 med samhälls- och kulturutskottets betänkande 2023:1 Svenska kyrkans insatser på SiS-hem (KS 2024-0125)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2023 i enlighet med samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2023:1 att med anledning av motion 2023:2 av Lars-Ivar Ericson och Ellionor Moberg, Svenska kyrkans insatser på SiS-hem, uppdra till kyrkostyrelsen att följa frågan utifrån nuläget och skyndsamt planera framåt för att nå fram till en uthållig lösning som omfattar alla viktiga aspekter, och därmed också följa och ta ställning till regeringens förslag om särskilda enheter för unga inom kriminalvården. Kyrkostyrelsen bör också lyfta frågan vid överläggningarna med stiftsstyrelsernas presidier.

Ärendet bereds inom kyrkokansliet. Det finns ingen nationell samordning gällande Svenska kyrkans verksamhet på eller i förhållande till SiS-hem. En kartläggning tas fram över Svenska kyrkans verksamhet i relation till SiS-hemmen. Som en följd av kartläggningen görs en analys av nuläget. I dialog uppmärksammas stiften på att beakta frågan om SiS-hem i sitt främjande. Vid ett eventuellt remissförfarande angående unga inom kriminalvården handläggs detta inom befintliga rutiner för remissarbete. Kartläggning och analys i ett tidigt skede ger goda förutsättningar för en sådan handläggning. Kartläggningen har genomförts under våren 2025 som en förberedelse inför eventuellt remissförfarande. På kartläggningen följer analys av

resultatet. Den 1 februari 2024 uppdrog regeringen åt en särskild utredare (Dir. 2024:13) att se över den statliga barn- och ungdomsvårdens uppdrag och organisation. Syftet är att stärka den statliga barn- och ungdomsvårdens vårdande uppdrag och del i vårdkedjan för att säkerställa att barn och unga ges en trygg och kvalitativ vård, skola och behandling. Översynen är ett led i en reformering av den statliga barn- och ungdomsvården. Utredningens resultat kommer att beaktas inom ramen för beredning av kyrkomötesuppdraget. Tillsammans med Sveriges kristna råd har det under våren 2025 förts samtal med SiS generaldirektör om former för eventuell framtida samverkan. Slutrapporteras till kyrkomötet tidigast 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

2.3 Skrivelser från kyrkomötet 2022

Kyrkomötets skrivelse 2022:3 med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:4 Obehörigförklaring av biskop (KS 2022-6434, KS 2022-6435)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2022 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:4 att bifalla motion 2022:29, punkt 1, av Margaretha Herthelius m.fl., Obehörigförklaring av biskop, att uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av påföljderna vid obehörigförklaring av en biskop.

Ärendet har beretts inom kyrkokansliet. Den utredningspromemoria som togs fram aktualiserade ett antal frågeställningar gällande biskopens uppdrag och innehöll förslag till ändringar i kyrkoordningen. Promemorian sändes ut på remiss till stiftet och ett urval av församlingar/pastorat. Remissutfallet var tydligt avvisande till promemorians förslag och kyrkostyrelsen har mot den bakgrunden valt att inte ta förslagen vidare till kyrkomötet. En sammanfattning av promemorians förslag och kyrkostyrelsens bedömning av remissutfallet finns i *bilaga 2* och med detta avrapporteras uppdraget som slutfört.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2022:4 med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:9 Tillsättning av domprost (KS 2022-6435)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2022 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:9 att bifalla motion 2022:59 av Jonas Noréus, Tillsättning av domprost, att ge kyrkostyrelsen i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med förslag till en reglering i kyrkoordningen om vem som ska vara biskopens ersättare i tillsättningsnämnden för domprost.

Ärendet har beretts inom kyrkokansliet. En promemoria med förslag till kyrkoordningsändringar togs fram 2024 och remitterades till stiftet och ett urval av församlingar/pastorat. I *skrivelsen om ändringar i kyrkoordningen* lämnas förslag till en reglering i kyrkoordningen om vem som ska vara biskopens ersättare i tillsättningsnämnd för domprost.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2022:5 med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:11 Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd (KS 2022-6436)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2022 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:11 att bifalla motion 2022:72 av Klas Corbelius och Jesper Eneroth, Sänkt valbarhetsålder till församlingsråd, att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda konsekvenserna av att sänka åldern för valbarhet för församlingsråd till 16 år och återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen.

Med anledning av uppdraget från kyrkomötet har en promemoria tagits fram inom kyrkokansliet, där uppdraget analyseras och konsekvenserna belyses ur framför allt ett rättsligt perspektiv. Av promemorian framgår bland annat vilka uppgifter som åligger ett församlingsråd och hur dessa uppgifter relaterar till minderårigas begränsade rättshandlingsförmåga och inte minst kravet på samtycke från barnets förmyndare/vårdnadshavare. I promemorian belyses även vilket ansvar och därmed vilka konsekvenser och risker – rent rättsligt – som kan följa av ett förtroendeuppdrag, vilket i sin tur också begränsar vilka uppdrag minderåriga bör anförtrös inom Svenska kyrkan. Promemorian avslutas med en analys där den sammanfattande slutsatsen är att det varken är ändamålsenligt eller önskvärt att föreslå någon ändring i kyrkoordningen vad gäller valbarhetsåldern utifrån de följdändringar – och konsekvenserna av dessa – som en sänkt valbarhetsålder i församlingsråd skulle resultera i. I stället uppmuntras till att adjungera unga till församlingsråd. Mot bakgrund av det utredningen visat kommer kyrkostyrelsen i nuläget inte föreslå en sänkt valbarhetsålder till församlingsråd. Promemorian finns i *bilaga 3*.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2022:7 med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande 2022:13 Verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar (KS 2022-6857, KS 2022-6435)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2022 i enlighet med tillsyns- och uppdragsutskottets betänkande TU 2022:13 *dels* att lägga verksamhetsberättelse 2021 för Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar till handlingarna, *dels* att med anledning av vad som framförs i verksamhetsberättelsens avsnitt fem uppdra till kyrkostyrelsen att göra en översyn av kyrkoordningens bestämmelser.

Skrivelsen är i fråga om verksamhetsberättelsen lagd till handlingarna.

I fråga om uppdraget att se över kyrkoordningens bestämmelser har ärendet beretts vidare inom kyrkokansliet. Översynen avser kyrkoordningens bestämmelser rörande Ansvarsnämndens tillsyn och prövning beträffande biskoparna, mot bakgrund av vad Ansvarsnämnden anför i sin verksamhetsberättelse. Översynen genomfördes under 2024 varefter en promemoria med förslag till ändringar i kyrkoordningen färdigställdes. Promemorian innehöll, såvitt här är aktuellt, förslaget att stiftsstyrelsen, innan den fattar beslut om tidpunkten för ett biskopsval, ska samråda med Ansvarsnämnden för biskopar samt att ingen förändring ska göras i bestämmelserna om att kyrkostyrelsen utfärdar bevis om utnämningen till biskop. Promemorian remitterades till stiftet och ett urval av församlingar/pastorat under vintern 2024/25. Mot bakgrund av remissutfallet har kyrkostyrelsen vid en sammanvägd bedömning beslutat dels att inte föreslå någon förändring i fråga om vilket organ som ska utfärda bevis om utnämning till

biskop, dels att inte gå vidare med förslaget om att i kyrkoordningen ta in en bestämmelse av innebörd att en stiftsstyrelse, innan den fattar beslut om tidpunkten för ett biskopsval, ska samråda med Ansvarsnämnden för biskopar.

KsSkr 2025:3

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2022:13 med
kyrkolivsutskottets betänkande 2022:10 Jämställdheten i Svenska
kyrkan
(KS 2022-6968)**

Kyrkomötet beslutade 22 november 2022 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2022:10 att bifalla motion 2022:64 av Sandra Ryström Signarsdotter och Jesper Eneroth, Jämställdheten i Svenska kyrkan, att uppdra till kyrkostyrelsen att utifrån statistiken i kyrkostyrelsens skrivelse Jämställdheten i Svenska kyrkan analysera och utforma en gemensam strategi för en kyrka som är jämställd.

Skrivelsen om jämställdheten i Svenska kyrkan har analyserats för att identifiera områden där jämställdhet och jämlikhet bör uppnås. Utifrån analysen skrivs en jämställdhetsstrategi fram. I beredningen kommer också ett metodstöd att arbetas fram för att respektive enhet i Svenska kyrkan ska uppfylla lagens krav om främjande och aktiva åtgärder. I ärendet tas kontakt med Diskrimineringsombudsmannen, Jämställdhetsmyndigheten och Svenska kyrkans arbetsgivarorganisation för expertkunskap. I det fall där identifierade områden går utöver det lag föreskriver kan detta komma att bli ärende för kyrkostyrelsen att ta ställning till. Analys av jämställdhetsskrivelsen och framtagande av strategi har skett under första halvåret 2025. Slutrapporteras till kyrkomötet tidigast 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2022:14 med
förvaltareutskottets betänkande 2022:1 Svenska kyrkans
skogsförvaltning
(KS 2022-6969)**

Kyrkomötet beslutade 22 november 2022 i enlighet med förvaltareutskottets betänkande F 2022:1 att bifalla motion 2022:49 av Paul Höglund, Avsättningar i Svenska kyrkans skogar, att uppdra till kyrkostyrelsen att påbörja förhandlingar med berörda myndigheter för att möjliggöra avsättningar i kyrkans skogar av virke till kulturrenoveringar av kyrkans fastigheter.

Inom ramen för beredningen har myndighetsdialog genomförts för att möjliggöra och underlätta dokumenterad skogsskötsel för produktion av virke lämpligt för kulturrenoveringar av kyrkans fastigheter utan att avverkningsförbud inträder. Dialog har förts med Skogsstyrelsen för att anpassa myndighetens vägledning (Målbilder för god miljöhänsyn) så att kulturvirke kan avverkas vid så kallad överhållen skärm. Bedömningen är att den policydialog som inletts har haft framgång och utgör god grund för fortsatt dialog. Samverkan har också skett med projektet ”Virke för framtida förvaltning av kyrkobyggnader”, som drivs av Hantverkslaboratoriet, Göteborgs universitet och där även flera stift medverkar.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2022:22 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2022:2 Varumärke och
kampanj
(KS 2022-6990)**

Kyrkomötet beslutade 23 november 2022 i enlighet med samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2022:2 att bifalla motion 2022:35 av Berth Löndahl m.fl., Missionskampanjer inför storhelgerna, att uppdra till kyrkostyrelsen att ta initiativ till nationella missionskampanjer om kristen tro inför storhelgerna.

Ärendet bereds huvudsakligen inom kyrkokansliet. Svenska kyrkans nationella nivå ser sedan tidigare årligen över kommunikationen kring kristna högtider, uppdaterar webbsidor och tar fram nytt redaktionellt material till sociala kanaler och webbplatser. Materialet tillgängliggörs sedan för Svenska kyrkans församlingar, pastorat och stift för vidare delning i lokala kanaler. Exempel på redan befintlig kommunikation om de kristna högtiderna är: informationstexter om högtiderna på svenskakyrkan.se, veckovisa blogginlägg om söndagens texter i sociala medier, filmat material om jul, påsk, Kristi himmelfärdsdag och pingst, filmat material med ärkebiskopen inför större högtider och löpande redaktionellt innehåll om högtiderna i sociala medier. Med anledning av uppdraget görs särskilda insatser för att öka kunskapen om mindre kända högtider. Under 2025 och 2026 görs faktainlägg och filmer för sociala medier för att öka kunskapen om tacksägelsedagen, allhelgona, domsöndagen och änglarnas dag (den heliga Mikael's dag). Filmerna tillgängliggörs för församlingar, pastorat och stift för vidare delning i lokala kanaler. Slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2022:25 med
ekumenikutskottets betänkande 2022:8 Ekumenisk dialog om
nedrustning
(KS 2022-6993)**

Kyrkomötet beslutade 23 november 2022 i enlighet med ekumenikutskottets betänkande Eu 2022:8 att bifalla motion 2022:61, punkt 1 och 2, av Peter Weiderud och Klas Corbelius, Ekumenisk dialog om nedrustning, dels att uppdra till kyrkostyrelsen att uppmana Kyrkornas världsråd att tillsammans med aktuella medlemskyrkor återuppta dialogen med icke-nukleära medlemmar av Nato, dels att å Svenska kyrkans vägnar ta en aktiv del i en sådan dialog.

En dokumentation av arbetet inom Kyrkornas världsråd i frågan så här långt har genomförts. Kontakter har också tagits med Sveriges kristna råd och Ekumeniakyrkan i deras relation till respektive medlemskap i Kyrkornas världsråd samt med kyrkor och ekumeniska råd i andra aktuella länder. Här har särskilt uppmärksamats kontakten med Evangelisk Lutherska kyrkan i Finland. Dialog med Kyrkornas världsråd har inletts.

Om och när beslut fattas i frågan i Kyrkornas världsråd tillsätts resurser för att delta i dialogen och kunskapsunderlaget fördjupas samtidigt som samspelet med Sveriges kristna råd, Ekumeniakyrkan och kyrkor och ekumeniska råd i andra aktuella länder utvecklas för delande av kompetens och resurser. Arbetet genomförs 2025–2026, beroende på beslut i Kyrkornas världsråd. Uppdraget slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:5 med förvalterskapsutskottets betänkande 2021:1 Hållbarhet i Svenska kyrkans skogsbruk (KS 2021-1610)

Kyrkomötet beslutade 23 november 2021 i enlighet med förvalterskapsutskottets betänkande F 2021:1 att bifalla motion 2021:48 punkt 1 av Mats Ludvigsson m.fl., Hållbar förvaltning av prästlönetillgångarna, att uppdra till kyrkostyrelsen att mot bakgrund av hur utvecklingen på skogsförvaltningens område generellt utvecklats, utreda hur kyrkoordningens skrivningar, kapitel 46, angående förvaltningen av prästlönetillgångarna ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt.

Kyrkomötet beslutade också att bifalla motion 2021:48 punkt 2 att uppdra till kyrkostyrelsen att efter utredningen återkomma med förslag på erforderliga förändringar i kyrkoordningen.

Vidare beslutade kyrkomötet i enlighet med samma betänkande att med anledning av motionerna 2021:69 av Sven Gunnar Persson m.fl., Hållbart skogsbruk, 2021:89 av Lars B Andersson m.fl., Biologisk mångfald i Svenska kyrkans skogsinnehav, och 2021:96 av Terence Hongslö m.fl., Direktiv för förvaltning av prästlönetillgångarna, ge kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda hur kyrkoordningens bestämmelser ska utformas för att säkerställa en så ekologiskt, ekonomiskt, socialt och andligt hållbar skogsförvaltning som möjligt med beaktande av bland annat mänskliga rättigheter, biologisk mångfald och klimatet samt överväga hur detta bäst redovisas.

Den utredning som tillsattes 2023 har planenligt lämnat sitt slutbetänkande hösten 2024 och därefter sänts på remiss till alla delar av Svenska kyrkan och till ett antal externa aktörer. Remissen har varit öppet även för allmänhet och organisationer som inte fått inbjudan att yttra sig. Slutsatser av remiss och analys av utredningens förslag har beretts under våren 2025 och redovisas i *skrivelsen om hållbarhet i Svenska kyrkans skogsbruk*.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2021:14 med kyrkolivsutskottets betänkande 2021:11 Könsidentitet och könsuttryck (KS 2021-1619)

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2021:11 att bifalla motion 2021:67 av Karin Janfalk m.fl., Könsidentitet och könsuttryck, att uppdra till kyrkostyrelsen att ta fram ett officiellt teologiskt ställningstagande gällande könsidentitet och könsuttryck.

Ärendet bereds genom att en teologisk analys och reflektion genomförs inom ramen för Svenska kyrkans teologiska kommittés arbete. Under 2022–2023 har kommittén tagit del av aktuell forskning om transpersoners sociala situation samt om medicinska frågor. Under 2024 har kommittén mött transpersoner med anknytning till Svenska kyrkan för att diskutera teologiska perspektiv på ämnet könsidentitet och könsuttryck. Utifrån dessa och andra kunskapskällor arbetar kommittén i samverkan med kyrkokansliet fram ett förslag till ställningstagande. Ärendet bedöms behöva fortsatt bearbetning under hela mandatperioden med redovisning hösten 2025. Under arbetets gång har kommittén fört dialog utifrån ett rättighetsbaserat perspektiv för att säkerställa kvalitet utifrån erfarenheter från rättighetsbärare. Delrapportering sker i

samband med teologiska kommitténs överläggningar med kyrkostyrelsen. Slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:20 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:6 Diakonins kunskap
(KS 2021-1625)**

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 med anledning av samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2021:6 att bifalla motion 2021:21 av Anna Karin Hammar och Elisabeth Rydström, Diakonins kunskap, att uppdra till kyrkostyrelsen att utreda hur Svenska kyrkan mer systematiskt kan ta vara på det diakonala arbetets kunskap om samhällssituation, kristen teologi och diakonala arbetsmetoder.

Uppdraget har genomförts under åren 2022–2024. Inom uppdraget har en översyn av kunskapsläget genomförts rörande teologi, teori och metod inom Svenska kyrkans diakonala arbete. En rapport om arbete med statistik, analys och återkoppling av kunskap rörande diakoni i Svenska kyrkan har också tagits fram. Vidare har möjligheterna till systemföljrapportering utretts och en ny webbplats, Utforska diakoni, har lanserats. Resultaten från uppdraget har tillgängliggjorts genom en spridningskonferens under hösten 2024. En rapport om arbetet finns i *bilaga 4*.

Skrivelsen är slutbehandlad.

**Kyrkomötets skrivelse 2021:21 med
samhälls- och kulturutskottets betänkande 2021:8 Nationell
dopkampanj
(KS 2021-1626)**

Kyrkomötet beslutade 24 november 2021 i enlighet med samhälls- och kulturutskottets betänkande SK 2021:8 att bifalla motion 2021:55 av Sofija Pedersen Videke m.fl., Nationell dopkampanj, att uppdra till kyrkostyrelsen att samordna en nationell dopkampanj.

Ärendet har huvudsakligen beretts inom kyrkokansliet, med teologiska perspektiv och har ingått som ett delprojekt inom kyrkomötesuppdraget Medlemsstrategi (KmSkr 2017:2). Projektet har jobbat i nära samarbete med kommunikatörer från församling, pastorat och stift för att ringa in målgrupper för kampanjen och föra dialog om hur olika målgrupper för dopkommunikation kan tas om hand i det löpande kommunikationsarbetet i Svenska kyrkan. Projektet har därefter tagit fram kampanjmaterial, i form av film, bilder och inlägg i sociala medier, och tillgängliggjort detta för inomkyrklig användning. Projektet har också erbjudit praktiskt stöd till församlingarna kring uppdateringar av lokala webbsidor om dopet. De nationella sidorna om dopet har fått nya och uppdaterade texter. Kampanjen visades på annonsplats i TV4, på Facebook, YouTube och Instagram 11–30 april samt 8–17 september 2023. Flera församlingar, pastorat och stift använde samtidigt kampanjmaterialet i lokala kanaler. De uppföljande mätningar som genomfördes tillsammans med Novus visade att kampanjen väckte varma känslor och känslor av glädje, gemenskap och inkludering, särskilt starkt hos åldersgruppen 18–34 år. 45 procent av de som såg kampanjen angav att de påverkades ganska eller mycket positivt i sin bild av Svenska kyrkan. Mätningarna visade att kampanjen går lika bra oavsett vilken tid på året den visas. Under 2024 gjordes en inomkyrklig uppföljning för att se hur församlingarna har använt kampanjmaterialet. Den visade att 44 procent av kyrkoherdarna använt kampanjen under året. De kyrkoherdar som inte använt kampanjen angav två huvudsakliga skäl: att de inte haft resurser att genomföra kampanjen, alternativt att de redan gjorde egna

kampanjer om dopet. Den 10–30 april 2024 gjorde den nationella nivån inlägg på Facebook och Instagram med utgångspunkt i kampanjmaterialet. Dessa sponsrades för att få större räckvidd. Flera församlingar, pastorat och stift använde samtidigt kampanjen i sina lokala kanaler. Kampanjen finns tillgänglig att använda till och med 13 mars 2026, därefter upphör Svenska kyrkans rättigheter till materialet.

Skrivelsen är slutbehandlad.

2.5 Skrivelser från kyrkomötet 2019

Kyrkomötets skrivelse 2019:2 med ekonomiutskottets betänkande 2019:3 Redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden (KS 2020-0052, KS 2020-0924)

Kyrkomötet beslutade 19 november 2019 i enlighet med ekonomiutskottets betänkande E 2019:3 att med godkännande lägga kyrkostyrelsens skrivelse 2019:3 till handlingarna.

Kyrkomötet beslutade också att bifalla motion 2019:31, punkt 1, av Anna Karin Hammar, att uppdra till kyrkostyrelsen att i samband med hågkomsten av det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 (KsSkr 2019:3, KmSkr 2017:15) även högtidlighålla att det 2025 är 1700 år sedan kyrkomötet i Nicaea, samt bifalla motion 2019:43 av Jesper Eneroth m.fl. att uppdra till kyrkostyrelsen att genomföra en översyn av och ta fram förslag på hur institutionssjälavården, där verksamhet och ansvar vilar på pastorat/församlingar, ska finansieras, med hänsyn till stiftens respektive den nationella nivåns roll och uppgift och i förhållande till utjämnings-/bidragssystem.

I fråga om kyrkostyrelsens redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden är skrivelsen lagd till handlingarna.

Uppdraget enligt motion 2019:31 bereds inom kyrkokansliet och inom ramen för pågående beredning av KmSkr 2017:15 Ekumeniskt möte 1925 och 2025. Arbetet sker i samverkan med Sveriges kristna råd och med beaktande av de beslut och processer som finns inom Kyrkornas världsråd när det gäller hur de två viktiga ekumeniska märkesåren ska uppmärksammas. Slutrapporteras till kyrkomötet 2026.

Uppdraget enligt motion 2019:43 har beretts inom kyrkokansliet. I uppdraget har det gjorts en fördjupad översyn av de ekonomiska förutsättningarna för institutions-själavårdsuppdragen och liknande uppdrag, där även det generella utjämnings-systemet från 2016 och bidragsförfarande beaktats. Uppdraget slutrapporterades till kyrkomötet 2023.

Skrivelsen är – i fråga om motion 2019:31 – inte slutbehandlad.

2.6 Skrivelser från kyrkomötet 2017

Kyrkomötets skrivelse 2017:2 med kyrkolivsutskottets betänkande 2017:1 Medlemsstrategi (KS 2018-0078)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2017 med anledning av kyrkolivsutskottets betänkande Kl 2017:1 att bifalla motion 2017:117 av Jesper Eneroth och Mattias Kristenson att uppdra till kyrkostyrelsen att initiera ett brett arbete med att utveckla en medlemsutvecklingsstrategi med relevans för Svenska kyrkans samtliga nivåer.

Kyrkostyrelsen har behandlat ärendet om en medlemsutvecklingsstrategi ett flertal gånger under 2018–2021. En förstudie genomfördes under hösten 2019 i samverkan

med stift och församlingar. Förstudien identifierar ett antal viktiga avgränsade processer som ska stödja stift och församlingar i arbetet att följa medlemmen genom livet. Hit kan höra inbjudan till dop, konfirmation och kontakt med nyinflyttade samt församlingens tillgänglighet. Förstudien behandlades av kyrkostyrelsen under våren 2020 och ärendets beredning har därefter fortsatt. I skrivelsen Verksamhet och ekonomi för Svenska kyrkans nationella nivå 2021–2023 fanns ett förslag om att under 2021 initiera en långsiktig särskild satsning för att stärka församlingarnas förmåga att systematiskt följa medlemmen i enlighet med de behov som församlingar och kyrkoherdar efterfrågar. Denna satsning innebär utbildningsinsatser på samtliga nivåer, ett nytt gemensamt digitalt processtöd för församlingarna, förslag på kommunikationsinsatser samt möjlighet att dela goda exempel mellan församlingarna. Ett samlat arbete från den nationella nivån ger möjlighet att säkra aspekter kring juridik, informationssäkerhet och teknik. Kyrkomötet 2020 beslutade om en kartläggning kring församlingars och pastorats framtida it-lösningar och administrativa system, där detta ingick som en del. Kartläggningen resulterade i en plan där ett arbete ska ske 2022–2024 tillsammans med stift, församlingar och pastorat. Arbetet påbörjades under 2022 och under 2023 har arbetet intensifierats med fokus på dop, konfirmation samt arbete med att analysera behovet av it-stöd kopplat till att följa medlemmen genom livet. Under 2023 genomfördes även en stor dopkampanj utifrån kyrkomötesuppdraget En nationell dopkampanj (KmSkr 2021:21), som ett delprojekt i projektet medlemsutvecklingsstrategi. Samtidigt gjordes insatser kopplat till målgruppsanalys och statistik, samt för att öka användningen av verktyget Konfasök, med målet att göra det lättare för ungdomar att hitta och anmäla sig till konfirmationsundervisning. Vidare har uppdraget innefattat trendarbete för samtid och framtid gällande digitalisering och varumärkesarbete. Under 2024 gick beredningen in i en ny fas med fokus att utveckla it-stöd i förhållande till medlemskommunikation genom upphandling av plattform för relationsbyggande kommunikation. Plattformen ger möjlighet till riktade och automatiserade kommunikationsinsatser för att stärka församlingens kontakt med de människor som sällan deltar i verksamhet. Tjänsten kan utöver medlemskommunikationsfunktionalitet erbjuda mina sidor-funktionalitet, självservice-tjänster samt administrativt stöd i form av boknings- och ärendehanteringssystem. Under hösten 2024 rekryterades tre referensgrupper, med administratörer, kommunikatörer och präster för att utveckla de funktioner som ska finnas inom plattformen. Under hösten 2024 och våren 2025 har en version av plattformen utarbetats i nära samverkan med referensgrupperna. Från och med hösten 2025 kan arbetet påbörjas med framtagande av förvaltningsplan, prissättningsmodell, anslutningsplan och demonstration av systemet.

Mot bakgrund av de genomförda insatserna kan kyrkomötesuppdraget slutrapporteras. När det gäller utveckling av medlemskommunikationstjänsten behandlas den frågan fortsättningsvis inom ramen för färdplan för samverkan och digitalisering.

Skrivelsen är slutbehandlad.

Kyrkomötets skrivelse 2017:15 med ekumenikutskottets betänkande 2017:3 Ekumeniskt möte 1925 och 2025 (KS 2018-0091)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2017 i enlighet med ekumenikutskottets betänkande Eu 2017:3 att bifalla motion 2017:22 av Anders Roos m.fl. att uppdraga till kyrkostyrelsen att på lämpligt sätt högtidlighålla det ekumeniska mötet i Stockholm 1925, lämpligen år 2025. Ärendet bereds tillsammans med uppdraget enligt KmSkr 2019:2

om att i samband med hågkomsten av det ekumeniska mötet i Stockholm 2025 även högtidlighålla att det 2025 är 1700 år sedan kyrkomötet i Nicea.

Beredningen genomförs i flera steg. Första steget var att ta reda på vad det ekumeniska mötet i Stockholm 1925 innebar. Ett andra steg var att ta fram underlag med bland annat utvärderingar av tidigare större möten som grund, såsom den ekumeniska helg som Svenska kyrkan genomförde hösten 2018 i samarbete med Sveriges kristna råd. Steg tre var att utifrån nämnda underlag inom ramen för Sveriges kristna rådsarbete ta fram beslutsunderlag för mål, former, omfång och resurser med mera, inför arbetet med den konkreta planeringen av högtidlighållandet. I detta sker också löpande kontakter med Kyrkornas världsråd och deras arbete med fokus på uppmärksammandet av kyrkomötet i Nicea. En samordningsgrupp inom Sveriges kristna råd med representanter från kyrkofamiljerna arbetar med frågan. Under 2022 genomfördes ett idéseminarium som en del av arbetet. Sveriges kristna råds styrelse har beslutat att benämna högtidlighållandet ”Ekumeniska året 2025” med temat ”Tid för Guds fred” och året kommer att alltså ha fokus på fred i olika perspektiv. Under 2023 fattades beslut av Sveriges kristna råds styrelse om hur högtidlighållandet ska ske. 19–23 augusti 2025 genomförs Ekumeniska veckan i Stockholm och veckan får fokus under fredagen och lördagen 22–23 augusti med publikt evenemang ”Hjärta Stockholm” i centrala Stockholm (Kungsträdgården) och högtidsgudstjänst i Storkyrkan. Veckan inleds 19–22 augusti med seminarier på olika fokus i anslutning till Ekumeniska årets tema. Den 21 augusti inbjuds till ”Peace Concert” med interreligiöst fokus. Den 22 augusti inbjuds en trängre krets till ”Ecumenical Celebration”. Samma dag inbjuds till Nobelmingel på Nobelprismuséet i samarbete med Nobelstiftelsen. Den 22 augusti på kvällen inbjuds också till två lovsångsgudstjänster i Storkyrkan. Som en del av firandet genomförs också ett ekumeniskt ungdomsmöte på temat ”Reach Peace”. Detta möte samordnas till del med biskoparnas ungdomsmöte i Stockholm 22–24 augusti. Planeringen sker i nära samspel med Kyrkornas världsråd. Kyrkoledare från olika traditioner och ekumeniska nätverk har bjudits in. Planering sker i nära samspel med Stockholms stift. Pingsthelgen 2025 genomfördes lokala ekumeniska arrangemang på temat ”Tid för Guds fred” då uppmärksamhet också gavs till interreligiösa perspektiv. Varje dag 6–9 juni har ett särskilt ledmotiv. Sveriges kristna råd har vidare varit med och tagit fram boken om Stockholmsmötet 1925 *Detta är bara en begynnelse*. Under året planeras också för en ekumenisk sommarkurs i samspel med Enskilda högskolan. En projektledare har anställts inom Sveriges kristna råd och medlemssamfundet finansierar arbetet tillsammans. Svenska kyrkans nationella nivå bidrar med en heltidstjänst från augusti 2024. Slutrapportering bedöms kunna ske till kyrkomötet 2026.

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

2.7 Skrivelser från kyrkomötet 2016

Kyrkomötets skrivelse 2016:9 med gudstjänstutskottets betänkande 2016:7 Psalmboken (KS 2016-1320)

Kyrkomötet beslutade 22 november 2016 i enlighet med gudstjänstutskottets betänkande G 2016:7 att bifalla motion 2016:47 av Katarina Ramnerö Ödestad och Sven Milltoft att uppdra till kyrkostyrelsen att till kyrkomötet komma med förslag till revidering och utökning av Den svenska psalmboken, så att den kommer att fungera tillsammans med den nya kyrkohandboken.

Den första delen av uppdraget handlade om att tillse att den nya kyrkohandboken och psalmboken fungerar tillsammans. Detta arbete har genomförts under 2018. Den andra delen handlar om att inleda en psalmboksrevision. I gudstjänstutskottets betänkande anges att ”en planering för kommande revision bör inledas”. En sådan planering har genomförts i och med en förstudie med en genomlysning av rättsfrågorna, ekumeniska förutsättningar och ekonomiska aspekter. Vidare har en frekvensanalys samt en kvalitets- och innehållsundersökning påbörjats för att ringa in frågor som önskemål, psalmbehov och psalmbruk. Förstudien rapporterades till kyrkomötet 2021 i skrivelsen Revision av psalmboken (KsSkr 2021:6), då kyrkostyrelsen enligt uppdrag i KmSkr 2018:4 hämtade in kyrkomötets synpunkter på direktiv, tidplan och andra ramar för en kommande revision. Kyrkomötets synpunkter rör de ekonomiska förutsättningarna och konsekvenserna, ekumeniska och internationella aspekter, att revisionsarbetet inkluderar externa experter samt att psalmbokens roll som kulturbärare i kyrka och samhälle tydligt tas tillvara. Vidare ska normkritiska perspektiv beaktas i arbetet, vad gäller såväl innehåll som organisationens sammansättning, för att visa på kyrkans mångfald. Barn och ungas representation är särskilt viktig. I revisionsarbetet ska hänsyn tas till vad som saknas i den nuvarande psalmboken såsom psalmer i kris och katastrof, fler psalmer för kyrkliga handlingar samt fler kyrkoårsanknutna psalmer.

I förstudien föreslogs att arbetet bör ske enligt två spår: spåret Nya psalmer och spåret revision av 1986 års psalmbok. Under 2022 påbörjades arbetet med spår Nya psalmer genom en insamling av förslag till nya psalmer. Under 2023 och 2024 granskades de nästan 10 000 psalmförslag som kommit in av urvalsgrupper bestående av kyrkomusiker, präster och studenter. Dessa träffades vid fyra tillfällen och urvalsarbetet gjordes efter givna direktiv och kriterier. Det urval som grupperna presenterade har under 2024 och inledningen av 2025 förberetts för att kunna testas och sjungas i församlingar i Svenska kyrkan. Utöver dessa sånger har sånger tillkommit genom initiativet Unga skriver psalm, psalmskrivarläger som ägt rum i Göteborgs, Stockholms och Västerås stift. De sånger som komponerats och författats av ungdomar vid dessa läger har sedan granskats på ett likvärdigt sätt av urvalsgrupper som beskrivits ovan. Arbetet med ungas psalmskrivande har varit ett sätt att inom arbetet möta kyrkomötets direktiv att särskilt beakta barns och ungas perspektiv och kyrkomötesuppdraget att värna att en svenskkyrklig teologi präglas material som sjungs med barn och unga (G 2019:4).

Vissa av psalmförslagen har genomgått bearbetning, de har fått koralats och ackordanalys samt notsatts i en gemensam remissutgåva som levereras till remissinstanser i tryckt format och finns tillgänglig för nedladdning på Svenska kyrkans webbplats. Remissperioden sträcker sig mellan 18 maj 2025 till 22 november 2026. Psalmförslagen har under 2025 spelats in tillsammans med körer från olika håll i landet och dessa inspelningar finns tillgängliga på Svenska kyrkans musikbank och Spotify i och med att remissperioden startar. Avtal för användande av psalmförslag har upprättats med alla upphovsrättsinnehavare för tillåtelse att använda verken under remisstiden.

Utöver de sånger som provsungs under remissperioden kommer även tipslådan som var en del av den digitala brevlådan att granskas. Det kan också bli aktuellt att komplettera med psalmer som innehåller teman som kyrkomötet önskat.

När det gäller revisionen av 1986 års psalmbok inleddes arbetet med projektplan, organisation och tidsplan, med beaktande av kyrkomötets synpunkter och önskemål. Det har även genomförts en utredning kring upphovsfrågor och ekonomi som lämnades till kyrkostyrelsen under våren 2024. Utredningen kom fram till att det är ekonomiskt och upphovsrättsligt möjligt att starta revisionen av Den svenska psalmboken. Vidare har en frekvensanalys samt en kvalitets- och innehållsundersökning

påbörjats under 2024 för att identifiera frågor om önskemål, psalmbehov och psalmbruk. Frekvensanalysen genomförs genom att församlingar registrerar vilka psalmer de sjunger i olika verksamheter som en del av den reguljära statistikrapporteringen. Denna registrering kommer att pågå under minst tre år. Slutrapportering av en psalmboksrevision till kyrkomötet är svårbedömd. En närmare beskrivning av arbetet under 2024 finns i *bilaga 5*

Skrivelsen är inte slutbehandlad.

3 Övrig rapportering

3.1 Arbetet utifrån åtagandena till det samiska folket

Bakgrund

Kyrkostyrelsen beslutade i juni 2021, efter hörande av samtliga stiftsstyrelser, om åtta framtidsyftande åtaganden kopplade till ursikten till det samiska folket. De åtta åtagandena kan ses som övergripande mål för det fortsatta utvecklingsarbetet under perioden 2022–2031.

De åtta åtagandena

- A) Förkunna evangelium på samiska och utifrån den samiska kulturella kontexten med respekt för samisk andlig och kyrklig tradition.
- B) Synliggöra samisk andlighet, teologi och kyrklig tradition inom Svenska kyrkan.
- C) Bidra till att stärka och revitalisera de samiska språken i Svenska kyrkans verksamhet.
- D) Öka kunskapen och medvetenheten om kyrkans historiska relationer och övergrepp mot samerna och konsekvenserna av detta.
- E) Öka kunskapen om och respekten för urfolksrättens principer inom Svenska kyrkan och i samhället.
- F) Öka samers inflytande och delaktighet i Svenska kyrkan.
- G) Stärka samiska barn och unga i deras identitet och andliga utveckling.
- H) Främja gränsöverskridande samiskt kyrkoliv.

Första etappen av utvecklingsarbetet, 2022–2026

Det fortsatta försoningsarbetet behöver utformas så att det, dels bidrar till långsiktig social, ekonomisk, ekologisk och andlig hållbarhet även i ett samiskt perspektiv, dels beaktar viktiga principer i urfolksrätten. En sådan central princip är urfolks rätt till självbestämmande. Det innebär att Svenska kyrkans fortsatta utvecklingsarbete förutsätter aktivt samiskt deltagande i samiskt kyrkoliv och de insatser som planeras.

Under den första etappen av utvecklingsarbetet, 2022–2026, läggs särskilt fokus på:

- Insatser för att stärka samiskt inflytande och delaktighet i Svenska kyrkan, bland annat för att öka kunskap och medvetenhet om rätten till inflytande, öka samers faktiska möjligheter till delaktighet och för att hitta nya arbetssätt för att säkerställa samiskt inflytande och delaktighet.
- Insatser för att främja samiskt kyrkoliv, bland annat för att öka kunskapen om samisk andlighet och kyrkoliv, hitta gemensamma former för samverkan inom Svenska kyrkan för att utveckla det samiska arbetet, öka tillgången på samisk kyrkomusik, underlätta samiskt gudstjänstliv samt synliggöra den samiska kulturen i kyrkan.

- Insatser för att stärka samiska barn och unga, bland annat det samiska konfirmentionslägret och att utveckla samisk barnverksamhet, samt öka medvetenheten kring samiska barns och ungas situation.
- Insatser som rör Svenska kyrkans markförvaltning och skogsbruk, bland annat kartläggning av kyrkans historiska agerande i markfrågor och kopplingen mellan kyrkans nuvarande markförvaltning och traditionella samiska marker, undersöka möjligheterna att utveckla en ny samverkans- och dialogmodell för Svenska kyrkans mark- och skogsförvaltning samt att öka kunskapen om urfolksrättigheter i markförvaltningen.
- Insatser för att öka kunskapen om och respekten för urfolksrätten, bland annat inom kyrkans egna utbildningar, att ytterligare sprida vitboksmaterialet inom Svenska kyrkan, samt att genom påverkansarbete bidra till att stärka samer och samiska rättigheter.

Verksamhet under 2024

Utvecklingsmedel för att långsiktigt främja samiskt kyrkoliv

Medel för insatser, som syftar till att uppnå de övergripande målen för försoningsarbetet, kan sökas av stift, församlingar och samiska föreningar, enligt kriterier fastställda av kyrkostyrelsen. Beslut om tilldelning av medel fattas av generalsekreteraren och föregås av beredning i Samiska rådet i Svenska kyrkan.

Följande stift, församlingar, pastorat och samiska föreningar har tilldelats utvecklingsmedel enligt fastställda kriterier:

- Jokkmokks församling
- Arvidsjaurs församling
- Samisk föräldraförening i Gárasavvon/Karesuando
- Sydöstra Jämtlands pastorat
- Lunds stift
- Föllingebygdens församlingsråd
- Härjedalens pastorat
- Härnösands stift

Projektmedel för insatser att främja samiskt kyrkoliv

Följande församlingar, pastorat, stift, samiska organisationer och översättare har tilldelats projektmedel för insatser som syftar till att främja samiskt kyrkoliv. Beslut om tilldelning av projektmedel fattas av generalsekreteraren och föregås av beredning i Samiska rådet i Svenska kyrkan.

Projektmedel för att utveckla samiskt kyrkoliv

Professor emeritus Olavi Korhonen och den umesamiska språkkonsulenten Henrik Barruk har beviljats projektmedel för att göra ett förprojekt kring en umesamisk evangelietext från 1600-talet. Förprojektets syfte är att skapa ett lämpligt urval av alla perikoper som evangelieboken består av.

Projektmedel för att utveckla samisk körverksamhet

- Kiruna sameförening och Kiruna pastorat har beviljats ett treårigt verksamhetsbidrag för att finansiera den samiska kören Sámi Goarra i Kiruna pastorat.
- Sundsvalls församling har beviljats projektmedel till musikföreställningen Helig Jord – Maadteraahka Pachamama (Moder Jord på sydsamiska respektive spanska).

- Göteborgs stift har beviljats projektmedel för Luondo Jiena, vilket är ett körverk på lulesamiska.

KsSkr 2025:3

Projektmedel för att utveckla barn- och ungdomsverksamhet

- Luleå stift har beviljats projektmedel för att färdigställa en bönbok av och för barn och unga på samiska och meänkieli.
- Arvidsjaur församling har beviljats projektmedel för ett treårigt projekt kallat Kulia som riktar sig till samiska barn och ungdomar i församlingen.
- Södra Lapplands pastorat har beviljats projektmedel för uppstart av barnverksamhet i pastoratet.
- Luleå stift har beviljats ett treårigt verksamhetsstöd till omstarten av det samiska konfirmationslägret.

Projektmedel till det samiska författarcentret Tjallegoahte

I år var ett tema på bokmässan Sápmi och det samiska författarcentret Tjallegoahte var guest of honours. Tjallegoahte sökte och beviljades projektmedel för planering och genomförande av årets bokmessa i Göteborg. Tjallegoahte och Svenska kyrkan planerade och genomförde några gemensamma seminarier på de stora scenerna och i Tjallegoahtes monter. På Se Människan-scenen uppmärksammades samisk litteratur och några samtal hölls omkring bland annat den pågående försoningsprocessen.

Samiska kyrkodagar i Alta 2025

Under året har diskussioner med de nordiska systerkyrkorna skett i syfte att utveckla samiskt kyrkoliv. Gemensamma planeringar för de kommande samiska kyrkodagarna 27–29 juni 2025 i Alta pågår enligt regleringar i Enare-konventionen.

Konferens Should I stay or should I go

Gränsöverskridande samarbete med Kirkens/Kyrkans SOS kring konferensen Should I Stay or Should I go, selvmordsforebygging i Sápmi i et eksistensielt perspektiv i november i Tromsø, Norge.

Utbildningsinsatser för att öka kunskapen inom Svenska kyrkan

Utbildningsinsats Församlingsliv i Sápmi

Församlingsliv i Sápmi är en utbildningssatsning och är ett samarbete mellan kyrkokansliet, Älvsby folkhögskola och Luleå stift. Utbildningen erbjuds utvalda församlingar och pastorat i Luleå och Härnösands stift under 2024–2025. Syftet med utbildningen är att skapa ökad förståelse och kunskap inom samiskt kyrkoliv för att uppnå långsiktig förändring i samråd med den samiska kontexten lokalt. Målgrupperna är personal, ideella och förtroendevalda. Under 2024 har de fyra utbildarna mött Gällivare och Jokkmokks församling samt Strömsund och Kiruna pastorat. Utvärderingarna har varit mycket positiva. Församlingarna och pastoraten har bland annat lyft att de tycker att utbildningen gett dem ny kunskap men också ett tillfälle att tillsammans få utbyta tankar om svåra frågor.

Studiehandledning Vitboken

Studiehandledning till Vitboksmaterialet håller på att färdigställas och kommer finnas tillgänglig på Kornet, riktar sig till medarbetare i församlingar, pastorat, stift och nationell nivå.

Forskningsuppdrag

Under 2023 påbörjades fyra forskningsuppdrag inom ramen för försoningsprocessen. Under 2024 har två av projekten färdigställts och presenterats och två av projekten har förlängts och kommer presenteras under 2025.

1. Kyrkohistorisk studie om kyrkans historiska agerande i markfrågor i norr

Urban Claesson, professor i kyrkohistoria vid Uppsala universitet, har tilldelats projektmedel att leda arbetet med genomförandet av en vetenskaplig kyrkohistorisk studie och producera en rapport om kyrkans och dess företrädares historiska agerande i markfrågor i norra Sverige. Studien har under hösten 2024 vidgats och därför har även projektet förlängts. Resultatet planeras att presenteras under våren 2025.

2. Forskningsstudie kring utgrävning vid Akamella ödekyrkogård

Carl-Gösta Ojala, universitetslektor vid institutionen för arkeologisk och antik historia vid Uppsala universitet har tilldelats projektmedel att göra en vetenskaplig studie och producera en rapport rörande repatrierade kvarlevor från Muonionalusta ödekyrkogård/Akamella i Pajala församling. Forskningsstudien ska resultera i ett underlag som ska bidra till att ge en tydligare bild av det historiska skeendet. Resultaten av studien kommer att redovisas under 2025.

3. Máhccat – rapport om Svenska kyrkans erfarenheter av återbördanden av samiska mänskliga kvarlevor

Kaisa Huuva, forskare, hade under några månader ett uppdrag att ta fram en kunskaps-sammanställning för stift och församlingar kring hur återbördanden/repatriering av samiska mänskliga kvarlevor kan genomföras. Rapporten Máhccat – rapport om Svenska kyrkans erfarenheter av återbördanden av samiska mänskliga kvarlevor publicerades i april och den har sedan kompletterats med en enklare vägledning för stift och församlingar. Rapport och vägledning finns på Kornet.

4. Följeforskning

Biskop Ulrica Fritzon har under 2023 och 2024 bedrivit följeforskning om försoningsprocessen mellan Svenska kyrkan och det samiska folket. I maj hölls ett digitalt seminarium utifrån biskop Ulricas följeforskning. Under hösten har podden ”Teologi i tiden” spelats in med biskop Ulrica Fritzon och Karin Sarja, om följeforskningen. I december publicerades podden och biskop Ulrica Fritzens rapport från följeforskningen.

Skapande av samiska konstnärliga kulturuttryck

Den 25 oktober skedde ett samtal på ärkebiskopsgården om det nya konstverket Ärrvävnad (till Antje). Samtalet skedde mellan den samiska konstnären Carola Grahn, ärkebiskop emerita Antje Jackelén och tidigare ordföranden i Samiska rådet Ingrid Inga. Samtalet leddes av Karin Sarja, avdelningschef vid avdelningen kyrkoliv.

Insatser för att öka kunskapen om och respekten för urfolksrätten

Digital utbildning om urfolksrätten

Under 2024 påbörjades ett arbete att ta fram en kortare digital utbildning om urfolksrätten. Utbildningen, som kommer att ligga på utbildningsportalen, riktar sig till medarbetare i församlingar, pastorat, stift och nationell nivå. Utbildningen kommer att publiceras under första delen av 2025.

Den 18 augusti skedde ett återbördande vid ödekyrkogården i Akamella, Muodoslompolo. Det var första gången ett återbördande berörde både samiska och tornedalska/kvänska och lantalaisiska kvarlevor. Vid ceremonin deltog bland annat ärkebiskop Martin Modéus. Ceremonin bekostades till viss del av utvecklingsmedel som Luleå stift tilldelades 2023.

Insatser som rör Svenska kyrkans markförvaltning och skogsbruk

Svenska kyrkans skogsbruk och förvaltning av mark och vatten påverkar renskötseln, liksom tillämpningen av de hänsynsregler som rör skogsbruket och annan markanvändning. Inom ramen för Svenska kyrkans försoningsarbete är det därför av betydelse att förstå hur kyrkans agerande kan ha påverkat och påverkar samers liv och möjligheter att bedriva traditionella samiska näringar.

FSC-certifiering

Ett område som lyfts fram i handlingsplanen är att de nordliga stiftet i Svenska kyrkan bör byta skogscertifieringsstandard. Från samiskt håll anføres det att den så kallad FSC-certifiering behöver användas av stiftet för att på ett bättre sätt respektera urfolksrättens principer. Under 2024 har Luleå stift och Härnösands stift gått vidare med arbetet att bli FSC-certifierade och de blev den 18 december dubbelcertifierade.

Kyrkan och skogen – Ansvar, handling och hopp

Samiska rådet i Svenska kyrkan och andra samiska organisationer har ställt sig positiva till betänkandet Kyrkan och skogen – Ansvar, handling och hoppets slutsatser och uttalat sig om vikten av att Svenska kyrkan går vidare med förslagen för att försoningsprocessen med det samiska folket ska fortgå.

Samiska rådet i Svenska kyrkans bedömning av insatser mot antagna mål och åtaganden

Samiska rådet ska enligt § 4 a i instruktionen

- följa verksamhetens genomförande, bedöma resultatet av insatserna och göra uppföljningar mot antagna mål och åtaganden som Svenska kyrkan beslutat om i anslutning till ursäkten till det samiska folket.

Samiska rådets bedömningar under året

Samiska rådet rekommenderade under året att fördela cirka 370 000 kronor i utvecklingsmedel till åtta stift, församlingar, pastorat och samiska föreningar enligt antagna kriterier.

Samiska rådet fick vid novembermötet en redovisning för hur ursäktssmedel använts under 2024.

Samiska rådet har löpande under året informerats om utbildningssatsningen med Älvsbyns folkhögskola och en ledamot från rådet har varit med i referensgruppen kring utbildningssatsningen. Samiska rådets bedömning är att detta är en viktig utbildningssatsning och önskar att den fortsätter efter 2025. De lyfte även detta vid sin årliga avstämning med kyrkostyrelsens arbetsutskott den 6 november.

Samiska rådet lyfte även vid avstämningen med kyrkostyrelsens arbetsutskott vikten av att insatser rörande Svenska kyrkans mark och skogsförvaltning. Samiska

rådet har under året mött utredaren och sekreteraren för Svenska kyrkans skogsutredning och rådet anser att det är av största vikt, för att försoningsprocessen ska fortgå, att förslagen i utredningen antas.

Samiska rådets sammantagna bedömning är att de insatser som är gjorda under 2024 helt är i linje med de åtaganden och fokusområden som Svenska kyrkan beslutat om i anslutning till ursäkten till det samiska folket.

Ekonomi

Under 2024 har drygt 5 miljoner brukats i arbetet med åtaganden till det samiska folket.

3.2 Information om Kyrkobyggnadsprojektet

Kyrkomötet 2016 behandlade utredningen Gemensamt ansvar – fastigheter, kyrkor och utjämningsystem. Kyrkomötet beslutade bland annat om en ordning för överlåtelse av kyrkobyggnader. I en delrapport 2023 fick kyrkomötet information om arbetets status och att kyrkostyrelsen – mot bakgrund av vissa svårigheter med den tänkta lösningen – har vidgat uppdraget för att se om andra lösningar kan vara bättre lämpade för att hantera kyrkobyggnader som inte anses behövas i församlingens verksamhet. Utifrån detta utvidgade uppdrag har generalsekreteraren tillsatt Kyrkobyggnadsprojektet.

Kyrkobyggnadsprojektets mål är att bidra till goda förutsättningar för församlingar och pastorat att utföra sin grundläggande uppgift samtidigt som Svenska kyrkan som organisation stärker det gemensamma ansvarstagandet för förvaltning av tillståndspliktiga kyrkobyggnader. Resultatet från projektet ska vara kostnadseffektivt, långsiktigt, hållbart, brett förankrat samt verka för att det kyrkliga kulturarvet används och utvecklas samtidigt som det bevaras för framtiden.

Projektet är uppdelat i tre faser. Den första fasen fokuserade på att i workshopform samla in olika förslag till hur vi gemensamt kan stärka ansvarstagandet för förvaltning av tillståndspliktiga kyrkobyggnader. Deltagarna i de olika workshoparna var medarbetare från stift, sakkunniga inom bland annat fastighetsförvaltning, kulturarv och teologi samt projektets styrgrupp. Arbetssättet valdes för att säkerställa en bred involvering och förankring. Den första fasen avslutades med en ekonomisk analys som syftade till att skapa en djupare förståelse för Svenska kyrkans ekonomiska situation kopplat till kyrkobyggnader.

I början av 2024 inleddes den andra fasen i projektet där arbetet innefattade en fördjupning av de kategorier av förslag som styrgruppen prioriterat i slutet av fas 1. Fördjupningen beaktade också resultatet från den ekonomiska analysen. Projektgruppen kompletterades med en arbetsgrupp med stiftsmedarbetare för att validera förslagen. Den andra fasen resulterade i ett antal initiativ som bedömdes ha god potential att uppfylla projektets syfte.

Sedan början av 2025 pågår den tredje fasen. Arbetet är just nu inne i en intensiv fas för att dokumentera, fördjupa och förankra initiativen ytterligare vilket sker i samarbete med referensgrupp från stiftet samt sakkunniga i olika konstellationer. Målet är att bearbeta initiativen utifrån förväntade effekter och konsekvenser för att skapa en grund för genomförande.

Fas tre planeras att avslutas med en rekommendation avseende vilka initiativ som bör implementeras för att stärka det gemensamma ansvarstagandet för förvaltning av tillståndspliktiga kyrkobyggnader. Projektet bearbetar just nu ett tiotal initiativ som i huvudsak berör förvaltning, användning och utveckling, finansiering och samverkan,

med det slutgiltiga målet att underlätta förvaltningsarbetet i församlingar och pastorat av tillståndspliktiga kyrkobyggnader.

KsSkr 2025:3

Kyrkobyggnadsprojektets räknar med att leverera slutresultatet till generalsekreteraren i slutet av oktober 2025.

3.3 Information om arbetet för att uppnå ökad kyrkoantikvarisk ersättning

Kyrkomötet 2021 behandlade frågan om den kyrkoantikvariska ersättningen (E 2021:4), med uppdrag till kyrkostyrelsen att se över och förnya påverkan och kommunikation med staten för att uppnå en ökning av kyrkoantikvarisk ersättning för bevarande av kulturarvet. Uppdraget slutrapporterades 2022 med information om att det skulle inlemmas i det då påbörjade arbetet inför kontrollstation 2024.

Kontrollstationsarbetet har skett enligt plan under verksamhetsåren 2022–2024 och inom följande områden: *förberedelse, rapport till regeringen, kommunikation och påverkansarbete* (KAE 2022–0001). Den förberedande fasen syftade till att förankra inriktningen för kontrollstationsarbetet genom en serie workshops internt inom kyrkokansliet samt med stiftet och den kyrkliga representationen i de regionala samrådsgrupperna för det kyrkliga kulturarvet. Denna förberedande fas resulterade i ett förslag till inriktningsdokument för kontrollstationsarbetet delgivet och diskuterat vid möte med kyrkostyrelsens arbetsutskott. En uppdragsbeskrivning för arbetet i sin helhet bilades framställan. Rapporten till regeringen *Att möta förändring – Svenska kyrkans redovisning till regeringen angående de kyrkoantikvariska frågorna inför kontrollstationen 2024* lämnades till kulturdepartementet 30 juni 2023 och innehåller en redogörelse och analys de kyrkoantikvariska frågorna. Rapporten har också utgjort startpunkt och bottenplatta för det kommunikations- och påverkansarbete som skett därefter.

Hösten 2023 vidtog ett strategival för det fortsatta arbetet och framtagande av argumentation och påverkansunderlag utifrån kontrollstationsrapporten. Arbetet resulterade i ett konkret förslag till en hållbar höjning av den kyrkoantikvariska ersättningen formulerat i en promemoria, en powerpointpresentation, budskap och underlag för svar på kritiska frågor, underlag till gemensamt brev, debattartiklar, intervjuer och innehåll till sociala medier. Materialet erbjöds stiftet och delar av det även till församlingar. Utifrån detta underlag publicerades närmare 270 artiklar om frågan i nationella, regionala och i lokala medier. Materialet användes även vid följande möten och kontakter med beslutsfattare.

Vinter och vår 2023/24 hölls möten mellan Svenska kyrkan med kulturutskottsledamöter från samtliga partier. Vid mötena presenterade Svenska kyrkan underlag som ringade in problembilden och lämnade förslag till en ansvarsfull, successiv höjning av ersättningsnivån. Mötena hölls också med ansvarig statssekreterare på kulturdepartementet samt statssekreterare med ansvar för trossamfundsfrågor på socialdepartementet. Den 16 april föredrog Svenska kyrkan med anledning av regeringsskrivelsen 2023/24:109 sin bild av läget för riksdagens kulturutskott. En debattartikel av ärkebiskopen och Svenska kyrkans generalsekreterare publicerades i slutet av april, vilken pekade mot Svenska kyrkans behov inför den kommande budgetpropositionen. Ett möte mellan Svenska kyrkan och statssekreteraren för budgetfrågor hölls på försommaren, detta efter att förfrågan från ärkebiskopen skickats till finansministern. 1 september 2024 publicerades i Svenska Dagbladet en debattartikel från ärkebiskopen inför budgetpropositionen.

Budgetpropositionen för 2025 offentliggjordes 19 september 2024 och innebar en höjning av den kyrkoantikvariska ersättningen från 460 till 490 miljoner årligen. Ett pressmeddelande från Svenska kyrkan samma dag uttalar besvikelse över regeringens budgetproposition: "... samtidigt tar vi fasta på att det ändå är en rörelse i rätt riktning, och att vi nu satt ett tydligt ljus på frågan" säger ärkebiskopen.

Utifrån kontrollstationsarbetets formulering av syften, mål och arbetsorganisation är måluppfyllelsen god. Arbetet resulterade i en positiv regeringsskrivelse vad gäller Svenska kyrkans förvaltning och kulturarvsarbete samt i en ökning av den kyrkoantikvariska ersättningen med 30 miljoner till 490 miljoner per år. Det motsvarar inte Svenska kyrkans behov, men innebär en bekräftelse från regeringen av Svenska kyrkans syn på det kyrkliga kulturarvet, överenskommelsen med staten samt nödvändigheten av att stärka ersättningen. Det är den första ökningen av kyrkoantikvarisk ersättning sedan den instiftades vid relationsändringen 2000.

Avdelningen för kyrkoliv
Promemoria

Dnr Ks 2025-0464
21 mars 2025

Kyrkomötets skrivelse 2023:2 Flygplatskyrkans framtid

Promemorians huvudsakliga innehåll

Uppdraget och dess syfte är att se över Flygplatskyrkans organisation, ekonomi och teologiska grund utifrån den ursprungliga motionen i kyrkomötet (Motion 2018:67) och bereda ärendet enligt den redovisning som skett till kyrkostyrelsen i februari 2024. I beredningen ska tidigare kartläggning kompletteras, analyseras och vidareutvecklas gällande organisering, ekonomi och teologisk grund utifrån relevant material för Flygplatskyrkan.

Innehåll

1	Inledning.....	35
1.1	Kyrkomötesuppdraget.....	35
1.2	Uppdragsbeskrivning.....	35
2	Tidigare genomlysning och kartläggning med anledning av KmSkr 2018:67 och KmSkr 2019:43	36
2.1	Förstudie	36
2.2	Finansiering av institutionssjälavården.....	36
3	Inventering för nulägesbild.....	37
3.1	Teologiska utgångspunkter	37
3.2	Svenska kyrkans nuvarande närvaro på Sveriges största flygplatser samt förutsättningarna för verksamheten	38
	Swedavias flygplatser	38
	Nulägesbild – Svenska kyrkans närvaro på Sveriges största flygplatser	39
3.3	Kris och beredskap	40
4	Förutsättningar för organisering och finansiering för Flygplatskyrkan	41
4.1	Nulägesbild.....	41
4.2	Olika sätt att organisera arbetet vid Sveriges största flygplats/er avseende kris- och beredskapsperspektivet.....	42
4.3	Sammanfattning.....	43

1 Inledning

1.1 Kyrkomötesuppdraget

Kyrkomötet 2018 beslutade med anledning av motion 2018:67 (av Marie Rydén Davoust med flera) Flygplatskyrkans framtid, att uppdra till kyrkostyrelsen att genomlyska skilda organisatoriska och ekonomiska möjligheter i syfte att säkerställa Svenska kyrkans fortsatta verksamhet på Sveriges största flygplatser.

Rapportering av ovanstående kyrkomötesuppdrag vid kyrkomötet 2023 skedde gemensamt med rapportering av motion 2019:43 (av Jesper Enerot med flera) gällande finansieringen av institutionssjälavården i förhållande till utjämnings-/bidragssystemet där en genomlysning av all institutionssjälavård genomfördes.

Emellertid beslutade kyrkomötet 2023 att återemittera utredningen av Flygplatskyrkan och att uppdra till kyrkostyrelsen att uppta ärendet till förnyad behandling och att verkställa kyrkomötets beslut avseende kyrkomötets skrivelse KmSkr 2018:5 med samhälls- och kulturutskottets betänkande 2018:10 Flygplatskyrkans framtid (KmSkr 2023:2).

I kyrkostyrelsens skrivelse Redogörelse för behandling av kyrkomötesärenden (KsSkr 2024:3) beskrivs uppdraget med anledning av motion 2018:67: I beredningen ska tidigare kartläggning kompletteras, analyseras och vidareutvecklas gällande organisering, ekonomi och teologisk grund utifrån relevant material för Flygplatskyrkan.

1.2 Uppdragsbeskrivning

Kyrkomötets uppdrag handlar således om att genomlysna förutsättningarna för Svenska kyrkans fortsatta verksamhet på Sveriges största flygplatser. De fem största flygplatserna i Sverige är Stockholm Arlanda Airport, Göteborg Landvetter Airport, Stockholm Bromma Airport, Malmö Airport och Luleå Airport.

Utifrån uppdraget har följande punkter utretts och sammanställts i föreliggande promemoria:

- A. Den teologiska grunden för Svenska kyrkans närvaro på flygplatser och syfte enligt kyrkoordningen. Utgångspunkten för denna beskrivning är den tidigare genomförda genomlysningen som gjordes i samband med beredningen av motion 2019:43 gällande finansieringen av institutionssjälavården i förhållande till utjämnings-/bidragssystemet: Kyrkomötesuppdrag om finansiering av institutionssjälavården – rapport (KS 2020 – 0924).
- B. Inventering av Svenska kyrkans nuvarande närvaro på Sveriges fem största flygplatser samt förutsättningarna för verksamheten.
- C. Eventuella krav på säkerhetsklassning av medarbetare som tjänstgör vid flygplatserna samt dess konsekvenser för Flygplatskyrkan.
- D. Inventering av förutsättningarna för ekumeniskt och/eller interreligiöst samarbete genom dialog med Sveriges kristna råd.
- E. Beskrivning av förutsättningarna för organisering och finansiering för Flygplatskyrkan vid Sveriges fem största flygplatser.

Uppdragets utförande tar sin utgångspunkt i tidigare kartläggning som gjorts inom ramen för kyrkomötesuppdraget och den tidigare genomförda genomlysningen som gjordes i samband med beredningen av motion 2019:43 gällande finansiering av institutionssjälavården i förhållande till utjämnings- och bidragssystemet. Kartläggningen har efter behov kompletteras med ett kris- och beredskapsperspektiv med

2 Tidigare genomlysning och kartläggning med anledning av KmSkr 2018:67 och KmSkr 2019:43

2.1 Förstudie

Kyrkomötet beslutade i november 2018 att bifalla motion 2018:67 som gällde att genomlysna skilda organisatoriska och ekonomiska möjligheter i syfte att säkerställa Svenska kyrkans fortsatta verksamhet på de stora flygplatserna.

Den förstudie som genomfördes i samband med utredningen i den tidigare beredningen av uppdraget behandlade Svenska kyrkans verksamhet på flygplatserna Stockholm Arlanda Airport, Göteborg Landvetter Airport och Malmö Airport med utgångspunkt i kyrkoordningens skrivningar om:

1. församlingens grundläggande uppgift, och
2. församlingens ansvar för den kyrkliga verksamheten för alla som vistas i församlingen.

Stiftsbidragets konstruktion inom det då gällande utjämningsystem från 2016 beskrevs med redovisade omfördelningseffekter.

Studien mynnade ut i åtta tänkbara strategier att förhålla sig till för att säkerställa verksamheten på flygplatsen; analys och strategiarbete, stiftens främjande, samverkan med Swedavia, utbildning av ideella krafter, internationella nätverk, samverkan med andra trossamfund och religiösa aktörer, samt krisberedskap.

Sedan förstudien genomförts har kyrkostyrelsen slutligt behandlat ärendet ”finansiering av institutionssjälavården” i februari 2023. Kyrkostyrelsens beslut innebär att Flygplatskyrkan inte inkluderas i särskilt prioriterade områden för beräkning av institutionssjälavårdsbidrag, se vidare under nästa rubrik Finansiering av institutionssjälavården.

2.2 Finansiering av institutionssjälavården

Kyrkomötesuppdraget utifrån motion 2019:43 har i enlighet med beslutet beretts inom kyrkokansliet och tillsammans med KmSkr 2018:5 Flygplatskyrkans framtid. I uppdraget har det gjorts en fördjupad översyn av de ekonomiska förutsättningarna för institutionssjälavårdsuppdragen och liknande uppdrag, där även det generella utjämningsystemet från 2016 och bidragsförfarande beaktats. I uppdraget har resonemang förts om stiftens och den nationella nivåns uppdrag och roll i relation till de församlingar/pastorat som har stora institutionssjälavårdsuppdrag eller har andra omfattande strukturer, till exempel flygplatser, inom sina gränser.

Arbetet med uppdraget har gjorts med utgångspunkt i och utifrån de förutsättningar som ges i kyrkoordningens skrivning om församlingens ansvar för den kyrkliga verksamheten för alla som vistas i församlingen (2 kap. 1 §). Under våren 2021 samlades fakta in via en enkät där stiftskanslierna redovisat de olika uppdragen inom institutionssjälavården och andra större strukturer som ryms inom stiftens liksom de främjandeinsatser som är kopplade till dessa. Kyrkostyrelsen har därefter behandlat en rapport över genomförandet av kyrkomötesuppdragen om finansiering av institutionssjälavården och ett förslag att tillskapa en ny bidragsdel inom ramen för det nationella finansieringssystemet (KS 2020–0924).

Kyrkostyrelsen beslutade 2021 att arbeta för införandet av en ny bidragsdel inom ramen för det nationella finansieringssystemet och inhämtade synpunkter från stiftet inför kyrkostyrelsens slutliga beslut. Förslaget diskuterades vid en överläggning med stiftsstyrelsernas presidier i mars 2022 och därefter ytterligare en gång av kyrkostyrelsen. En promemoria med ett förslag om ett institutionssjälavårdsbidrag remitterades till stiftet under 2022, varefter kyrkostyrelsen behandlade ärendet ”finansiering av institutionssjälavården” slutligt i februari 2023.

Kyrkostyrelsens beslut innebär att de uppdrag inom institutionssjälavården som särskilt ska prioriteras och ingå i beräkningen av ett framtida institutionssjälavårdsbidrag och för vilka Svenska kyrkan på de tre nivåerna framöver behöver ta ett gemensamt ansvar, inklusive finansiering, främjande och stöd, är *den andliga vården i sjukvården (Sjukhuskyrkan)*, *den andliga vården inom Kriminalvården (Nav)* och *Svenska kyrkans närvaro på Migrationsverkets förvar*. På dessa institutioner befinner sig människor i särskild existentiell utsatthet utan möjlighet att söka upp församlingen i dess ordinarie verksamheter. I denna särskilt prioriterade grupp av uppdrag bör även *militärsjälavården* räknas in. Detta utifrån att Försvarsmakten genom sitt avtal med Svenska kyrkan kring militärsjälavården behöver ses som en väsentlig och strategisk samarbetspart till Svenska kyrkan i uppdrag som rör såväl totalförsvarets uppbyggnad som den gemensamma krisberedskapen.

Kyrkostyrelsens beslut innebär att Flygplatskyrkan inte inkluderas i särskilt prioriterade områden för beräkning av institutionssjälavårdsbidrag, men det innebär att enskilda stift ändå, genom egna prioriteringar, kan välja att ge verksamhetsbidrag till församlingar/pastorat som bedriver exempelvis Universitetskyrka, Flygplatskyrka eller Samverkan Kyrka och Polis.

Föreliggande rapport utgör således inte en utvärdering av nuvarande ekonomiska system i relation till Flygplatskyrkan, utan förda (deskriptiva) resonemang i kommande avsnitt utgår från dessa ramar.

3 Inventering för nulägesbild

3.1 Teologiska utgångspunkter

Vistelsebegreppet

I kyrkoordningens andra kapitel om församlingens uppdrag och uppgifter behandlas vistelsebegreppet och församlingens grundläggande uppgift som är att fira gudstjänst, bedriva undervisning, utöva diakoni och mission. Uppdraget på de arenor där kyrkan verkar utanför sina egna verksamheter, som till exempel på flygplatsen, är ett utflöde av den grundläggande uppgiften och grundar sig ytterst på vistelsebegreppet. Församlingen har ansvar för den kyrkliga verksamheten för alla som vistas i församlingen och man skiljer inte på tillhöriga eller icke-tillhöriga.

Själavård på offentliga institutioner

Svenska kyrkan beskriver församlingens grundläggande uppgift som att fira gudstjänst, bedriva undervisning samt utöva diakoni och mission. Allt detta sker för att människor ska komma till tro på Kristus och leva i tro, en kristen gemenskap skapas och fördjupas, Guds rike utbreddas och skapelsen återupprättas.¹ I detta uppdrag har själavården sin plats. Den är ett utflöde av församlingens grundläggande uppgifter

¹ Kyrkoordningens inledning till andra avdelningen: Församlingarna.

(GUDM) och grundar sig i vistelsebegreppet. Grunden är ekumenisk och interreligiös samverkan i tjänst för människor oavsett tillhörighet.

Under senare tid har begreppet ”själavård på offentliga institutioner” börjat användas som alternativt begrepp för den verksamhet som annars benämns som ”institutionssjälavård”, främst för att markera att församlingarnas insatser på dessa arenor bygger på överenskommelse med extern part.² I begreppet ”på offentliga institutioner” kan församlingarnas närvaro på samtliga externa arenor inkluderas. Samtidigt innebär uttrycket en begränsning av det faktiska innehållet i församlingarnas uppdrag på dessa arenor, som utöver själavårdserbjudandet även kan innebära diakonala insatser, kyrkliga handlingar och kris- och beredskapsstöd.

Flygplatskyrkan

Flygplatskyrkan har utgjort benämningen för församlingars närvaro och insatser på de större flygplatserna, det har då handlat om de tre största flygplatserna Stockholm Arlanda Airport, Göteborg Landvetter Airport och Malmö Airport. Resenärer och anställda har utgjort de primära målgrupperna. Ytterligare en grupp som kan omfattas är anhöriga och vänner till resenärerna. Ofta är ett stort antal av de som arbetar på flygplatsen bosatta i den församling där flygplatsen är belägen.

Arbetsuppgifterna för församlingarnas medarbetare på flygplatserna har varierat. Det handlar om nätverksbyggande med anställda och flygplatsens ledning, samtal och själavård med resenärer och anställda, insatser som har karaktären av krishantering samt församlingsarrangemang i flygplatsmiljön i samband med till exempel advent och jul. Förfrågan om kyrkliga handlingar (framför allt vigslar) har utgjort en betydande del av flygplastprästernas arbete. Genom närvaron erbjuds andligt och psykosocialt stöd till personer som drabbats av svåra händelser och behöver någon att prata med eller någon som har problem på sitt arbete.

Pastoraten/församlingen ansvarar för alla som vistas inom dess territoriella område och de prioriteringar som görs utifrån den grundläggande uppgiften som den beskrivs i kyrkoordningen. Med begreppet flygplatskyrka avses, i enlighet med resonemanget ovan, verksamheten på flygplatsen som pastoratet/församlingen bedriver i samverkan med flygplatsledningen.

I den kommande redovisningen av Svenska kyrkans nuvarande närvaro på Sveriges största flygplatser är det bara Stockholm Arlanda Airport som genom pastoratet har en verksamhet på själva flygplatsen. På Göteborg Landvetter Airport och Malmö Airport har pastoratet respektive församlingen ingen verksamhet på själva flygplatsen, men har beredskap och tillsyn enligt vistelsebegreppet genom upparbetade kontakter med respektive flygplatsledning.

3.2 Svenska kyrkans nuvarande närvaro på Sveriges största flygplatser samt förutsättningarna för verksamheten

Swedavias flygplatser

Swedavias uppdrag är att äga, driva och utveckla flygplatser. Tillsammans bildar flygplatserna ett nätverk som knyter samman Sveriges regioner, samtidigt som de också är en bro till och från världen utanför. Bolaget bildades 2010 och är helägt av svenska staten. Under 2023 hade Swedavias flygplatser sammanlagt 32,1 miljoner passagerare, jämfört med 27,6 miljoner 2022.

² [Samtalsstöd - Svenska kyrkan](#) [hämtad 2025-01-20].

Den i särklass största flygplatsen är Stockholm Arlanda Airport, som 2023 räknade till 21,8 miljoner passagerare. Näst största flygplats är Göteborg Landvetter Airport med 5,2 miljoner resenärer 2023. Därefter kommer (i storleksordning) Bromma Stockholm Airport (2023: 1,2 miljoner passagerare), Malmö Airport (2023: 1,3 miljoner passagerare) och Luleå Airport (2023: 1 miljon passagerare).

Swedavias flygplatser är civila skyddsobjekt. Ett skyddsobjekt är samhällsviktig verksamhet som har ett förstärkt skydd utifrån svensk lag för att skyddas mot sabotage, terroristbrott, spioneri och grovt rån.³

Nulägesbild – Svenska kyrkans närvaro på Sveriges största flygplatser

Nedan redovisade nulägesbild avseende Svenska kyrkans närvaro på Sveriges största flygplatser, som avgränsas till att omfatta Sveriges sex största flygplatser, utgör i enlighet med uppdraget endast en deskriptiv redovisning.

På Bromma Stockholm Airport och Luleå Airport har inte Svenska kyrkan någon närvaro eller upparbetade kontakter. Förutsättningarna för Bromma Stockholm Airport har sedan den tidigare genomförda förstudien förändrats, bland annat har Stockholms stad under hösten 2024 beslutat att säga upp avtalet med staten om Bromma flygplats. Med Stockholm Skavsta flygplats, som är en privatägd flygplats där Nyköpings kommun äger 9,9 procent, har församlingen goda kontakter när det behövs, men inte några upprättade kontakter i vardagen. Följaktligen kommer inte dessa tre flygplatser att tas med i nedan redovisade nulägesbild avseende närvaro och/eller upparbetade kontakter med flygplatsledningen.

Göteborg Landvetter Airport

2020 lades flygplatskyrkan ner. Idag har pastoratet (Landvetter och Härryda) beredskap och tillsyn enligt vistelsebegreppet, det vill säga flygplatsens ledning har regelbunden kontakt med pastoratet. Inom ramen för POSOM är pastoratet närvarande vid olika övningar på flygplatsen. Stiftet har sedan några år tillbaka inget åtagande i frågan. Tidigare har det funnits ett bidrag från stiftet för verksamhet på flygplatsen. Stiftets bidrag koncentreras idag till institutionssjälavården och därmed har flygplats, sjömanskyrka och universitetskyrka inget bidrag från stiftet.

Malmö Airport (Sturup)

Församlingen (Svedala) har ett begränsat samarbete med flygplatsen, men inte längre en stationerad flygplatspräst. Det har hänt att någon haft en vigsel på plats vid enstaka tillfällen. Idag är församlingen en resurs till flygplatsledningen i deras krisarbete och håller regelbundet utbildningspass kring detta för flygplatspersonal i enlighet med vistelsebegreppet. Församlingen ingår med medarbetare i kommunens POSOM-grupp och kan därmed bli behjälplig vid en svår händelse på flygplatsen.

En annan effekt av flygplatsens etablerande och förfrågan till Svedala församling var att kontraktet redan på 1970-talet började samarbeta vid olyckor och kriser. Ett avtal upprättades som i regel förnyas vart fjärde år och som i korthet innebär att församlingarna hjälper varandra vid kriser, alltså inte endast relaterade till flygplatsen. Den församling där krisen uppkommer äger ärendet och de som i första hand ska ta hand om krisen. Om kyrkoherden anser att man behöver mer resurser kan kyrkoherden begära hjälp via kontraktsprosten. Främst handlar det om personella resurser för att kunna vara uthålliga över tid, för att vara tillräckligt många på plats vid vissa moment

³ Skyddslagen (2010:305). Ett skyddsobjekt kan bestå av en byggnad, område eller annat objekt. Länsstyrelsen beslutar om civila objekt ska bli skyddsobjekt.

eller helt enkelt för att upprätthålla den vanliga verksamheten i församlingen när de själva är upptagna av arbete med krisen. Det kan handla om att ta hand om ett inbokat dop, vigsel, begravning.

Arlanda Stockholm Airport

Svenska kyrkan Stockholm Arlanda Airport är det begrepp som Märsta pastorat använder för sitt arbete på Arlanda idag. Märsta pastorat har under 2024 haft en flygplatspräst på plats (75 procent).⁴ Kyrkoordningen och församlingsinstruktionen styr vad pastoratet gör. I detta fall styr även ett avtal mellan Swedavia och Märsta pastorat verksamheten. Ett avtal kan bidra till en trygg och säker arbetsmiljö för den församlingsmedarbetare som är aktiv på flygplatsen samtidigt som det finns etablerade strukturer för samråd och dialog mellan parterna.⁵

Flygplatsprästen är verksam bland resenärer och personal och ingår också i flygplatsens krisorganisation. Flygplatsprästen och Märsta pastorat har även fått tillgång till och ansvar för nya lokaler med samtalsrum, vigselkapell och kontor vägg i vägg med det interreligiösa rummet. Det interreligiösa rummet, öppet för bön, andakt och stillhet, ingår i Swedavias kundservice och är därmed inte Svenska kyrkans uppdrag. Fokus har under de senaste åren flyttats från arbetsplatskyrkan till samverkan i de stora processerna kring kris, beredskap, nätverk mot trafficking, skydd av människor i utsatthet. Näringsliv, flygindustri och turism möter skyddsvakter, polis och tullfilter och här verkar flygplatsprästen.

Pastoratet har nyligen signerat ett långsiktigt avtal med Swedavia som anger att pastoratet kommer att ha fortsatt bemanning (om 70 procent) av bland annat präst under hela 2025 och kommande år.

Säkerhetsklassning

För att arbeta på Arlanda Airport behövs en säkerhetsprövning. För de samarbeten som Landvetter Härryda pastorat respektive Svedala församling har med respektive flygplatsledning krävs ingen säkerhetsprövning av den personal från församlingen/-pastoratet som medverkar.

3.3 Kris och beredskap

Under arbetet med innevarande rapport har ett område aktualiserats som bara delvis tas med i tidigare beredning i relation till flygplatskyrkan och det är kris- och beredskapsperspektivet. Detta område behöver också belysas eftersom krisstöd vid en större katastrof kan komma att gå utöver vistelsebegreppet och kan komma att beröra regionala ansvarsområden snarare än lokala.⁶

Vad kan Svenska kyrkans närvaro på flygplatser kopplat till civil beredskap handla om? Medan närvaron av själavårdare (präst) inom regionsjukvården och kriminalvården syftar i viss mån till att säkerställa människors rätt till sin egen religion, kan närvaron på nationell flygplats ta sin utgångspunkt från civil beredskap, krishantering och krisstöd. Utifrån den utgångspunkten kan flygplatsen, och i synnerhet Sveriges största flygplats, Stockholm Arlanda Airport, ses som en särskilt sårbar plats utifrån

⁴ Läs mer om flygplatskyrkan på Arlanda Airport här: [Stockholm Arlanda Airport](#) [hämtad 2025-01-20].

⁵ I synnerhet när en stor del av arbetet (arbeta i rollen på annans mark/andras arenor) utgör ensamarbete (AFS 1982:3) och att arbeta med människor i kris.

⁶ Särskilda händelser och katastrofer utöver det som anges när krisen drabbar oss [Om krisen drabbar oss - Stockholm Arlanda Airport](#) [hämtad 2025-01-20].

allvarliga olyckor och antagonistiska hot/angrepp. Sårbarheten kan till exempel kopplas till:

1. Flygplatsen som en samhällskritisk samhällsfunktion och därigenom ett civil-militärt mål i en väpnad konflikt.
2. Verksamhetens art ökar konsekvenserna av en olycka eller attack.
3. Flygplatsens begränsade yta i förhållande till persontätheten.
4. I en gråzonssituation antas sannolikheten öka för påverkan på olika sätt.

Sverige befinner sig idag i ett nytt nationellt och internationellt läge. Idag är Stockholm Arlanda Airport inte bara centrum för kommunikationer utan nödvändig för näringslivets tillväxt, en plats som berörs av nationella och internationella händelser där människor av olika tro och livssyn möts, ett skyddsobjekt och en av landets största arbetsplatser viktig för beredskap och krisförebyggande arbete. Vissa områden på flygplatsen är strikt avgränsade och uppsamlingsplatser vid särskilda händelser och katastrofer, vilket betyder att de som medverkar i krisstödet behöver behörigheter och för dessa krävs säkerhetsprövning.

I *Plan för psykologiskt och socialt stöd. Stockholm Arlanda Airport*⁷ (Swedavia Airports) anges att Svenska kyrkan kan ge krisstöd samt bistå i frågor rörande existentiella behov. Här står också att flygplatspräst vid behov kan hjälpa till att etablera kontakt med representanter från andra trossamfund. Svenska kyrkan har också möjlighet att bistå med krisstödsresurser i flygplatsens olika mottagningscenter. Vid dessa tillfällen samordnas samtliga krisstödjande resurser i centren av Sigtuna kommun eller region Stockholm.

De aktörer som har en viktig roll i krisberedskapen för psykologiskt och socialt stöd ska ha identifierat konsekvenser av olika typer av händelser samt identifierade behov av åtgärder för att mildra konsekvenserna av dessa. Riskskalan för en flygplats och dess verksamhetsområden omfattar hot och allvarliga risker för kris och katastrofhändelser exempelvis tekniska katastrofer (flygolycka, brand), securityhändelse (kapning, gisslan, terrorattentat, enskilda våldshandlingar). En flygplats kan även få verka som uppsamlings- och mötesplats när en händelse inträffat utanför flygplatsens område inklusive händelser som inträffar utanför Sverige.⁸

Krisstöd vid särskilda händelser och katastrofer handlar om mer än ordinarie själavård för de drabbade (direkt och indirekt), då en viktig del är det förebyggande arbetet i själva krisstödssituationen, såsom att arbeta i stab och samordna delar av krisstödet tillsammans med staben. Det krävs således en gedigen kompetens för att medverka i det förebyggande krisstödsarbetet.

När Swedavia och andra operativa myndigheter behöver agera mer regionalt eller nationellt, under förutsättning att i det här fallet Swedavia önskar krisstöd av Svenska kyrkan, kan det behövas annan kapacitet än församlingen eller pastoratet kan uppbåda. Den aspekten rör stiftens regionala roll snarare än själva flygplatskyrkans eller flygplatsprästernas uppdrag.

4 Förutsättningar för organisering och finansiering för Flygplatskyrkan

4.1 Nulägesbild

Flygplatskyrkan, som nämnts tidigare, inkluderas inte i särskilt prioriterat område för beräkning av institutionssjälavårdbidrag, men det innebär att enskilda stift ändå,

⁷ Plan för psykologiskt och socialt stöd. Stockholm Arlanda Airport version 2024-07-05.

⁸ Plan för psykologiskt och socialt stöd. Stockholm Arlanda Airport version 2024-07-05.

genom egna prioriteringar, kan välja att ge verksamhetsbidrag, eller stötta på annat sätt. I dagsläget är det inte något av berörda stift som ger verksamhetsbidrag för Flygplatskyrkan.

På Göteborg Landvetter Airport och Malmö Airport finns inte någon flygplatskyrka på plats, utan här har pastoratet respektive församlingen upparbetade kontakter med flygplatsledningen som aktiveras vid behov, i stil med en *On Demand*-funktion.

På Arlanda Airport har pastoratet fortsatt en flygplatspräst på plats och har ingått ett långsiktigt avtal med Swedavia som anger att pastoratet har bemanning (motsvarande 70 procent av heltid) av bland annat präst under hela 2025 och kommande år.

Uppsala stift, initierat av stiftsstyrelsen, kommer under 2025 genomföra en utredning som rör stiftets regionala roll med hänsyn tagen till Arlanda.

I nuläget har Svenska kyrkan en närvaro på Stockholm Arlanda Airport och med flygplatserna Göteborg Landvetter Airport och Malmö Airport finns upparbetade samarbeten med flygplatsledningen som aktiveras efter behov.

4.2 Olika sätt att organisera arbetet vid Sveriges största flygplats/er avseende kris- och beredskapsperspektivet

Det är Swedavia som bestämmer om de vill samverka med Svenska kyrkan – om det finns en efterfrågan – utöver den samverkan och upparbetade kontakter som redan existerar på lokal nivå. Det skulle till exempel kunna handla om en beredskapsfunktion som är väl inövad och en del av flygplatsen.

Om en efterfrågan finns och Swedavia önskar krisstöd av Svenska kyrkan bör ett upphandlingsförfarande av krisstöd påbörjas. Ett sådant förfarande skulle kunna bidra till ekonomiska resurser och klargörande och kontinuitet vad gäller själva samarbetet, men också avseende lokala respektive regionala delar. I en framställan skulle andra samverkansmodeller för finansiering kunna komma att aktualiseras, såsom:

Stiftssamverkan och upparbetade stiftskontakter för krisberedskap vid större händelser

Sedan många år samverkar stiftet kring beredskapsfrågor i olika nätverk. Något stift har också tagit täten i någon särskild fråga och delat resultat med övriga, då stiftet i sin beredskapsplanering utvecklat olika kompetenser.

I en alltmer begränsad ekonomi är det inte hållbart för varje stiftsorganisation att ha expertkunskap inom samtliga verksamhetsområden. Svenska kyrkans utredningar 2024:1 *Att kroka arm. Om ökad stiftssamverkan* lyfter också fram att framtiden kommer att kräva både prioriteringar, tydligare ansvarsfördelning och utökad samverkan mellan stiftet.⁹ Redan idag prövar stift att dela på sakkunskap och samarbetar om medarbetare. Några exempel är stift som delar på dataskyddsombud, ekonomtjänst för prästlönstillgångar och regionpastorer. Likaså blir samverkan med andra aktörer i samhället alltmer befogad.¹⁰ Det handlar även då om samverkan för att få såväl resurseffektivisering som ökad kvalitet.

Samverkan mellan stift utifrån en gemensam bedömning av prioritering av krisstöd på flygplats utifrån dagens samhällsläge skulle kunna utgöra part vid ett upphandlingsförfarande med Swedavia.

⁹ Svenska kyrkans utredningar 2024:1 *Att kroka arm. Om ökad stiftssamverkan*.

¹⁰ Svenska kyrkans utredningar 2024:1 *Att kroka arm. Om ökad stiftssamverkan*.

Inom ramarna för föreliggande uppdrag har en kontakt tagits med Sveriges kristna råd (SKR) kring frågor om ekumeniskt och interreligiöst samarbete kopplat till kris- och beredskapsstöd. SKR har ett nationellt råd för ekumenisk samordning av själavård vid institutioner, där representeras flygplatskyrkan idag av flygplatsprästen på Arlanda. SKR är också samordnare för Gemensam utbildning för institutionssjälavårdare. SKR arbetar inte på övergripande nivå med kris- och beredskap i form av nationell krishantering, utan bara inom ramarna för sektorer som SKR samordnar. Det ekumeniska och interreligiösa samarbetet ser olika ut på olika offentliga platser. Inom ramarna för andlig vård i Kriminalvården (inom NAV, nämnden för andlig vård) är uppdraget interreligiöst designat medan inom ramarna för sjukhuskyrkan har SKR partners för muslimska och buddhistiska parter.

Frågor om ekumeniskt och interreligiöst samarbete i en framställan vid ett eventuellt upphandlingsförfarande med Swedavia skulle också kunna aktualisera en dialog med SKR för att undersöka möjligheter och förutsättningar för en samverkansmodell kopplat till kris- och beredskapsstöd på Sveriges största flygplats/er.

4.3 Sammanfattning

Kyrkomötets uppdrag handlar om att genomlysna förutsättningarna för Svenska kyrkans fortsatta verksamhet på Sveriges största flygplatser. Uppdraget har inte inneburit en granskning av nuvarande beräkning av utjämningsystemet i relation till Flygplatskyrkan, utan förda deskriptiva resonemang och nulägesbilder utgår från dessa ekonomiska ramar. Med flygplatserna Göteborg Landvetter Airport och Malmö Airport finns upparbetade samarbeten med flygplatsledningen som aktiveras efter behov. Upparbetade samarbeten om beredskap och tillsyn utgår från vistelsebegreppet. Stockholm Arlanda Airport, som till sitt omfång (personal och resenärer) är betydligt mycket större än övriga större flygplatser i Sverige, har pastoratet genom avtal med Swedavia en fortsatt närvaro med flygplatspräst på själva flygplatsen.

Sverige befinner sig samtidigt i ett nytt nationellt och internationellt läge. Sveriges största flygplatser och i synnerhet Sveriges största flygplats, Arlanda Stockholm Airport, kan ses som en särskilt sårbar plats utifrån allvarliga olyckor och antagonistiska hot/angrepp.

Av den anledningen har i föreliggande rapport följande perspektiv kommit att aktualiseras: När Swedavia och andra operativa myndigheter behöver agera mer regionalt eller nationellt, under förutsättning att i det här fallet Swedavia önskar krisstöd av Svenska kyrkan, kan det behövas annan kapacitet än församlingen eller pastoratet kan uppbåda. Den aspekten rör stiftens regionala roll snarare än själva flygplatskyrkans eller flygplatsprästens uppdrag. Frågor kopplat till andra samverkansmodeller för finansiering för att möta en sådan förfrågan behöver ta sin utgångspunkt i vad Swedavia efterfrågar vid ett eventuellt upphandlingsförfarande.

Bilaga 2 Obehörigförklaring av biskop

Bakgrund

Bestämmelser om obehörigförklaring av biskop finns i 30 kap. 4 och 5 §§ kyrkoordningen. Dessa bestämmelser överensstämmer i stort med motsvarande reglering för präster respektive diakoner (31 kap. 11 och 12 §§ respektive 32 kap. 11 och 12 §§). Ett beslut om obehörighet avser inte enbart ett visst uppdrag utan behörigheten att utöva kyrkans vigningstjänst. Detta medför, med gällande reglering, att den som vigts till mer än ett uppdrag (vilket alltid gäller för en biskop) inte kan förklaras obehörig att utöva endast ett av dessa uppdrag.

I biskopsbrevet Biskop, präst och diakon i Svenska kyrkan framhålls att om en biskop, präst eller diakon obehörigförklaras innebär detta att hen inte längre har befogenhet att utöva något uppdrag inom vigningstjänsten. Kyrkans sändning återtas på detta sätt, men ämbete eller kyrkans vigningstjänst, som är en förutsättning för sändningen, går däremot inte förlorat. En biskop som obehörigförklaras och sedan efter prövning åter förklaras behörig enligt 30 kap. 6 § kyrkoordningen vigs inte på nytt. Detsamma gäller för präst respektive diakon (31 kap. 13 § respektive 32 kap. 13 §).

En skillnad i regelverket för biskop i jämförelse med vad som gäller för präst och diakon är att för präst och diakon kan beslutas om skriftlig erinran eller att det föreskrivs en provotid. Detta gäller inte för biskop. Konsekvensen av detta är att den som betrotts med uppdraget som biskop kan förklaras obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst även i en situation där en präst eller diakon får en sådan mindre ingripande åtgärd än obehörigförklaring.

Uppdraget

I motion 2022:29 till kyrkomötet 2022 föreslogs kyrkomötet uppdra till kyrkostyrelsen att

1. göra en översyn av påföljderna vid obehörigförklaring av en biskop, och
2. återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen som innebär att en biskop som blir obehörigförklarad ska kunna behålla behörigheten som präst.

Tillsyns- och uppdragsutskottet som beredde motionen anförde att man såg det som angeläget att en utredning i enlighet med motionens första punkt skulle komma till stånd och föreslog därför bifall till den punkten.

När det gällde motionens andra punkt menade utskottet att det fanns en problematik i att redan när ett uppdrag om översyn ges ange vilket förslag som ska lämnas efter genomförd översyn, varför ett sådant yrkande inte kunde bifallas. Mot den bakgrunden föreslog utskottet att motionens punkt 2 skulle avslås. Kyrkomötet följde utskottets förslag (KmSkr 2022:3).

Utredningen

Under 2024 genomfördes en utredning av frågan vilket resulterade i en promemoria med förslag till kyrkoordningsändringar. I promemorian föreslogs en ändring i kyrkoordningen som innebär att en biskop, av Ansvarsnämnden för biskopar, ska kunna förklaras obehörig bara när det gäller att utöva uppdraget som biskop. I ett sådant fall består behörigheten som präst. Därutöver föreslogs nu gällande ordning – att Ansvarsnämnden kan förklara en biskop obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst – kvarstå oförändrad. I ett sådant fall avser obehörigförklaringen liksom hittills både

uppgdraget som biskop och uppgdraget som präst. Vidare föreslogs att en biskop som har förklarats obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst skulle kunna återfå behörigheten som präst.

Utredningen tog fasta på att även om ämbetet är ett (treledat) synes det, med hänsyn till den uttalade skillnaden i fråga om påföljder för en biskop och en präst kopplat till biskopens särskilda uppgdrag och ställning, rimligt att det ska vara möjligt att bli förklarad obehörig att utöva uppgdraget som biskop och samtidigt kunna ha kvar behörigheten för uppgdraget som präst. Enligt utredningen saknades det skäl att i kyrkoordningen ange några särskilda kriterier för ett sådant beslut.

Om det stadgas att en biskop kan förklaras obehörig bara avseende uppgdraget som biskop synes det enligt utredningen konsekvent att en biskop som har förklarats obehörig att utöva kyrkans vigningstjänst, alltså alla uppgdrag inom vigningstjänsten, kan förklaras åter behörig att utöva bara uppgdraget som präst. Om det bara är fråga om att återfå behörigheten som präst menade utredningen att det, även om Ansvarsnämnden svarat för obehörigförklaringen, blir ett domkapitel och dess biskop som prövar en ansökan om den saken. Den reguljära episkopalt bestämda ordningen borde så långt möjligt upprätthållas. För den händelse en ansökan kommer från en tidigare biskopskollega får det ändå förutsättas att den som har betrotts med uppgdraget som biskop kan hantera sitt ställningstagande till ansökan utan otillbörliga personliga hänsynstaganden.

Däremot menade utredningen att det kunde ifrågasättas om det ska vara möjligt att förklaras behörig att åter utöva uppgdraget som biskop. På samma grunder som det inte kan beslutas om skriftlig erinran eller prøvotid för en biskop bör en biskop som blivit obehörigförklarad inte kunna återfå behörigheten för uppgdraget som biskop. Därmed borde enligt utredningen också gälla att den som återfått behörigheten bara som präst inte kan bli stiftsbiskop på nytt.

Remissutfallet

Promemorian remitterades under vintern 2024/25 till nämnderna på den nationella nivån, samtliga stift, ett urval av församlingar och pastorat (tre per stift) samt Svenska kyrkans arbetsgivareorganisation. 40 remissvar inkom.

En stor majoritet av stift ställde sig avvisande till promemorians förslag. Många stift menade att förslaget skulle komma att få konsekvenser för idén om det treledade ämbetet och motsatte sig den hierarkiska uppdelning av de olika uppgragen inom ämbetet som man ansåg att förslaget gav uttryck för. En del stift efterfrågade ytterligare ämbetsteologisk beredning och fördjupning av förslaget och många såg också behov av en ekumenisk förankring genom en samrådsprocess med kyrkorna inom Borgå. Liknande resonemang fördes av Svenska kyrkans ansvarsnämnd för biskopar medan Svenska kyrkans överklagandenämnd sammanfattningsvis ansåg att det fanns anledning att ifrågasätta behovet av att reglera frågan. Bland församlingar och pastorat var remissutfallet delat.

Kyrkostyrelsens bedömning

Mot bakgrund av remissutfallet och den kritik av ämbetsteologisk natur mot centrala delar av förslaget som inkommit från såväl stiftet som från Ansvarsnämnden och då Överklagandenämnden ifrågasatt behovet av en reglering gör kyrkostyrelsen bedömningen att det inte finns förutsättningar att ta promemorians förslag vidare till kyrkomötet. Mot bakgrund av det svaga stöd en reglering i enlighet med promemorians

KsSkr 2025:3
Bilaga 2

förslag fått bland remissinstanserna gör kyrkostyrelsen vidare bedömningen att det inte finns anledning att göra någon fördjupad ämbetsteologisk utredning eller initiera en samrådsprocess inom ramen för Borgåöverenskommelsen för att ekumeniskt förankra ett sådant förslag.

Rättsavdelningen Promemoria

Dnr Ks 2024-1223
31 januari 2025

Sänkt valbarhetsålder i församlingsråd

Promemorians huvudsakliga innehåll

Kyrkomötet har gett kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda konsekvenserna av att sänka valbarhetsåldern för val till församlingsråd till 16 år. Kyrkostyrelsen har även fått i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen. Uppdraget föranleds av bifall till motion 2022:72 vid kyrkomötet 2022.

Motionen, och uppdraget, har tillkommit som ett steg i att öka ungas delaktighet och inflytande i Svenska kyrkan. Med anledning av uppdraget från kyrkomötet har denna promemoria tagits fram där uppdraget analyseras och konsekvenserna belyses ur framför allt ett rättsligt perspektiv. I promemorian redogörs bland annat för vilka uppgifter som åligger ett församlingsråd och hur dessa uppgifter relaterar till minderårigas begränsade rättshandlingsförmåga och inte minst kravet på samtycke från barnets förmyndare/vårdnadshavare. Vidare redogörs för vilket ansvar – rent rättsligt – som kan följa av ett förtroendeuppdrag, vilket i sin tur också begränsar vilka uppdrag en minderårig kan åta sig.

Promemorian avslutas med en analys där den sammanfattande slutsatsen är att det varken är ändamålsenligt eller önskvärt att föreslå någon ändring i kyrkoordningen vad gäller valbarhetsåldern, utifrån de följdändringar – och konsekvenserna av dessa – som en sänkt valbarhetsålder skulle behöva resultera i. I stället konstateras att det vällovliga syftet kan uppnås genom adjungering av unga i församlingsråden. I promemorian konstateras vidare att den utredning om hållbara demokratiska strukturer som förväntas lämna ett slutbetänkande hösten 2026 (KS 2023-1848) har som övergripande syfte att säkra och utveckla den demokratiska styrningen för framtiden och utreda hur den kan tryggas och upprätthållas. I uppdraget ligger bland annat frågan om en förändrad demografi som utmanar kompetensförsörjningen inom organisationen. Utredningen har således att särskilt titta närmare på hur ungas engagemang i organisationen generellt kan stärkas för framtiden.

Innehåll

1	Inledning.....	49
2	Bakgrund.....	49
2.1	Gällande bestämmelser.....	49
2.1.1	Valbarhet till uppdrag som förtroendevald.....	49
2.1.2	Församlingsrådets uppgifter.....	50
2.1.3	Val av församlingsråd.....	52
2.1.4	Adjungering av minderåriga i församlingsråd.....	52
2.2	Ansvarsfrågor.....	53
2.3	Tidigare behandling av frågan om sänkt valbarhetsålder.....	54
2.4	Rättshandlingsförmåga hos minderåriga.....	55
2.4.1	Allmänt om minderårigas rättshandlingsförmåga.....	55
2.4.2	Minderårigas rättshandlingsförmåga i förhållande till ekonomiska angelägenheter.....	55
2.4.3	Minderårigas rättshandlingsförmåga i förhållande till personliga angelägenheter.....	57
2.4.4	Minderåriga och föreningsfrihet.....	59
2.5	Minderåriga i bolag och enskilda företag.....	62
3	Analys.....	62
3.1	Inledning.....	62
3.2	Minderårigas begränsade rättshandlingsförmåga och frågan om samtycke för förtroendeuppdrag.....	62
3.3	Ansvarsfrågor i förhållande till församlingsrådets uppgifter.....	64
3.4	Sammanfattande slutsats.....	66

1 Inledning

Kyrkomötet har gett kyrkostyrelsen i uppdrag att utreda konsekvenserna av att sänka valbarhetsåldern för val till församlingsråd till 16 år. Kyrkostyrelsen har även fått i uppdrag att återkomma till kyrkomötet med förslag till ändringar i kyrkoordningen. Uppdraget föranleds av bifall till motion 2022:72 vid kyrkomötet 2022. Motionen behandlades av tillsyns- och uppdragsutskottet som i sitt betänkande TU 2022:11 anförde att det är av stor betydelse för Svenska kyrkans trovärdighet att det tas initiativ till att möjliggöra för unga, engagerade personer att aktivt få delta även i organ som har att fatta vissa beslut. Vidare framhölls att sänkt valbarhet för uppdrag i församlingsråd till 16 år skulle kunna bidra till att behålla ungas engagemang även i mer vuxen ålder. Samtidigt konstaterade utskottet att det inser att det finns komplikationer med att personer som inte är myndiga sitter i organ som kan ha ansvar för till exempel församlingarnas ekonomi och arbetsgivarfrågor. Enligt utskottets mening får en utredning behandla och söka lösningar på detta, varvid utskottet föreslog att motionen skulle bifallas, vilket sedermera även blev kyrkomötets beslut.

Med anledning av uppdraget från kyrkomötet har denna promemoria tagits fram där uppdraget analyseras och konsekvenserna belyses ur framför allt ett rättsligt perspektiv. Promemorian inleds med en redogörelse över vad ett församlingsråd har för uppgifter respektive nu gällande valbarhetskriterier för att väljas till ett uppdrag som förtroendevald. Bakgrunden innehåller även ett avsnitt om vilket ansvar – rent rättsligt – som kan följa av ett förtroendeuppdrag. Därefter redogörs allmänt för minderårigas rättshandlingsförmåga och vidare mer specifikt för hur rättshandlingsförmågan relaterar till den föreningsfrihet som råder för såväl barn som vuxna. Promemorian avslutas med en analys utifrån kyrkomötets uppdrag i relation till det som redogjorts för i bakgrunden.

2 Bakgrund

2.1 Gällande bestämmelser

2.1.1 Valbarhet till uppdrag som förtroendevald

Bestämmelser om valbarhet till uppdrag som förtroendevald i Svenska kyrkan finns i 33 kap. 4 § kyrkoordningen.¹¹ Av bestämmelsen framgår att valbar till uppdrag som förtroendevald är den som tillhör Svenska kyrkan, är döpt och fyller 18 år senast dagen för valet. Här till gäller för val till beslutande och verkställande organ på lokal nivå att man ska vara kyrkobokförd i församlingen om det gäller val till en församling som inte ingår i ett pastorat, respektive kyrkobokförd i en församling som ingår i pastoratet, om det gäller val till pastoratet eller till en församling i pastoratet.¹² För att vara valbar till ett församlingsråd behöver en person således vara kyrkobokförd i någon av församlingarna som ingår i pastoratet. Utöver nämnda krav finns det även ett antal valbarhetshinder, vilka regleras i 5–9 §§.¹³

¹¹ Av 33 kap. 1 § kyrkoordningen framgår att med förtroendevald avses i kyrkoordningen personer som vid kyrkliga val har utsetts till ledamöter, ersättare och ordförande i beslutande och verkställande organ inom Svenska kyrkan.

¹² Av bestämmelsen framgår även att om det gäller val till stiftet ska personen vara kyrkobokförd i en församling inom stiftet för att vara valbar. Vidare hänvisas det i 38 kap. 4 § andra stycket till 38 kap. 19 a § respektive 39 kap. 20 § vad gäller valbarhet vid direkta respektive indirekta val till kyrkomötet.

¹³ Valbarhetshindren handlar framför allt om att personer med någon form av ledande ställning inom en enhet – församling, stift eller nationell nivå – inte kan vara förtroendevald i samma enhet.

Som nämnts ovan är åldersgränsen för valbarhet till uppdrag som förtroendevald 18 år, det vill säga samma som myndighetsåldern. Samma åldersgräns gäller för att kunna bli förtroendevald inom kommun, region eller riksdag. För att få rösta i kyrkovalet räcker det dock att man har fyllt 16 år.¹⁴ Före relationsändringen år 2000 var även rösträttsåldern 18 år.¹⁵ Som en följd av att rösträttsåldern sänktes vid relationsändringen sänktes även åldern för att kunna väljas till kyrkvärd till 16 år.¹⁶ En kyrkvärd är dock inte förtroendevald i den mening som anges i 33 kap. 1 §.

2.1.2 Församlingsrådets uppgifter

Församlingsråd inrättades i samband med den så kallade strukturreformen i församlingar som efter reformen inte längre var egna pastorat med egna kyrkoråd. Strukturreformen trädde i kraft 1 januari 2014. Församlingsrådet är enligt 2 kap. 8 § kyrkoordningen styrelse i en församling som ingår i ett pastorat. Närmare bestämmelser om församlingsråd finns i 4 kap. 20–27 §§.¹⁷ Församlingsrådet ska enligt 21 § fullgöra de uppgifter som anges i kyrkoordningen och i församlingsinstruktionen samt de övriga uppgifter som kyrkorådet beslutar. Det finns således tre olika sätt som församlingsrådet kan få sina uppgifter, vilket i sin tur innebär att olika församlingsråd kan ha olika uppgifter.

De uppgifter som ett församlingsråd dock alltid har genom anvisning om detta i kyrkoordningen är följande:

- ◆ Yttranderätt innan kyrkofullmäktige avgör ett ärende som särskilt angår den egna församlingen (3 kap. 22 §)
- ◆ Välja kyrkvärdar (4 kap. 19 §)
- ◆ Välja vice ordförande och om kyrkofullmäktige så beslutar, även ordförande i församlingsrådet (4 kap. 26 §)
- ◆ Besluta om vilka former av huvudgudstjänst utöver högmässa som ska användas i församlingen (17 kap. 6 §)
- ◆ Besluta om ekumenisk huvudgudstjänst (17 kap. 7 §)
- ◆ Samrådsskyldighet för kyrkoherden beträffande huvudgudstjänstens uppbyggnad (17 kap. 8 §)
- ◆ Samrådsskyldighet för kyrkoherden beträffande gudstjänstplan (17 kap. 9 §)
- ◆ Medge att andra texter får användas i kyrkohandbokens huvuddel Måltiden vid församlingens huvudgudstjänst (18 kap. 3 §)
- ◆ Medge att huvudgudstjänst firas enligt annan ordning än kyrkohandbokens (18 kap. 6 §)
- ◆ Medge att annan musik än den som ingår i kyrkohandboken får användas i huvudgudstjänsten (18 kap. 6a §)
- ◆ Medgivande om ekumeniskt nattvardsfirande i församlingen (20 kap. 6 §)
- ◆ Beslut om inventarieansvarig kyrkvärd (40 kap. 2 §)
- ◆ Medgivande – men inte absolut veto – till pastorats beslut om att ett kyrkorum i församlingen ska tas ur bruk (40 kap. 7 §)
- ◆ Medgivande till pastorats beslut om ändringar av en kyrkobyggnad eller i ett kyrkorum i församlingen (40 kap. 9 §)
- ◆ Beslut om upplåtelse av kyrka (41 kap. 3 a § och 4 §)
- ◆ Beslut om församlingskollekt (43 kap. 6 §)

¹⁴ Se 33 kap. 2 § kyrkoordningen. För att få rösta ska man ha fyllt 16 år senast på valdagen.

¹⁵ Se vidare nedan i avsnitt 2.3.

¹⁶ Se 4 kap. 19 § kyrkoordningen.

¹⁷ Bestämmelserna om församlingsråd tillkom genom det beslut om ändringar i den lokala strukturen som trädde i kraft den 1 januari 2014.

- ◆ Lokalt beslut om ändring av kollekttag (43 kap. 7 §)
- ◆ Samrådsskyldighet från pastoratets kyrkoråd inför beslut om församlingsinstruktion (57 kap. 5 §)
- ◆ Rätt att väcka ärende om ändring i församlingsinstruktionen (57 kap. 6 §)
- ◆ Rätt att begära prövning av ett pastorats eller stifts beslut (57 kap. 8 §)

Som nämnts inledningsvis i detta avsnitt ska församlingsrådet även fullgöra de uppgifter som anges i församlingsinstruktionen. Av 57 kap. 5 § framgår att det i församlingsinstruktionen ska redovisas hur ansvaret för församlingens grundläggande uppgift är fördelat mellan församlingarna och pastoratet. Det som anges i församlingsinstruktionen är således ansvarsfördelningen för den grundläggande uppgiften, medan vilka konkreta uppgifter som ska göras i stor utsträckning blir en fråga för församlingsrådet att avgöra om man exempelvis har det fulla ansvaret för konfirmandverksamheten i församlingen. Ett församlingsråd kan även få uppgifter som sträcker sig utanför den egna församlingen. Exempelvis kan en församling få i uppdrag att för hela pastoratets räkning ta hand om en viss uppgift när det bedöms lämpligt. När domkapitlet har fattat beslut om församlingsinstruktionen är den bindande för pastoratet och dess församlingar, vilket gör att församlingsrådet måste fullgöra de uppgifter som framgår av den fastställda ansvarsfördelningen.¹⁸

Även kyrkorådet kan delegera olika uppgifter till församlingsrådet, vilket också nämns uttryckligen i 4 kap. 21 §. Vilka konkreta uppgifter som kan delegeras är dock inte närmare reglerat i kyrkoordningen, som inte heller innehåller några bestämmelser som uttryckligen begränsar delegationsmöjligheten.

I strukturskrivelsen framhöll kyrkostyrelsen att benämningen styrelse signalerar att församlingsrådet är ett verkställande och beredande organ i församlingen och att det också tydliggör församlingen som juridisk person.¹⁹ Vad gäller församlingsrådets uppgifter framhöll kyrkostyrelsen följande.²⁰

Inledningsvis bör påpekas att de bestämmelser om församlingens uppgifter – vad gäller församlingar som ingår i pastorat – som enligt förslaget regleras i kyrkoordningen ska ses som ett minimum. De handlar främst om församlingens gudstjänstliv. Den föreslagna ordningen anger den minsta möjliga omfattningen av uppgifter men lämnar sedan ansvaret för bedömningen av vilka ytterligare uppgifter som ska delegeras till de lokala organen. De kyrkoordningsreglerade uppgifterna omfattar det som är centrum, gudstjänstfirandet. Där förkunnas evangelium och sakramenten delas. Detta markerar att även den lilla församlingen och dess medlemmar bär hela den grundläggande uppgiften i gudstjänstfirandet och i sitt dagliga liv.

När det gäller till exempel anställningar gällde innan 2009 att kyrkonämnden skulle uppdra åt en församlings kyrkoråd att för samfälligheten handlägga arbetsgivarfrågor för sådana anställda som bara tjänstgjorde i den församlingen.²¹ Även om någon sådan

¹⁸ Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan med kommentarer 2022, Verbum s. 142. Det är endast genom att få till stånd en ändring av församlingsinstruktionen som pastoratet direkt kan fatta beslut om sådan församlingsverksamhet som enligt församlingsinstruktionen hör till församlingens ansvar och församlingsrådets uppgifter.

¹⁹ KsSkr 2012:5 s. 95.

²⁰ KsSkr 2012:5 s. 100.

²¹ Bestämmelsen togs bort med motiveringen att det måste finnas en gemensam arbetsgivarpolicy på olika områden och en samlad hantering av arbetsmiljöfrågor och att det kunde uppstå oklarheter i ansvarsfrågor när kyrkoordningen sa att arbetsgivarfrågor skulle delegeras samtidigt som det stod klart

delegationsmöjlighet inte längre finns kan pastoratens kyrkoråd delegera beslut om tillsättning av vissa befattningar till ett församlingsråd.²² Kyrkorådet kan även delegera olika ekonomiska frågor till ett församlingsråd, inklusive exempelvis stiftelseförvaltning. Det torde även vara möjligt att delegera uppgifter som faller inom ramen för begravningsverksamheten eller en församlings näringsverksamhet till ett församlingsråd. En studie gjord vid Uppsala universitet visar att det finns pastorat som delegerat hela församlingens verksamhet till församlingsråden, vilket bland annat innebär att planera budget och disponera medel för hela den grundläggande uppgiften.²³

2.1.3 Val av församlingsråd

Församlingsrådets ledamöter väljs enligt 3 kap. 2 § och 4 kap. 22 § kyrkoordningen av kyrkofullmäktige.²⁴ Det är även kyrkofullmäktige som bestämmer antalet ledamöter i församlingsrådet. Som minst ska dock antalet valda ledamöter vara fyra. Kyrkofullmäktige beslutar också för vilken tid församlingsrådet ska väljas. Valet får dock inte avse en längre tid än fyra år och ett nytt församlingsråd ska alltid väljas från och med den 1 januari året efter valåret. Det finns dock ingen minsta mandatperiod angiven i kyrkoordningen.

Som redogjorts för ovan i avsnitt 2.1 är den som uppfyller de allmänna valbarhetskriterierna (tillhörig, döpt och minst 18 år) valbar till ett uppdrag i församlingsråd, under förutsättning att vederbörande därtill tillhör någon av församlingarna inom pastoratet. Den som väljs behöver således inte tillhöra just den församling som ska välja församlingsråd. Inför val av ett nytt församlingsråd ska enligt 4 kap. 23 § ett församlingsmöte eller annat öppet nomineringsmöte hållas som säkerställer församlingens inflytande. Vid ett sådant möte nominerar församlingens röstberättigade medlemmar kandidater till församlingsrådet.²⁵

2.1.4 Adjungering av minderåriga i församlingsråd

Församlingsrådets sammanträden är, i likhet med kyrkorådets sammanträden, inte offentliga.²⁶ Däremot har församlingsråd möjlighet att själva besluta om utomstående närvarorätt genom så kallad adjungering. Det kan till exempel gälla anställda, sekreterare och föredragande, men även revisorer och andra experter eller sakkunniga.²⁷ Det

att det egentliga arbetsgivaransvaret låg kvar hos kyrkonämnden som styrelse hos samfälligheten/arbetsgivaren, se KsSkr 2009:5 s. 26 ff.

²² Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan med kommentarer 2022, Verbum s. 143. Se även KsSkr 2012:5 s. 101.

²³ Hedman Anders, "En känsla av inflytande": En dokumentstudie av församlingsrådets autonomi, Uppsala universitet, Institutionen för pedagogik, didaktik och utbildningsstudier, 2019 (examensuppsats).

²⁴ Undantag gäller dock för kyrkoherden som alltid är ledamot i församlingsrådet. Se 4 kap. 22 och 24 §§ kyrkoordningen.

²⁵ Kyrkorådet har enligt 4 kap. 23 § andra stycket ansvar för att ett nomineringsmöte hålls.

²⁶ Att kyrkorådets och församlingsrådets sammanträden inte är offentliga är inte uttryckligt reglerat i kyrkoordningen, men framgår indirekt, dels av bestämmelsen i 3 kap. 28 § kyrkoordningen om offentliga sammanträden i kyrkofullmäktige, dels av bestämmelserna i 4 kap. 14 § andra stycket om ersättarnas närvarorätt vid kyrkorådets sammanträden, Av 4 kap. 27 § framgår att motsvarande närvarorätt för ersättare gäller även vid församlingsrådets sammanträden.

²⁷ I samband med strukturreformen – och att bestämmelserna om kyrkoråd och församlingsråd infördes i 4 kap. kyrkoordningen – anfördes att samma arbetsformer gäller för församlingsrådet som för kyrkorådet. Vidare angavs att detta regleras genom de hänvisningar som görs till bestämmelserna för kyrkorådet, se KsSkr 2012:5 s. 135. En skillnad mellan organen är dock att det saknas ett kyrkoordningsreglerat krav på arbetsordning för församlingsråd samt att församlingsråd inte har någon skyldighet att göra barnkonsekvensanalyser inför beslut.

finns ingen bestämmelse i kyrkoordningen som inskränker församlingsrådets befogenhet i detta avseende, vilket betyder att ett församlingsråd även har möjlighet att adjungera in minderåriga. En adjungerad person har genom särskilt beslut rätt att närvara och yttra sig vid hela eller delar av ett sammanträde. Personen har dock ingen beslutsrätt och bär därmed inte heller något ansvar för beslut som fattas av organet. Om församlingsrådet antagit en arbetsordning är det naturligt att beslut om adjungering finns inskrivet där, men beslut om närvarorätt kan också fattas för enstaka sammanträden eller ärenden.

2.2 Ansvarsfrågor

I och med de ändrade relationerna mellan Svenska kyrkan och staten år 2000 förändrades även de förtroendevaldas ställning. Svenska kyrkan utgör inte längre en offentligrättsligt reglerad verksamhet. Däremot utför Svenska kyrkan fortsatt viss myndighetsutövning inom vissa områden. Den mest omfattande verksamheten av detta slag är begravningsverksamheten, som är reglerad i begravningslagen (1990:1144). Ett annat område är arkivvård, i den utsträckning det förvaras allmänna handlingar från tiden före den 1 januari 2000 i kyrkliga arkiv med stöd av lagen (1999:288) om överlämnande av allmänna handlingar till Svenska kyrkan eller någon av dess organisatoriska delar för förvaring m.m. Vissa ärenden rörande fördelningen av den kyrkoantikvariska ersättningen hör också till det offentligrättsligt reglerade området genom bestämmelser i lagen (1988:950) om kulturminnen m.m. Förutom denna särskilda lagstiftning gäller också vissa delar av tryckfrihetsförordningen och offentlighets- och sekretesslagen på dessa områden.

I den mån förtroendevalda inom Svenska kyrkan ägnar sig åt myndighetsutövning gäller samma regler som för förtroendevalda i kommunerna. Det innebär att de förtroendevalda kan ställas till ansvar för tjänstefel, mutbrott och brott mot tystnadsplikten.²⁸ När det gäller övrig kyrklig verksamhet – som inte utgör myndighetsutövning – kan det inte komma i fråga att ställa en förtroendevald till ansvar för tjänstefel eller för brott mot tystnadsplikten.²⁹ Vad gäller specifikt mutbrott innefattas dock ledamöter i styrelseorgan även inom privat och ideell sektor av straffansvar, vilket betyder att även ledamöter i exempelvis ett församlingsråd skulle kunna åtalas för mutbrott.³⁰ Straffansvar kan också följa på grund av bestämmelser inom den så kallade ”specialstraffrätten”, det vill säga på grund av straffbestämmelser som är knutna till vissa bestämda lagar som arbetsmiljölagen, miljöskyddslagen etcetera. Vidare kan skadeståndsrättsliga bestämmelser komma att tillämpas på förtroendevalda som exempelvis vållat förmögenhetsskada genom brott.³¹ Det är möjligt att ansvar skulle kunna utkrävas även i andra fall, särskilt för ekonomiska försummelser.

²⁸ Se 10 kap. 5 a § (muta), 20 kap. 1 § (tjänstefel) samt 20 kap. 3 § (brott mot tystnadsplikten).

²⁹ Att anställda enligt kollektivavtal kan komma att åläggas disciplinansvar är en annan fråga. Likaså lyder den kyrkliga verksamheten naturligtvis under den allmänna lagstiftningen.

³⁰ Se prop. 2011/12:79 s. 43. Se även Edqvist m.fl., Kyrkoordning för Svenska kyrkan med kommentar 2022, Verbum, s. 460.

³¹ Se 2 kap. 2 § skadeståndslagen (1972:207). Se även övriga bestämmelser i 2 kap. som gäller skadeståndsansvar på grund av eget vållande. Av 4 § framgår att ersättningskrav kan riktas även mot personer under 18 år. Ersättning kan då komma i fråga om det är skäligt med hänsyn till personen ålder och utveckling, handlingens beskaffenhet, föreliggande ansvarsförsäkring och andra ekonomiska förhållanden samt övriga omständigheter. Se även 3 kap. 5 § som reglerar föräldrars strikta skadeståndsansvar, som innebär att vårdnadshavare är strikt skadeståndsansvariga för skador som deras barn vållat genom en brottslig handling.

Möjligheterna att utkräva förtroendevalda ansvar enligt kyrkoordningens bestämmelser framgår av 33 kap. 11 § i vilken det stadgas att förtroendevalda i *verkställande* och *beredande* organ under vissa förutsättningar kan komma att fråntas sitt uppdrag. Ett uppdrag kan dels återkallas om en förtroendevald vägrats ansvarsfrihet, dels om en ledamot genom dom som vunnit laga kraft dömts för ett brott för vilket det är föreskrivet fängelse i två år eller mer. Vad gäller uppdrag i *beslutande* organ svarar den som är förtroendevald endast inför väljarna.

2.3 Tidigare behandling av frågan om sänkt valbarhetsålder

Redan vid 1984 års kyrkomöte föreslogs i en motion att kyrkomötet skulle uppdra till Svenska kyrkans centralstyrelse att utreda frågan om rösträtts- och valbarhetsålder vid de kyrkliga valen. Motionen resulterade – efter att yrkandet hade justerats i plenardebatten – i den av Centralstyrelsen tillsatta så kallade Delaktighetsutredningen. Denna utredning tog fram olika modeller för delaktighet i församlingens styrelse men lade inte fram några förslag gällande rösträtts- eller valbarhetsålder. Som nämnts ovan i avsnitt 2.1 behandlades frågan om sänkt rösträtts- respektive valbarhetsålder återigen inför relationsändringen efter att det i utredningsbetänkandet *Val, indelning, kyrkobokföring, arkiv*³² föreslagits att kyrkomötet skulle uppdra till Svenska kyrkans centralstyrelse att utreda frågan. Utredningsarbetet resulterade i sänkt rösträttsålder, men inte sänkt valbarhetsålder med motivet att beslutanderätten för kyrkliga organ även efter relationsändringen kommer att innefatta myndighetsutövning i viss utsträckning.³³ I utredningen analyseras inte närmare vare sig ändamålsenligheten eller konsekvenserna av en sänkt valbarhetsålder i relation till övriga uppgifter – det vill säga de inomkyrkligt reglerade uppgifter – som faller på de respektive kyrkliga organen.

Vid kyrkomötet 2015 kom frågan om sänkt valbarhetsålder till 16 år vid val till Svenska kyrkans beslutande organ att behandlas på nytt efter att ett sådant förslag lagts fram i en motion som på olika sätt handlade om ökat inflytande för unga.³⁴ Motionen behandlades av organisationsutskottet som i sitt betänkande O 2015:9 framhöll betydelsen av att barn och unga görs delaktiga i beslutsprocesser i kyrkan, inte minst på den nationella nivån. Att sänka valbarhetsålder till 16 år var dock enligt utskottets uppfattning inte rätt väg att gå för ökad delaktighet och hänvisade till att förutsättningarna inte förändrats sedan år 2000 då frågan sist prövats. Utskottet underströk vidare möjligheten för alla som är döpta och tillhör Svenska kyrkan och har fyllt 16 år att kunna väljas till kyrkvärd.³⁵

Utöver nämnda motion som specifikt berörde sänkt valbarhetsålder har frågor som rör ungas deltagande i förtroendevalda organ – särskilt på den nationella nivån – varit uppe för behandling vid flera kyrkomöten.³⁶

³² SKU 1998:4.

³³ Se SKU 1998:4 s. 81.

³⁴ Se motion 2015:75.

³⁵ Organisationsutskottet anförde i sina överväganden att ”även om kyrkvärden inte är förtroendevald i den mening som avses i 33 kap 1 § kyrkoordningen, har [uppdraget] ansetts vara det viktigaste och förnämsta av kyrkans lekmanuppdrag.” Se även 4 kap. 19 § angående kriterierna för att kunna väljas till kyrkvärd.

³⁶ För en sammanställning se t.ex. O 2015:9.

2.4 Rättshandlingsförmåga hos minderåriga

2.4.1 Allmänt om minderårigas rättshandlingsförmåga

Den som är under 18 år står under förmyndares och vårdnadshavares ansvar och har begränsad förmåga att rättshandla. Med rättshandlingsförmåga avses förmågan och rätten att själva bestämma över sina angelägenheter – såväl ekonomiska som personliga. Generellt sett anses den som är under 18 år sakna den mognad och det förstånd som krävs för att fullt ut behöva ta konsekvenserna av sitt eget handlande. Detta är anledningen till att den som är under 18 år enligt lag är omyndig och inte själv får råda över sin egendom eller åta sig förbindelser, om inte annat framgår av lag.³⁷ Ett barn – en minderårig³⁸ – har således en begränsad rättslig förmåga att fatta beslut rörande förvaltningen av sin egendom och får inte heller ingå avtal som innebär att hen åtar sig att prestera något. Minderårigas begränsade rättshandlingsförmåga gör att de behöver en ställföreträdare, det vill säga någon som kan fatta beslut för deras räkning. I de allra flesta fall är det barnets föräldrar som i egenskap av *förmyndare* och *vårdnadshavare* fullgör den uppgiften. *Förmyndare* är den som i barnets ställe råder över dennes egendom och företräder barnet i angelägenheter som rör tillgångarna, medan barnets *vårdnadshavare* är den som har rätt och skyldighet att bestämma över barnets personliga angelägenheter och att företräda barnet.³⁹ För barn som står under vårdnad av båda sina föräldrar är dessa även förmyndare. Om en förälder har ensam vårdnad om barnet så är dock denne ensam förmyndare.⁴⁰ Barn har dock en förhållandevis långtgående egen bestämmanderätt i olika frågor, både på vårdnadsrättens och på förmynderskapsrättens område, vilket behandlas närmare nedan.

2.4.2 Minderårigas rättshandlingsförmåga i förhållande till ekonomiska angelägenheter

När man talar om minderårigas rättshandlingsförmåga tas ofta utgångspunkt i 9 kap. 1 § föräldrabalken (1949:381) vari följande stadgas:

Den som är under arton år (underårig) är omyndig och får inte själv råda över sin egendom eller åta sig förbindelser i vidare mån än som följer av vad som ska gälla på grund av lag eller villkor vid förvärv genom gåva, testamente förmånstagarförordnande vid försäkring, pensionssparande enligt lagen (1993:931) om individuellt pensionssparande, eller sparande i en sådan PEPP-produkt som avses i Europaparlamentets och rådet förordning (EU) 2019/1238 av den 20 juni 2019 om en paneuropeisk privat pensionsprodukt (PEPP-produkt).

Ovan nämnda bestämmelse tolkas i många sammanhang som om den gäller generellt, alltså att den som är under 18 år är omyndig och aldrig har rätt att bestämma i ekonomiska angelägenheter. Detta är dock inte korrekt utan bestämmelsen innebär

³⁷ Se Föräldrabalken (1949:381) 9 kap. 1 §.

³⁸ I framställningen nedan kommer barn och minderåriga att användas synonymt för personer under 18 år.

³⁹ Se 6 kap. 1–2 §§ föräldrabalken och 12 kap. 1 §.

⁴⁰ Se 10 kap. 2 § föräldrabalken. I vissa fall kan barn ha särskilt förordnade vårdnadshavare eller en tillfällig vårdnadshavare. Om så är fallet blir dessa personer även förmyndare för den minderårige, se 10 kap. 3 §. Ifall omständigheterna är sådana att vårdnadshavaren inte kan ha hand om barnets ekonomi, exempelvis för att den minderåriges förhållanden är så komplicerade att vårdnadshavaren inte förväntas klara av förvaltningen, kan tingsrätten utse en särskild förordnad förmyndare. Se 10 kap. 3 a § samt prop. 1993/94:251 s. 192.

endast att minderårigas rättshandlingsförmåga är inskränkt i vissa situationer som rör barnets ekonomiska angelägenheter.⁴¹

Huvudregeln om att minderåriga har begränsad rättshandlingsförmåga i förhållande till förfogande över sin egendom och att åta sig skyldigheter har undantag, så även i förhållande till ekonomiska frågor och rådande över egendom. Exempelvis får en minderårig själv ingå avtal om arbete. För att avtalet ska bli gällande krävs dock att vårdnadshavaren samtycker till avtalet.⁴² Kravet på samtycke gäller även om barnet har fyllt 16 år.⁴³ Om samtycke till arbete väl lämnats en gång kan dock den minderårige – om denne fyllt 16 år – utan nytt samtycke sluta avtal om annat arbete av liknande art.⁴⁴ Nämnda krav gäller just för olika typer av arbeten. Däremot torde inte ett barn i eget namn kunna bli bunden av ett åtagande att för annans räkning företa rättshandlingar eller uppträda som fullmäktig.⁴⁵ Barn över 16 år råder vidare själv över den egendom som förvärfvas genom arbete. Detsamma gäller för avkastningen av sådan egendom och vad som trätt i egendomens ställe.⁴⁶ Som redogörs för närmare nedan i avsnitt kan minderåriga under vissa förutsättningar även få driva handelsbolag.

Förutom att ingå avtal om arbete kan minderåriga även i övrigt företa andra typer av rättshandlingar med förmyndarens samtycke. Ett sådant samtycke kan antingen lämnas uttryckligen eller så kan det vara fråga om så kallat ”tyst samtycke”.⁴⁷ Samtycke anses inte heller behöva lämnas särskilt för varje enskild rättshandling utan i vissa situationer bör man kunna utgå ifrån att det föreligger ett ”generellt samtycke” från förmyndaren.⁴⁸ Ett exempel skulle kunna vara att förmyndaren skickat med en summa pengar för nödvändiga utgifter till en minderårig som ska åka på en klassresa. I en sådan situation kan förmyndaren anses ha gett sitt generella samtycke till att barnet med bindande verkan kan företa de för resan nödvändiga rättshandlingarna, så som att köpa biljetter, mat etcetera.

I praktiken företar givetvis minderåriga en rad olika rättshandlingar varje dag utan att detta i praktiken ifrågasätts eller vållar några problem. Minderåriga köper olika saker som till exempel mat, godis, tidningar, leksaker, elektronisk utrustning etcetera utan att rättshandlingsförmågan ifrågasätts av vare sig den som säljer något till den minderårige eller dennes förmyndare. Ofta förklaras detta av att det finns ett samtycke från förmyndaren redan vid köpet – vilket oftast förutsätts från exempelvis näringsidkare – alternativt att förmyndaren i efterhand godkänner köpet uttryckligen eller konkludent.⁴⁹ Skulle det vara som så att en minderårig dock ingått ett avtal utan samtycke är dock avtalet enligt bestämmelser i föräldrabalken ogiltigt och t.ex. ett köp

⁴¹ Singer, Barnets bästa – om barns rättsliga ställning i familj och samhälle, sjätte upplagan, Norstedts Juridik s. 274.

⁴² 6 kap. 12 § föräldrabalken.

⁴³ Vårdnadshavarens samtycke binder inte barnet som har rätt att säga upp avtalet, se Walin m.fl., *Föräldrabalken en kommentar*, JUNO version 22, publicerad digitalt 2023-06-02, kommentar till 6 kap. 12 §.

⁴⁴ 6 kap. 12 § föräldrabalken.

⁴⁵ Walin m.fl., *Föräldrabalken en kommentar*, JUNO version 22, publicerad digitalt 2023-06-02, kommentar till 6 kap. 12 §.

⁴⁶ 9 kap. 3 § föräldrabalken.

⁴⁷ Samtycke som t.ex. framgår av ett konkludent handlande.

⁴⁸ Saldeen, Barn- och föräldrarätt, 6:e uppl., Iustus 2009, s. 284.

⁴⁹ Med konkludent godkännande avses i detta sammanhang att förmyndaren underförstått agerar på ett sätt som innebär att samtycke lämnas, vilket är fallet om förmyndaren inte gör några invändningar mot köpet.

ska återgå.⁵⁰ I bedömningen kan dock såväl förmyndarens agerande komma att beaktas, liksom barnets ålder och vad inköpet gäller.⁵¹ Har en förmyndare till exempel gett en 16-åring 1 000 kronor för inköp av ett par skor kan troligen inte förmyndaren i efterhand försöka få köpet ogiltigförklarat även om förmyndaren inte skulle gilla de specifika skorna som köpts.

Sammantaget kan konstateras att även om minderåriga enligt föräldrabalken har en tydligt begränsad rättshandlingsförmåga vad gäller förfogande över egendom och ingående av avtal så har minderåriga i praktiken ändå möjligheter att företa giltiga rättshandlingar på de sätt som redogjorts för ovan. Avsaknaden av rättshandlingsförmåga är således inte ”total” för minderåriga och särskilt inte för minderåriga mellan 16 och 18 år som har en större självbestämmanderätt än yngre barn. Att det finns en tydlig gräns för ökad möjlighet till påverkan –eller i alla fall visst ”tyckande” – framgår även av 12 kap. 7 § föräldrabalken i vilken det stadgas att förmyndaren i viktiga frågor – om det är lämpligt – ska höra barn som har fyllt 16 år. Det finns dock ingen *skyldighet* att höra barnet och således har barnet inte heller någon formell bestämmanderätt undantaget de situationer som nämnts ovan angående exempelvis ingående av avtal om jobb.

Att en minderårig som huvudregel inte får ingå avtal innebär dock inte generellt att barn och unga inte kan åläggas förpliktelser av olika slag, så som exempelvis skadestånd som kan uppstå till följd av avtalsbrott eller som en följd av uppsåtliga eller vårdslösa handlingar. En minderårig är inte heller fredad från att åläggas förpliktelser i förhållande till samhället, vilket skulle kunna handla om att utge böter eller viten samt skatt och avgifter. I dessa sammanhang behandlas barn och unga som vilka medborgare som helst.⁵² Nämnade förhållanden är en av de främsta anledningarna till att det i föräldrabalken finns bestämmelser som begränsar minderårigas rättshandlingsförmåga. Det vill säga syftet med bestämmelserna är att skydda barn och unga från ”sitt eget oförstånd”.⁵³

2.4.3 Minderårigas rättshandlingsförmåga i förhållande till personliga angelägenheter

Ofta när man talar om minderårigas rättshandlingsförmåga står förmynderskapsregleringen i fokus. Många rättshandlingar som angår minderåriga berör dock snarare barnets person. Det kan exempelvis handla om hälso- och sjukvård, utbildning eller religiös tillhörighet. Det kan även handla om frågor som på annat sätt rör barnets personliga förhållanden så som sovtider, matvanor och fritidssysselsättningar. Bestämmanderätten i de här frågorna faller inom vårdnadsansvaret. För den minderåriga innebär vårdhandshavarens bestämmanderätt över dess personliga angelägenheter att barnet i princip ska följa vad vårdnadshavaren beslutar om. Vårdnadshavaren ska dock i takt med barnets stigande ålder och utveckling ta allt större hänsyn till

⁵⁰ Se 9 kap. 1 § föräldrabalken. När ett avtal som en minderårig ingått ska vardera part enligt nämnda bestämmelse återbära vad han mottagit, d.v.s. om en minderårig köpt ett par skor utan samtycke från förmyndaren ska skorna lämnas tillbaka och köparen ska ge tillbaka pengarna för köpet. Detta gäller även om den minderåriga skulle ha börjat använda skorna då det inte finns något godtrosskydd för medkontra-henten, d.v.s. säljaren i det här fallet.

⁵¹ SOU 1988:40, Föräldrar som förmyndare, s. 127 ff. I utredningen redogörs även för ett antal fall från Allmänna reklamationsnämnden där förmyndaren krävt att avtalet ska gå tillbaka med hänvisning till bl.a. bristande samtycke. Motparten har bestritt och i flera all åberopat god tro.

⁵² SOU 2009:29 s. 274.

⁵³ Risken för skadestånd till följd av ett avtal begränsas av ungas behörighet att ingå avtal. Dock är det svårare att begränsa ungas risk för att ådra sig skadeståndsansvar enligt skadeståndslagen (1972:207) som en följd av uppsåtliga eller vårdslösa handlingar. Se även avsnittet nedan.

barnets synpunkter och önskemål, vilket stadgas uttryckligen i 6 kap. 11 § föräldrabalken. Några tydliga riktlinjer för att avgöra när ett barn anses tillräckligt moget för att själv fatta beslut i personliga frågor finns dock inte utan ålder och utveckling samspelar, vilket ger en relativ möjlighet för barn till medbestämmande beroende av deras personliga utveckling.⁵⁴

Enligt professor Anna Singer speglar regelsystemets utveckling allt tydligare ett ökat inflytande från barn vad gäller beslut i personliga frågor. Uttryckliga åldersgränser har på vissa ställen i lagstiftningen tagits bort för att i stället ersättas med anvisningar om att hänsyn ska tas till barnets vilja med beaktande av barnets ålder och mognad, för att därigenom öka utrymmet för det individuella barnet att delta i beslut som rör den egna personen. Om ett barn anses ha en självständig bestämmanderätt med stöd av lag eller utvecklad praxis, betyder detta att föräldern är ”bortkopplad” som ställföreträdare.⁵⁵ Samtidigt får inte vårdnadshavaren avstå från sitt ansvar för den minderårige genom att låta barnet bestämma i en omfattning som det inte är moget för och vårdnadshavaren har även en skyldighet att ingripa om ett barn kan komma till skada eller om barnet visar sig inte vara moget att självt fatta beslut.⁵⁶

Enligt Singer är en rimlig tolkning av bestämmelsen i 6 kap. 11 § föräldrabalken – och övriga regler som föreskriver att hänsyn ska tas till barnets vilja – att den gäller situationer då barnet inte *kan* ha självständig bestämmanderätt. I sådana situationer ska den som fattar beslut alltid efterhöra barnets åsikt. Eftersom det inte finns några tydliga riktlinjer för att avgöra när ett barn kan anses tillräckligt moget för att själv fatta beslut i personliga frågor innebär det att frågan om när barnet *enbart ska höras* och när barnet *själv bestämmer* måste avgöras med beaktande av det enskilda barnets ålder och mognad.⁵⁷

Inom hälso- och sjukvården finns en relativt fast praxis rörande när minderåriga själva kan bestämma där det avgörande synes vara att barnet kan antas förstå innebörden av det som frågan rör. I sammanhanget får svårighetsgraden och betydelsen av det beslut som ska fattas tillsammans med barnets ålder, mognad och utveckling vägas samman när det kommer till avgörandet om barnet självt kan bestämma eller inte. En annan situation som på senare år kommit att uppmärksammas är barnets möjligheter att själv tala med olika myndighetsrepresentanter utan vårdnadshavarens tillstånd. Frågan kan till exempel uppstå i samband med vårdnads mål om socialnämnden ska genomföra en vårdnadsutredning eller om ett barn behöver förhöras av polis för att barnet blivit utsatt för ett brott.⁵⁸ Likaså har minderåriga rätt att uttrycka sina åsikter och att utöva sina mänskliga rättigheter genom att till exempel demonstrera.⁵⁹

Sammanfattningsvis kan konstateras att minderåriga har en förhållandevis långtgående bestämmanderätt i frågor som rör dess person. Myndighetsåldern är den ”absoluta åldern” vid vilken rättshandlingsförmåga inträder, men då detta ålderskrav är försett med så många undantag är det snarare mer rättvist att tala om ett *mognadskrav* i förhållandet till när en minderårig har bestämmanderätt i frågor som rör den egna personen. Vad som mer konkret krävs för att en individ – en minderårig – ska

⁵⁴ Fridström Montoya, *Homo Juridicus – Den kapabla människan i rätten*, Iustus förlag 2017, s. 105.

⁵⁵ Singer, *Barnets bästa – om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, sjätte upplagan, Norstedts Juridik s.275

⁵⁶ Walin m.fl., *Föräldrabalken en kommentar*, JUNO version 22, publicerad digitalt 2023-06-02, kommentar till 6 kap. 11 §.

⁵⁷ Singer, *Barnets bästa – om barns rättsliga ställning i familj och samhälle*, sjätte upplagan, Norstedts Juridik s. 276

⁵⁸ Sistnämnda fall blir särskilt aktuellt om det är någon av barnets föräldrar som misstänks för brott mot barnet.

⁵⁹ Bull, *Mötes- och demonstrationsfriheten* s. 249 ff, Iustus 1997.

kunna ta beslut i en särskild fråga är dock som redovisats för ovan oklart, utan en bedömning måste göras från fall till fall.⁶⁰

KsSkr 2025:3
Bilaga 3

2.4.4 Minderåriga och föreningsfrihet

I likhet med vuxna har även barn rätt till föreningsfrihet. I artikel 15 barnkonventionen⁶¹ stadgas att konventionsstaterna erkänner barnets rätt till föreningsfrihet och till fredliga sammankomster. Föreningsfriheten innebär en rätt för minderåriga att bilda, ansluta sig till och lämna föreningar och rätten får endast inskränkas genom lag.⁶² Barn har därtill rätt att uttrycka sina åsikter och rätt till tankefrihet, samvetsfrihet och religionsfrihet.⁶³ Eftersom ett barns föreningsfrihet – i likhet med en vuxens – inte får inskränkas annat än under vissa begränsade förutsättningar betyder det att en minderårig generellt sett själv har rätt att bestämma om medlemskap i en förening om barnet förstår innebörden av detsamma och att medlemskapet inte innebär ett åtagande av en förbindelse på sätt som anges i 9 kap. 1 § föräldrabalken.⁶⁴ För att barns religionsfrihet ska komma till tydligt uttryck har frågan reglerats i 4 § lagen (1998:1593) om trossamfund varav det framgår att barn som fyllt 12 år inte kan inträda i eller utträda ur ett trossamfund utan eget samtycke. Av förarbetena framgår att det inte motsatsvis går att dra slutsatsen att en minderårig inte på egen hand själv kan besluta om inträde eller utträde om han eller hon nått erforderlig mognad.⁶⁵

Att en minderårig har förhållandevis vidsträckta möjligheter att själv bestämma över inträde i en förening – eller trossamfund – begränsar dock inte föräldrarnas skyldighet att i vissa fall ingripa mot medlemskapet i syfte att skydda barnet mot att exempelvis vistas i miljöer som kan anses skadliga för barnet eller om det finns risk för att barnet på andra sätt kan fara illa. Vårdnadshavarens rätt – och skyldighet – att ingripa gör att föräldern får förhindra barnet att medverka i föreningens aktiviteter. Däremot torde det inte finnas någon möjlighet för vårdnadshavaren att säga upp medlemskapet med hänsyn till dess personliga karaktär.⁶⁶

Som nämnts inledningsvis i detta stycke innefattar föreningsfriheten också ett skydd för rätten att *bilda* föreningar. I sammanhanget behöver man skilja mellan ideella och ekonomiska föreningar, varav den senare är reglerad genom lagen (2018:672) om ekonomiska föreningar (EFL), medan det saknas särskild lagreglering för ideella föreningar. I stället används bland annat rättspraxis, allmänna rättsprinciper och föreningens stadga för att avgöra olika frågor som kan uppstå i samband med

⁶⁰ Jfr Fridström Montoya, *Homo Juridicus – Den kapabla människan i rätten* s. 106, Iustus förlag 2017.

⁶¹ Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter. Genom lagen ges artiklarna 1–42 i FN:s konvention om de mänskliga rättigheterna (barnkonventionen) ställning som svensk lag.

⁶² Grunderna för en inskränkning anges i artikeln (15.2) där det framgår att inskränkningarna ska anses nödvändiga i ett demokratiskt samhälle med hänsyn till den nationella säkerheten eller den allmänna säkerheten, rättsordningens grunder (ordre public), skyddet av folkhälsan eller den allmänna moralen eller skyddet av andra personers fri- och rättigheter. Se andra punkten artikel 15. Se även 2 kap. 20 § regeringsformen. Jfr även SOU 2020:63 s. 619 ff.

⁶³ Se artikel 12 och 14 barnkonventionen.

⁶⁴ Brattström & Singer, *Rättsliga förutsättningar för underåriga att ingå i ideella föreningars styrelser* s. 287, bilaga 6 i SOU 2009:29. Författarna påpekar även (se not 50) att det möjligen kan finnas skäl att begränsa barns rätt att ansluta sig till en förening i något flera fall än vad som gäller för vuxna med hänvisning till barns rätt till skydd mot exempelvis skadlig indoktrinering.

⁶⁵ Prop. 1997/98:116 s. 182. Lagrådet anför i förarbetena bland annat att "[i] fråga om sådana högst personliga angelägenheter som trostillhörighet får det antas av allmänna rättsgrundsatser följa att exempelvis en 17-åring har möjlighet att träffa avgörandet på egen hand."

⁶⁶ Brattström & Singer, *Rättsliga förutsättningar för underåriga att ingå i ideella föreningars styrelser* s. 288, bilaga 6 i SOU 2009:29.

ideella föreningars verksamhet.⁶⁷ Den grundläggande skillnaden mellan en ideell och en ekonomisk förening är verksamheternas ändamål. En ekonomisk förening ska ha till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom ekonomisk verksamhet som medlemmarna på något sätt deltar i.⁶⁸ Ideella föreningar ska antingen ha ett ideellt syfte alternativt inte driva ekonomisk verksamhet.⁶⁹ När det gäller ekonomiska föreningar framgår det uttryckligen av 7 kap. 10 § EFL att den som är underårig inte får vara styrelseledamot i en sådan förening. Däremot anses det inte finnas något principiellt hinder för att låta minderåriga vara styrelsemedlemmar i en ideell förening.⁷⁰ Däremot råder det delade meningar angående minderårigas möjligheter att utan förmyndarens samtycka bilda en förening.⁷¹ Professorerna Margareta Brattström och Anna Singer menar dock att det inte torde råda någon skillnad mellan att bli medlem i en förening respektive bilda en förening, så länge som den minderårige förstår innebörden av beslutet och att själva bildandet inte innebär ett åtagande av någon förpliktelse.⁷²

Svenska kyrkan och andra trossamfund jämföras i många sammanhang, exempelvis skattemässigt, med ideella föreningar, vilket gör det rimligt att även i förevarande fråga om sänkt valbarhetsålder titta närmare på vad som gäller angående minderårigas möjligheter att bilda och styra ideella föreningar – med eller utan samtycke från förmyndaren. Dock finns det inget entydigt svar. Det saknas vidare i stor utsträckning tydlig vägledning och/eller praxis i frågan. I stället får ledning sökas i de allmänna rättsprinciper som rör minderårigas rättshandlingsförmåga och i ändamålsöverväganden. Brattström och Singer menar att man i sin bedömning får pröva om det finns övertygande argument för att begränsa minderårigas föreningsfrihet med hänvisning till det förhållandet att de har en begränsad rättshandlingsförmåga.⁷³

En följd av att man tillåter unga att på egen hand bilda och styra föreningar är att unga har möjlighet att bilda en juridisk person som har mer långtgående rättshandlingsförmåga än de själva har. En sådan ordning kan möjligen uppfattas som problematiskt. Dessutom kan förstås en ordning enligt vilken tredje man, såsom Skatteverket, banker och

⁶⁷ Hemström, *Organisationernas rättsliga ställning – Om ekonomiska och ideella föreningar* s. 34 ff., 7:e uppl., Norstedts Juridik 2007.

⁶⁸ Se 1 kap. 4 §. Av bestämmelsen framgår att medlemmarna kan delta i verksamheten antingen som konsument eller andra förbrukare, som leverantörer, med egen arbetsinsats, genom att använda föreningens tjänster, eller på något annat liknande sätt.

⁶⁹ Ideella föreningar brukar utifrån den här definitionen delas upp i följande kategorier: i). Föreningar som har till ändamål att främja ideella syften genom annan verksamhet än ekonomisk, ii). Föreningar som har till ändamål att ägna sig åt ekonomisk verksamhet, men inte för att främja medlemmarnas ekonomiska intressen, iii) Föreningar som har till ändamål att främja medlemmarnas ekonomiska intressen genom annan verksamhet än ekonomisk.

⁷⁰ Hemström, *Organisationernas rättsliga ställning – Om ekonomiska och ideella föreningar*, s. 63, 7:e uppl., Norstedts Juridik 2007.

⁷¹ Se t.ex. Johansson, *Nials svensk associationsrätt i huvuddrag* s. 53, 7:e uppl., Norstedts juridik samt Brattström & Singer, *Rättsliga förutsättningar för underåriga att ingå i ideella föreningars styrelser* s. 288 f., bilaga 6 i SOU 2009:29

⁷² Brattström & Singer, *Rättsliga förutsättningar för underåriga att ingå i ideella föreningars styrelser* s. 289, bilaga 6 i SOU 2009:29

⁷³ Se Brattström & Singer, *Rättsliga förutsättningar för underåriga att ingå i ideella föreningars styrelser* s. 302, bilaga 6 i SOU 2009:29

avtalsparter, i varje enskilt fall har att avgöra om en ung styrelseledamot besitter tillräcklig mognad, leda till stora praktiska problem.⁷⁴

KsSkr 2025:3
Bilaga 3

Som redovisats ovan har minderåriga en förhållandevis stor rättshandlingsförmåga som begränsas utifrån behovet att skydda dem mot att utnyttjas och mot följderna av oförståndiga rättshandlingar. Även om det inte finns något principiellt hinder mot att låta minderåriga ingå i en styrelse för en ideell förening kan, enligt Brattström och Singer, ett tungt vägande skäl emot vara om deltagande i styrelsen skulle kunna föranleda långtgående ekonomiska risker och förpliktelser. Likaså kan det finnas skäl att begränsa ungas möjligheter att ingå i föreningsstyrelser i de fall föreningen driver näringsverksamhet, i förhållande bland annat till de åtaganden och risker som kan följa av sådan verksamhet.

Det är svårt att finna tydlig information om hur ideella föreningar och trossamfund i praktiken hanterar frågan om minderåriga i olika beslutande och verkställande organ. Vid kontakt med en handfull olika större ideella föreningar/trossamfund framgår det att ingen verkar uppställa något uttryckligt förbud mot att välja in minderåriga i styrelser. I viss utsträckning främjas även ungdomsengagemang i form av styrelsearbete, inte minst i barn- och ungdomsföreningar. Ett sådant exempel gäller Salt – EFS barn- och ungdomsorganisation.⁷⁵ I ett handledningsdokument rörande styrelsearbete i Salt-föreningar framgår att minderåriga kan ta styrelseuppdrag, samtidigt som det tydliggörs att Saltföreningar bör undvika alla former av arbetsgivaransvar och att man nogsamt behöver bestämma i vilken utsträckning föreningen ska hantera ekonomiska frågor eller om detta ska överlåtas till EFS-föreningen.⁷⁶

Inte heller finns det någon åldersgräns för förtroendeuppdrag i Svenska kyrkans unga, vilket gäller på såväl lokal nivå, distriktsnivå som nationell nivå. Förbundsstyrelsen samt två distriktsstyrelser har egen personal och således arbetsgivaransvar. Även i dessa styrelser förekommer personer under 18 år. Minderåriga förekommer också i styrelser med ekonomiskt ansvar. Organisationens förbundskansli uppger att de är medvetna om risken för utkrävande av ansvar, men att de aldrig varit med om en rättslig tvist eller skadeståndsanspråk. Däremot har de upplevt svårigheter med personer under 18 år i styrelseuppdrag i förhållande till andra aktörer och deras interna regler. Exempelvis kräver de flesta banker att firmatecknare är myndiga. För att undvika detta problem brukar kansliet rekommendera att just firmatecknare är över 18 år.⁷⁷

Även i Röda Korsets ungdomsförbund är minderåriga valbara till förtroendeposter, men särskilda överväganden tillkommer för roller som kassör, ordförande och lekmannarevisor.⁷⁸ Sammantaget kan konstateras att det finns organisationer som tillåter minderåriga i styrelser, varav vissa uppger att särskilda överväganden kan behöva göras. Exakt vilka överväganden som ska göras i konkreta fall har dock varit svårt att få något tydligt svar på. Detsamma gäller hur och på vilket sätt organisationerna övervägt eventuella risker med att låta minderåriga åta sig styrelseuppdrag.

⁷⁴ Brattström & Singer, *Rättsliga förutsättningar för underåriga att ingå i ideella föreningars styrelser* s. 303, bilaga 6 i SOU 2009:29

⁷⁵ Salt är juridiskt en självständig barn- och ungdomsorganisation inom Svenska kyrkan.

⁷⁶ Handledning ansvarsfördelning & ekonomi mellan EFS och Salt, www.salt.efs.nu/lokalt/livet-i-foreningen-filer/

⁷⁷ Uppgifterna inhämtade via mailkontakt med Svenska kyrkans ungas förbundskansli.

⁷⁸ Uppgifter inhämtade via mailkontakt med Röda korsets ungdomsförbund (förbundskansliet).

2.5 Minderåriga i bolag och enskilda företag

En minderårig kan inte bilda ett aktiebolag eller ingå i en styrelse för ett sådant bolag, vilket framgår uttryckligen av aktiebolagslagen (2005:551).⁷⁹ Däremot finns det möjlighet för en minderårig att bilda handelsbolag under förutsättning att såväl förmyndaren som överförmyndaren i kommunen som barnet bor i ger sitt tillstånd till detta. Den som inte har fyllt 16 år får dock inte själv vara bolagsman, utan någon av barnets förmyndare måste vara detta för barnets räkning.⁸⁰

Enskild näringsverksamhet kan få bedrivas av en minderårig som fyllt 16 år. Även i dessa fall krävs dock både förmyndarens och överförmyndarens samtycke för rättshandlingen.⁸¹

3 Analys

3.1 Inledning

Svenska kyrkan är beroende av personer som på sin fritid är villiga att lägga sin tid och engagemang i organisationen på olika sätt. Dessa personer – ideella och/eller förtroendevalda – bär tillsammans med Svenska kyrkans 22 000 anställda Svenska kyrkans verksamhet. Tillsyns- och uppdragsutskottet skriver i sitt yttrande över den motion som ligger till grund för förevarande utredning att utskottet anser det ”vara av stor betydelse för Svenska kyrkans trovärdighet att det tas initiativ till att möjliggöra för unga, engagerade personer att aktivt få delta även i beslutande organ.” Engagemang i organisationen behöver byggas underifrån och långsiktigt och tanken om att på fler sätt försöka ta tillvara ungas idéer och engagemang är således generellt positivt och nödvändigt för att bibehålla och säkra den demokratiska struktur som organisationen bygger på.

Som framgått av bakgrunden finns det ingen allmän lagstiftning som principiellt omöjliggör en sänkning av valbarhetsåldern för uppdrag i församlingsråd till 16 år, men frågan är om en sådan reglering vore ändamålsenlig dels utifrån minderårigas begränsade rättshandlingsförmåga och det syfte som ligger till grund för begränsningen – nämligen att skydda minderåriga – dels utifrån de uppgifter som enligt kyrkoordningen åligger församlingsråd. Ytterligare en fråga är om en 16-åring på egen hand skulle kunna bestämma att vederbörande önskar åta sig ett uppdrag som förtroendevald eller om samtycke skulle krävas från barnets förmyndare/vårdnadshavare? Utifrån de uppgifter som åligger församlingsråd är vidare frågan hur en inomkyrklig reglering som tillåter 16-åringar i församlingsråd skulle behöva se ut med hänsyn till bland annat ansvarsfrågor och vilka konsekvenser en sådan reglering skulle kunna tänkas medföra.

3.2 Minderårigas begränsade rättshandlingsförmåga och frågan om samtycke för förtroendeuppdrag

Som redogjorts för ovan saknar den som är under 18 år full rättshandlingsförmåga. Lagens olika regler om bristande rättshandlingsförmåga har uppställts för att skydda personer som på grund av sin omognad eller psykiska tillstånd bedöms sakna förmåga att själv ta tillvara sin rätt och bedöma de rättsliga konsekvenserna av sitt handlande.

⁷⁹ 2 kap. 2 § samt 8 kap. 11 § aktiebolagslagen (2005:551).

⁸⁰ Information från Bolagsverket, www.bolagsverket.se/foretag/handelsbolag

⁸¹ Information från Bolagsverket, www.bolagsverket.se/foretag/enskildnaringverksamhet

Den begränsade rättshandlingsförmågan gör att minderåriga inte fullt ut själva kan eller får bestämma i frågor som rör både personliga och ekonomiska angelägenheter. Bakgrunden visar att ålder och mognad i stor utsträckning samspelar när det gäller vad en minderårig själv kan/får bestämma över även om det finns något fler fast uppställda åldersgränser i förhållande till ekonomiska frågor och rådande över egendom än vad det gör vad gäller beslut som rör personliga frågor. Som redogjorts för i bakgrunden kan till exempel en 16-åring under vissa förutsättningar bilda ett handelsbolag. En minderårig kan också ingå avtal om arbete. Dock krävs alltid förmyndarens samtycke för dessa rättshandlingar. Just förmyndarens och/eller vårdnadshavarens samtycke är centralt vid frågor som rör minderårigas rättshandlingsförmåga. I vissa fall krävs ett uttryckligt samtycke från förmyndaren/vårdnadshavaren, medan det i andra fall kan räcka med ett så kallat "tyst samtycke" eller att samtycke för en liknande handling tidigare getts, för att den minderårige ska kunna rättshandla på egen hand. Även i de fall där en minderårig själv får anses ha beslutanderätt har dock som redogjorts för vårdnadshavare/förmyndaren en skyldighet att ingripa om en minderårig riskerar att på något sätt fara illa.

Även om det är skillnad mellan vad en tolvåring respektive en 16-åring kan bestämma på egen hand är lagstiftningen ändå tydlig på så sätt att rättshandlingsförmågan *är* begränsad och förmyndarens/vårdnadshavarens ansvar över barnet gäller ända fram till 18-årsdagen – i syfte att skydda den minderårige.

En sänkning av valbarhetsåldern vid val till församlingsråd rör såväl vårdnadsreglerna som den förmynderskapsrättsliga regleringen. Det vill säga frågan handlar både om ett barns personliga förhållanden och barnets möjligheter att åta sig förbindelser. Utifrån att minderåriga har begränsad rättshandlingsförmåga måste övervägas om frågan om engagemang i ett församlingsråd är en fråga som en 16-åring på egen hand skulle kunna besluta om eller inte. Då det inte finns något klart svar på frågan får ledning sökas från såväl det inomkyrkliga regelverket som från offentlig lagstiftning.

Engagemang i Svenska kyrkan relaterar både till frågor om religionsfrihet och föreningsfrihet – mänskliga rättigheter som skyddas av bland annat barnkonventionen. Som redogjorts för ovan i avsnitt 2.4.4 innefattar föreningsfriheten olika moment, varav rätten att ansluta sig till en förening – alltså att bli medlem – utgör den grundläggande delen som endast får inskränkas under vissa begränsade förutsättningar. Föreningsfrihetens starka skydd gör, som också redogjorts för ovan i nämnda avsnitt, att minderåriga har stort utrymme för att själva bestämma om medlemskap i en förening – eller trossamfund – så länge barnet förstår innebörden av medlemskapet och detsamma inte innebär ett åtagande av en förbindelse på sätt som anges i 9 kap. 1 § föräldrabalken. Frågan i sammanhanget är hur mognadsfrågan vad gäller medlemskap i en förening relaterar till frågan om sänkt valbarhetsålder. En 16-åring kan generellt sett anses ha rätt att själv besluta om medlemskap i Svenska kyrkan, men är det lika självklart att en 16-åring på egen hand kan besluta att åta sig ett uppdrag som förtroendevald inom organisationen?

I nuläget finns det en fast valbarhetsålder i kyrkoordningen som är densamma som myndighetsåldern. Samtidigt har Svenska kyrkan valt att sätta rösträttsåldern till 16 år. I sammanhanget görs ingen bedömning av den minderåriges mognad utan röst-rätten relaterar enbart till den uppsatta åldersgränsen på 16 år. En 16-åring har lika rätt till ett fritt och hemligt val som en myndig väljare, vilket betyder att barnets förmyndare eller vårdnadshavare inte får påverka den minderåriges röst eller röstande på något sätt. Att rösta i kyrkovalet kräver att den som röstar är införstådd med hur valet rent praktiskt går till och i någon utsträckning kan förhålla sig till att det finns olika nomineringsgrupper att rösta på. Inga förpliktelser följer av valet och skulle en

väljare göra fel – genom att till exempel lägga flera valsedlar i ett kuvert – kommer rösten endast att bli ogiltig. För den enskilde individen finns det således inga direkta risker med att rösta i kyrkovalet.

Motsvarande resonemang som förts ovan gör sig inte på samma sätt gällande såvitt avser frågan om sänkt valbarhetsålder. Detta har framför allt att göra med att ett församlingsråd är en styrelse som har vissa i kyrkoordningen utpekade uppgifter, vilket i sin tur innebär att de också bär ansvar för det som församlingsrådet gör. Ansvaret kan vara större eller mindre – beroende på vilka uppgifter som tilldelas eller delegeras till församlingsrådet och vilka lagar och andra regler som gäller i förhållande till dessa uppgifter, vilket diskuteras närmare i avsnittet nedan. Eftersom det inte på förhand går att veta vilka uppgifter som kan komma att tilldelas eller delegeras ett församlingsråd går det inte heller att göra någon generell riskbedömning av uppdraget och i vilken utsträckning ett sådant förtroendeuppdrag skulle kunna riskera att leda till en förpliktelse för den minderårige på ett sätt som skulle kunna strida mot 9 kap. 1 § föräldrabalken. En riskbedömning skulle således behöva göras i det enskilda fallet, vilket i sådana fall skulle vara en uppgift som åligger den minderåriges förmyndare. I sammanhanget är det rimligt att jämföra med vad som gäller vid anställning och/eller bildande av exempelvis handelsbolag. I båda dessa fall krävs förmyndarens samtycke även om den minderårige fyllt 16 år, vilket har att göra med just risken för att den minderåriga ska åta sig skyldigheter som vederbörande inte fullt ut kan överblicka konsekvenserna av.⁸² Utifrån det som anförts får det sammantaget anses vara en rimlig bedömning att en sänkt valbarhetsålder skulle behöva kombineras med ett krav på förmyndarens samtycke för att en 16–18 åring skulle kunna åta sig ett sådant uppdrag.

3.3 Ansvarsfrågor i förhållande till församlingsrådets uppgifter

Tillsyns- och uppdragsutskottet anför i sitt yttrande O 2022:11 att det inser att det finns komplikationer med att låta minderåriga sitta i beslutande organ som kan ha ansvar för ekonomi och arbetsgivarfrågor, men menar att detta är något som en utredning får behandla och söka lösningar på. Som redogjorts för ovan i avsnitt 2.1.2 har ett församlingsråd ett visst antal i kyrkoordningen utpekade uppgifter, men ett församlingsråd kan utöver detta även få uppgifter tilldelade genom församlingsinstruktionen eller delegerade från kyrkorådet. Sammantaget medför den öppna skrivningen i 4 kap. 21 § kyrkoordningen om församlingsrådets uppgifter att vad olika församlingsråd rent faktiskt har ansvar för kan skilja sig markant åt. Som också nämnts i avsnitt 2.1.2 finns det pastorat där kyrkorådet delegerat hela ansvaret för församlingens grundläggande uppgift till församlingsråden, samtidigt som det sannolikt finns församlingsråd som inte ålagts några ytterligare uppgifter utöver de som uttryckligen anges i kyrkoordningen.

Att minderåriga har begränsad rättshandlingsförmåga utgör – som tillsyns- och uppdragsutskottet påpekar – en komplikation i förhållande till frågan om att låta minderåriga väljas in i församlingsråd. Minderåriga får enligt 9 kap. 1 § föräldrabalken inte åta sig skyldigheter utöver vad som följer av lag eller vissa i lag angivna villkor. Detta är anledningen till att minderåriga inte får ta vilka anställningar som

⁸² Undantag från samtycke gäller endast om den minderårige tidigare haft en anställning av liknande karaktär. Mot bakgrund av att församlingsråd enbart finns inom Svenska kyrkan samt att organets uppgifter kan skilja sig åt i det enskilda fallet får det inte anses ändamålsenligt att göra en liknande tolkning här.

helst och inte heller får ingå i styrelser för ekonomiska föreningar eller aktiebolag och att det vidare finns krav på samtycke från överförmyndaren för att en minderårig ska kunna bilda handelsbolag eller starta enskild näringsverksamhet. Även om ett församlingsråd inte rakt av kan jämföras med en styrelse i ett aktiebolag eller handelsbolag kan rådet delegeras uppgifter som rör till exempel ekonomi eller anställningar.

Som redogjorts för ovan i avsnitt 2.4.4 finns det inga generella hinder för att låta minderåriga åta sig styrelseuppdrag i ideella föreningar. Samtidigt framhåller Brattström och Singer att det finns övervägande skäl för att begränsa möjligheterna för minderåriga att åta sig sådana uppdrag om detta kan föranleda långtgående ekonomiska risker och förpliktelser. Frågan är således i stor utsträckning inte om minderåriga *kan* åta sig styrelseuppdrag i ideella föreningar, utan huruvida det är lämpligt utifrån omständigheterna i det enskilda fallet och utifrån omständigheten att minderåriga åtnjuter ett särskilt skydd. Svårigheten i förevarande uppdrag från kyrkomötet handlar om att församlingsrådets uppgifter är ”obestämda” genom den öppna delegationsmöjligheten samt möjligheten att tilldela församlingsrådet uppgifter genom församlingsinstruktionen. Det går som redan nämnts i ovanstående avsnitt inte att på förhand veta exakt vilka uppgifter den minderåriga kommer behandla inom ramen för ett uppdrag som förtroendevald i ett församlingsråd. Utifrån nuvarande regelverk finns det heller inget som hindrar att församlingsråd påläggs uppgifter som utgör myndighetsutövning – inom exempelvis begravningsverksamheten. Sådana uppgifter är uteslutna att åläggas minderåriga, vilket tidigare lagts fram som skäl för att inte sänka valbarhetsåldern så som redogjorts för ovan i avsnitt 2.3. Det får vidare anses uteslutet att delegera stiftelseförvaltning till församlingsråd med minderåriga då det framgår av 2 kap. 10 § stiftelselagen (1994:1220) att en minderårig inte får vara styrelseledamot – och därmed inte heller förvaltare – för en stiftelse.

Som framgår av avsnitt 2.2 åläggs förtroendevalda i Svenska kyrkans olika beslutande organ ett stort rättsligt ansvar för sina handlingar även om Svenska kyrkan inte längre är en statskyrka. Även minderåriga kan ställas till ansvar för sina handlingar i dessa sammanhang, vilket som tidigare nämnts är just en av anledningarna till att minderåriga inte kan åta sig vissa uppdrag eller anställningar. Med hänsyn till det ansvarsutkrävande som kan följa av ett förtroendeuppdrag bör inte minderåriga vara med och behandla/bsluta i frågor som rör exempelvis ekonomi eller anställningar. Som omnämnts ovan i avsnitt 2.4.4 finns det ideella organisationer och trossamfund som låter minderåriga ta plats i styrelser. Vilken avvägning dessa organisationer gjort, respektive gör i enskilda fall, liksom hur omfattande mandat som åligger styrelser där minderåriga valts in är dock svårt att få någon övergripande bild av.

Å ena sidan är det i många sammanhang relevant att göra jämförelser mellan Svenska kyrkan och andra ideella organisationer och trossamfund. Å andra sidan skiljer Svenska kyrkan ut sig jämfört med andra ideella organisationer och trossamfund genom framför allt sin ”storlek”. Det finns ingen annan ideell organisation i landet som kommer i närheten av Svenska kyrkan när det gäller till exempel fastighetsinnehav eller antalet anställda. Även om jämförelser med andra organisationer är intressant, bör den således inte vara avgörande för Svenska kyrkans ställningstagande i frågan. Svenska kyrkan behöver i sammanhanget i stället ta utgångspunkt i vilka uppgifter som åligger eller som genom delegation kan komma att åligga församlingsråd i förhållande till minderårigas begränsade rättshandlingsförmåga och utifrån dessa omständigheter göra en självständig riskbedömning.⁸³

⁸³ Se närmare ovan avsnitt 2.1.2 angående församlingsrådets uppgifter samt möjligheten för kyrkorådet att delegera i princip hela församlingens verksamhet till församlingsrådet, inklusive budget m.m.

3.4 Sammanfattande slutsats

Den enda möjligheten att tillåta inval av minderåriga i församlingsråd vore, med hänsyn till den analys som redogjorts för ovan, att begränsa vilka uppgifter som kan delegeras till ett församlingsråd, alternativt att begränsa minderårigas deltagande i råden vid behandling av vissa frågor/beslut. Medan den förstnämnda ordningen skulle påverka pastoratens möjligheter till självbestämmande skulle det sist nämnda alternativet framför allt försvåra församlingsrådets praktiska arbete. Det finns även en risk för rättsosäkerhet vilket skulle kunna medföra att kyrkoråden inte vågar använda sin delegationsmöjlighet till församlingsråden eller att församlingsråden inte tilldelas uppgifter genom församlingsinstruktionen på grund av osäkerhet rörande församlingsrådets sammansättning och beslutsförhet.

När det vidare gäller frågan om vilka beslut minderåriga skulle kunna få delta i – och vilka beslut som överhuvudtaget inte kan komma i fråga för minderåriga att behandla/besluta om – kan detta diskuteras. I slutändan handlar det om riskbedömningar. Att låta minderåriga vara med och fatta beslut i de frågor som genom kyrkoordningen är direkt tilldelade församlingsrådet – listan ovan i avsnitt 2.1.2 – torde vara förhållandevis riskfritt i förhållande till risken för rättsligt ansvarsutkrävande, medan minderåriga inte bör kunna få delta i beslut som rör ekonomi eller arbetsgivarfrågor så som redan nämnts. Det är möjligt att det skulle gå att föreslå detaljerade bestämmelser som på olika sätt försöker att parera de mest uppenbara riskerna som föreligger i förhållande till vissa frågor/uppgifter, men det skulle sannolikt resultera i en osäker och oförutsägbär situation både för den minderårige – och dennes förmyndare/vårdnadshavare – och för församlingsråden och pastoraten i stort. Även när det gäller till exempel ekonomiska frågor kan det finnas ett visst utrymme för att diskutera när det är en ekonomisk fråga med vilken det följer ett rättsligt ansvar för det som behandlas och/eller beslutas eller inte.

Det får vidare anses uteslutet med en ordning där de rättsliga konsekvenserna vad gäller församlingsrådets mandat inte går att förutse eller som indirekt begränsar församlingarnas/pastoratens självbestämmande, så som exempelvis en reglering som föreskriver att församlingsråden endast kan delegeras uppgifter från kyrkorådet under förutsättning att inga minderåriga finns i församlingsrådet. Inom ramen för uppdraget ligger inte heller att utreda eller föreslå ändringar vad gäller församlingsrådets uppgifter. Likaså är det en försvårande – och oförutsägbär – faktor att ett nytt församlingsråd kan väljas på kortare tid än vad en ny församlingsinstruktion ses över/revideras och sannolikt även oftare än vad kyrkorådets delegationsordning ändras.

Även om det vore rättsligt görbart att föreslå en reglering som gör det möjligt för 16-åringar att väljas in i församlingsråd skulle sammantaget deras plats/roll i rådet behöva skilja sig från övriga – myndiga – ledamöters, på grund av att deras behörighet i organet skulle behöva begränsas för att skydda de minderåriga från risken för ansvarsutkrävande. Även om risken för ansvarsutkrävande av enskilda styrelsemedlemmar är liten, har Svenska kyrkan i sammanhanget ett särskilt ansvar att skydda sina minderåriga medlemmar. Utöver att ett ansvarsutkrävande av en minderårig skulle drabba den enskilde individen, skulle det även kunna få negativa följder för organisationen i stort. För att säkerställa att församlingsråd med minderåriga har beslutsförhet skulle vidare en reglering om sänkt valbarhetsålder rimligtvis behöva kombineras med en begränsning rörande hur stor andel av församlingsrådets medlemmar som kan vara minderåriga och möjligen även en ändring i kyrkoordningen om minst antal ledamöter, för att säkerställa församlingsrådets beslutsförhet.

Av det som redogjorts för inom ramen för denna utredning framgår sammantaget att en sänkt valbarhetsålder skulle behöva kombineras med en rad övriga tillägg och

ändringar i kyrkoordningen som i praktiken skulle betyda att minderåriga i församlingsråd inte blev ”fullvärdiga ledamöter”, utan snarare ”begränsande ledamöter”. I någon utsträckning skulle man med en sänkt valbarhetsålder således även skapa en ny form av förtroendeuppdrag inom organisationen. Det är önskvärt att få fler unga som på olika sätt engagerar sig i Svenska kyrkan och det är viktigt att ta tillvara ungas idéer och engagemang så som lyfts fram i motivskrivningarna till den motion som ligger till grund för förslaget om sänkt valbarhetsålder. Det är dock varken önskvärt eller ändamålsenligt sett utifrån skyddet för minderåriga, förutsägbarhet, respektive hänsyn till församlingsrådets respektive pastoratens uppgifter att föreslå ändringar i kyrkoordningen som i praktiken skulle resultera i ett helt nytt förtroendeuppdrag.

Sammantaget är, mot den angivna bakgrunden, slutsatsen att det varken är ändamålsenligt eller önskvärt att föreslå någon ändring i kyrkoordningen vad gäller valbarhetsåldern. I stället bör den möjlighet som finns att adjungera unga till församlingsråd uppmuntras, så som nämnts ovan i avsnitt 2.1.4. På så sätt kan unga ges möjlighet till inskolning och delaktighet i styrelsearbete på församlingsnivå, men utan risk för den enskilde och dennes vårdnadshavare, liksom för Svenska kyrkans förtroendekapital. Visserligen innebär adjungering att den minderårige inte har någon beslutsrätt. Vid en sammanvägd bedömning måste dock vikten av att skydda minderåriga väga över i förhållande till vikten av att ge minderåriga beslutsrätt. Genom adjungeringsinstrumentet kan motionärernas vällovlige syfte uppnås, genom att unga både får möjlighet att sätta sig in i vad ett förtroendeuppdrag inom Svenska kyrkan innebär och viktiga kunskaper och erfarenheter som senare kan vara avgörande för att den unge vid uppnådd myndighetsålder ska känna engagemang och trygghet i att åta sig uppdrag som förtroendevald i Svenska kyrkan. I sammanhanget kan även nämnas den utredning om hållbara demokratiska strukturer som tillsattes under våren 2024 och som förväntas lämna ett slutbetänkande hösten 2026 (KS 2023-1848). Det övergripande syftet med utredningen är att säkra och utveckla den demokratiska styrningen för framtiden och utreda hur den kan tryggas och upprätthållas även under förändrade omständigheter och minskade medlemsantal, förändrad demografi och ekonomi, där just den förändrade demografen bland annat utmanar kompetensförsörjningen inom organisationen. I utredningens uppdrag ingår således att särskilt titta närmare på hur ungas engagemang i organisationen generellt kan stärkas. Det kan således förväntas att utredningen föreslår ytterligare åtgärder som bidrar till att öka ungas delaktighet i Svenska kyrkan.

Bilaga 4 Diakonins kunskap

2025-04-14 dnr KS 2021-1625

Innehåll

1 Diakonins kunskap – återrapportering av kyrkomötesuppdrag.....	69
2 Sammanfattning av återrapportering Diakonins kunskap	69
3 Bakgrund	70
3.1 Motion till kyrkomötet 2021	70
3.2 Plan för genomförande.....	70
3.3 Genomförande av deluppdragen	70
4 Deluppdragens resultat.....	73
4.1 Resultat deluppdrag 1: Diakoni i Svenska kyrkan – kunskapsläge och metoder	73
4.2 Resultat deluppdrag 2: Utforska diakoni – en ny webbsida.....	75
4.3 Resultat deluppdrag 3: Diakonins kunskap – statistik, analys och återkoppling inom Svenska kyrkan.....	76
4.4 Resultat deluppdrag 4: Systemfelsrapportering – ett arbetssätt för Svenska kyrkan?.....	78
4.5 Resultat deluppdrag 5: Diakonins kunskap – spridningskonferens	78
5 Sammanfattning av lärande	79
5.1 Tema <i>Olika riktningar för kunskap</i>	79
5.2 Tema <i>Samla in mer än siffror</i>	79
5.3 Tema <i>Analys och bearbetning</i>	79
5.4 Tema <i>Tillvaratagande och spridning</i>	80
5.5 Tema <i>Relation akademi – praktik</i>	80
5.6 Tema <i>Ta tillvara kyrkans alla nivåer</i>	80
5.7 Tema <i>Samlande funktion</i>	80
6 Avslutning.....	81

1 Diakonins kunskap – återrapportering av kyrkomötesuppdrag

KsSkr 2025:3
Bilaga 4

Kyrkomötesuppdraget Diakonins kunskap återrapporteras härmed till kyrkostyrelsen. Rapporten har fyra delar som följer detta upplägg:

1. **Sammanfattning** av rapporten.
2. **Bakgrund:** Huvudsakligt innehåll i motionen samt den plan för genomförande av kyrkomötesuppdraget som skapades. Fem deluppdrag planerades för genomförandet vilka listas här samt en kort genomgång av hur de genomförts.
3. **Resultatredovisning:** Centrala resultat från de olika deluppdragen redovisas.
4. **Sammanfattning av lärande:** Några återkommande aspekter i frågan om tillvaratagandet av kunskap från diakonalt arbete tematiseras i denna del.

2 Sammanfattning av återrapportering Diakonins kunskap

Kyrkomötet 2021 beslöt bifalla en motion som lyfte fram behovet av att bättre ta tillvara kunskap från diakonalt arbete inom Svenska kyrkan. Efter uppdrag från kyrkostyrelsen har arbete genomförts enligt en plan med fem deluppdrag.

Del 1: En systematisk genomgång av den kunskap som finns inom området diakoni gällande teori, teologi och metod. Del 2: Sammanställa och presentera material om diakoni på en ny webbplats. Del 3: Följa upp den insamlingsstruktur som har använts för insamling av enkätdata angående diakoni i Svenska kyrkans interna enkät till kyrkoherdar. Del 4: Utreda möjligheten för arbete med systemföreläggningar inom Svenska kyrkan samt del 5: Genomföra en spridningskonferens.

Arbetet har genomförts inom alla fem delar. Som centrala resultat från de olika deluppdragen kan anges en ökad förståelse för diakoni som kunskapsområde där dess bredd bland annat leder till vag akademisk hemvist, en svårighet i metodutveckling då även dess arbetsområde är mycket brett. I deluppdragen framkommer på olika sätt en tydligare bild av det arbete som bedrivs med att ta tillvara kunskap från det diakonala fältet. Det blir också tydligt att Svenska kyrkan just nu inte bedriver eller stöder ett sammanhållet arbete med att ta in kunskap från det diakonala fältet för att analysera och ta tillvara för ett lärande inom organisationen. I resultatdelen anges en del centrala förslag som framkommit gällande utvecklingsarbete.

Några teman sammanfattar lärandet inom arbetet med kyrkomötesuppdraget och återges i rapportens del 4. De utgör både ett lärande och en förståelse för diakoni som kunskapsområde och samtidigt anger de centrala områden för utvecklingsarbete. Temat *Samla in mer än siffror* uppmärksammar till exempel att arbetet inom kyrkomötesuppdraget till viss del fokuserat på insamling av statistik kring det diakonala arbetet och vikten av att lära mer om diakoni och samhälle genom detta. Att ta vara på kunskap från det diakonala fältet när det gäller teologi och metoder kräver dock att fler verktyg än statistik. I flera teman, framför allt *Ta tillvara kyrkans alla nivåer*, framkommer att Svenska kyrkans alla tre nivåer har viktiga roller. Detta gäller inte minst i arbete för att ta tillvara och vidareutveckla metoder inom diakonalt arbete samt i analys och spridning av kunskap från och om diakoni. Samarbete och relationen akademi-praktik tas upp inom många deluppdrag. Ett särskilt fokus behöver läggas på detta när det gäller diakoni som kunskapsområde.

3 Bakgrund

Detta kapitel ger en bild av bakgrund till och planering för kyrkomötesuppdraget Diakonins kunskap. Kapitlet tar upp de deluppdrag som fastställdes i en projektplan samt ger en kort genomgång av vilket arbete som gjorts inom dessa. Genomförande av deluppgifterna redovisas i den ordning uppgifterna beskrevs i uppdragsplanen.

3.1 Motion till kyrkomötet 2021

År 2021 behandlade kyrkomötet motion 2021:21, *Diakonins kunskap* skriven av Anna Karin Hammar och Elisabeth Rydström. I motionen skrivs bland annat att ”medan forskning om social omsorg och välfärd har institutionaliserade former för kunskapsutveckling förblir diakonins kunskap ofta tyst och fragmentiserad”. Motionärerna skriver vidare att kunskap erövrar på lokal nivå men stannar där då tydligt ansvar för att systematisera och metodiskt ta vara på kunskapen saknas. Kyrkomötet biföll motionen. Kyrkostyrelsens beslöt i februari 2022 (Sammanträde 2022-02-16/17, §10) att kyrkomötesbeslutet ska beredas enligt förslag vilket enligt bilaga 8 innebär att utreda hur Svenska kyrkan mer systematiskt kan ta vara på det diakonala arbetets kunskap om samhällssituation, kristen teologi och diakonala arbetsmetoder.

Beredningen sker inom områdena diakoni och rättighetsbaserat arbete där en webbplats/resursbank redan finns för att tillgängliggöra material och kunskap för stift, församlingar och pastorat. Denna resursbank kan på så sätt mer systematiskt tillvarata det diakonala arbetets kunskap. För att ytterligare tillgängliggöra metoder och kunskap inom diakonin görs insatser bland annat genom en spridningskonferens i samarbete med relevanta aktörer.

3.2 Plan för genomförande

Utifrån kyrkostyrelsens beslut har kyrkokansliet arbetat utifrån följande omfattning gällande uppdraget.

- **Deluppdrag 1:** Inom ramen för kyrkokansliets diakonala utvecklingsarbete genomföra en **systematisk genomgång** av den kunskap som finns inom området diakoni gällande teori, teologi och metod.
- **Deluppdrag 2:** Sammanställa och presentera material om diakoni på en **ny webbplats**.
- **Deluppdrag 3:** **Följa upp den insamlingsstruktur** som har använts för insamling av **enkätdata** via modellen Diakonimatrisen (använd i den interna enkäten till kyrkoherdar).
- **Deluppdrag 4:** **Utreda möjligheten för systemföljande rapportering** kopplat till diakoni och välfärdsfrågor i församling.
- **Deluppdrag 5:** Genomföra en **spridningskonferens** i syfte att tillgängliggöra resultaten från uppdraget.

3.3 Genomförande av deluppgifterna

3.3.1 Uppdrag 1 – Systematisk genomgång

Uppdrag 1 utfördes i två separata spår. Det huvudsakliga spåret utgjordes av ett utredningsuppdrag om kunskapsläget för Svenska kyrkans diakoni när det gäller teori, teologi och metod. Det andra spåret utgjordes av fyra workshops med grupper aktiva

inom diakonalt arbete. Arbetet inom dessa två spår genomfördes separat men låg båda till grund för utformandet av deluppdrag 3.

KsSkr 2025:3
Bilaga 4

3.3.2 Uppdrag 1 – Rapport om kunskapsläget

Uppdraget genomfördes 1 mars–31 augusti 2023 och resulterade i en första delrapport. Uppdraget genomfördes av Lena Sjöberg, stiftsdiakon i Linköpings stift, teologie master i kyrko- och missionsstudier och tidigare utredare vid kyrkokansliet. Genomgången innehåller en beskrivning av nuläget av den kunskap som finns inom området diakoni gällande teori, teologi och metod. I fråga om metoder aktuella inom diakonalt arbete i Svenska kyrkan gjordes en översyn i samarbete med stiftsdiakoner från samtliga stift.

Inkluderat i den systematiska genomgången låg också att sammanställa uppgifter från verksamhetsstatistik angående församlingars diakonala uppgift samt att sammanfatta läget kring ny litteratur och forskning relevant för Svenska kyrkans diakoni.

Delrapport 1: [Diakoni i Svenska kyrkan: Kunskapsläge och metoder](#)

3.3.3 Uppdrag 1 – Workshops om uppdragets frågor

Under samma period i arbetet med kyrkomötesuppdraget genomförde projektet fyra workshops med grupper aktiva inom Svenska kyrkans diakonala arbete. Syftet var att tillsammans skapa en bild av orsaker till brister i kunskapsutveckling inom Svenska kyrkans diakoni samt bearbeta vilka svårigheter som finns i att ta tillvara erfarenhet från diakonalt arbete. Fyra grupper bjöds in till workshop; *Projekt Kunskapsutveckling diakoni* (Strängnäs, Västerås och Linköpings stift i samverkan), nätverk för stiftsdiakoner i Svenska kyrkan, studenter på diakonprogrammet vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut samt styrgruppen för det fristående *Nätverket för främjande av diakoners ledarskap*.

3.3.4 Uppdrag 2: Ny webbplats

Inom kyrkomötesuppdraget Diakonins kunskap har en ny webbplats tagits fram för att samla kunskap om Svenska kyrkans diakoni. I uppdraget nämndes följande innehåll till sidan: statistik, diakonala metoder, samverkansformer nationellt och internationellt, litteratur och forskning samt samhällsekonomisk konsekvensanalys för diakoni.

Webbplatsen lanserades i samband med spridningskonferensen Diakonins kunskap och ingår nu i ordinarie handläggning inom kyrkokansliet för att stärka det diakonala uppdraget.

Målgrupper är förutom församlingsmedarbetare inom diakoni även kyrkoherdar, chefer och förtroendevalda. Studerande inom universitetens olika program och kurser med sikte inställt på arbete i Svenska kyrkan samt studerande vid Svenska kyrkans utbildningsinstitut är andra centrala målgrupper. Studenter som målgrupp är en av anledningarna till att webbsidan är extern och därmed tillgänglig för fler. Sidan togs fram med hjälp av referensgrupp av studenter samt en referensgrupp med några av stiftsdiakonerna samt andra stiftsmedarbetare.

Webbsidan *Utforska diakoni*: www.svenskakyrkan.se/utforskadiakoni

3.3.5 Uppdrag 3: Följa upp insamlingsstruktur av enkätdata

Deluppdraget 3 innebar att följa upp den insamlingsstruktur som har använts för insamling av enkätdata i Svenska kyrkans interna enkät till kyrkoherdar (den så kallade interna Kyrkbussen) samt ge förslag på relevanta uppgifter att ta in. I arbetet inom det första deluppdraget framkom behov av en bredare översyn av insamling av

uppgifter om diakoni och behov angående arbete med analys och spridning. Till uppdraget tillkom därför, förutom uppföljning av den interna enkäten, att ta fram förslag på hur analys och spridning av inhämtad kunskap om diakoni inom Svenska kyrkan kan stärkas.

Uppdraget gavs till Stig Linde, docent och lektor vid Socialhögskolan i Lund och Elisabeth Christiansson Drake, teologie doktor och lektor vid Marie Cederschiölds högskola, Stockholm. Uppdraget genomfördes september 2023 till februari 2024 och i delrapport 2 *Diakonins kunskap - statistik, analys och återkoppling inom Svenska kyrkan* finns förslag på förbättring av insamling av enkätdata, förslag på metoder och strukturer för lärande, analys, förvaltning och förslag på former av spridning som kan synliggöra och utveckla det diakonala arbetet i Svenska kyrkan.

Delrapport 2: [Diakonins kunskap - statistik, analys och återkoppling inom Svenska kyrkan](#)

3.3.6 Uppdrag 4: Utredda möjligheten för systemfelsrapportering

En modell för arbete med systemfelsrapportering används inom Stockholms stadsmission samt inom delar av verksamheten Personligt ombud (med kommunal huvudman). Miriam Hollmer, tidigare utredare vid kyrkokansliet, fick i uppdrag att under perioden 1 mars-1 maj 2024 utvärdera om den modell av systemfelsrapportering som används av Stockholms stadsmission kan vara användbar för Svenska kyrkans påverkansarbete på lokal och nationell nivå. En referensgrupp av stiftsmedarbetare har bidragit även i detta arbete. I delrapport 3 *Systemfelsrapportering – ett arbetssätt för Svenska kyrkan?* framkommer att modellen inte är applicerbar i Svenska kyrkans arbete. Orsakerna ligger bland annat i annorlunda organisationsform och andra system för målarbete i verksamheten. Rapporten lyfter dock andra möjligheter att systematisera koppling och samarbete mellan kyrkokansliet och lokal nivå för att öka möjligheter för lokal nivå att bidra med kunskap om människors livssituation och samhällsfrågor.

Delrapport 3: [Systemfelsrapportering](#)

3.3.7 Uppdrag 5: Spridningskonferens

En spridningskonferens genomfördes september 2024 i slutfasen av arbetet med kyrkomötesuppdraget Diakonins kunskap. Konferensens syfte var att redovisa och tillgängliggöra resultaten från kyrkomötesuppdraget samt att få inspel till metoder och strukturer för analys, delande och spridande av kunskap för framtiden. Det fanns ett stort utbud av föreläsningar och seminarier att välja mellan på dessa teman. Även i detta deluppdrag har en grupp stiftsmedarbetare bidragit i arbetet med att planera konferensen.

Spridningskonferensen samlade 370 deltagare som utgjordes av medarbetare med uppdrag inom diakoni från församlingar, pastorat, stift och nationell nivå, studenter på Svenska kyrkans utbildningsinstitut, förtroendevalda, forskare samt ledare och chefer inom Svenska kyrkan. Utöver dessa deltog gäster från Norska kyrkan och VID hogskole (Oslo) samt Borgå stift, Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland.

Livesändning på Kornet gjordes av storforumpassen. Bland det som sändes fanns ett samtal med ärkebiskop Martin Modéus, redovisning av kyrkomötesuppdragets utredningar, lansering av webbsidan *Utforska diakoni*, fördjupningspass om kunskapsbildande i diakoni med projektet Kunskapsutveckling Diakoni (Linköping, Västerås och Strängnäs stift i samverkan) samt det avslutande panelsamtalet. Sändningarna hade cirka 1 200 visningar.

3.3.8 Referensgruppers medverkan i deluppgiften

Sammantaget kan nämnas att många enskilda medarbetare, framför allt från stiftsnivån, bidragit i olika referensgrupper och workshops och gjort ett stort arbete. Detta har höjt kvalitén i genomförande och därmed i resultaten. Tillsammans med annan spridning av arbete och genom att 370 personer deltog i spridningskonferensen har en förväntan väckts på ett intensifierat arbete med att ta tillvara kunskap från det diakonala arbetet och i att analysera och använda den.

4 Deluppgiftens resultat

Efter att ovan ha redogjort för hur deluppgiften utförts följer nu en redovisning av resultat. Dessa redovisas efter samma uppdelning och ordning av deluppgifter som ovan och lyfter kortfattat fram huvudsakliga resultat.

4.1 Resultat deluppgift 1: Diakoni i Svenska kyrkan – kunskapsläge och metoder

4.1.1 Förslag på kunskapssyn

I rapporten presenterar författaren ett förslag till kunskapssyn, då begreppet ”Diakonins kunskap” kan betraktas som ett alltför komplext samlingsnamn. I rapporten används den föreslagna kunskapssynen som ett verktyg för att synliggöra vilken typ av kunskap som Svenska kyrkans församlingar och pastorat behöver tillgång till för att kunna bedriva och utveckla sitt diakonala arbete.

I förslaget till kunskapssyn ingår dessa fem komponenter:

- *Teoretisk kunskap från akademiska fält* som till exempel omvårdadskunskap, socialt arbete, beteendevetenskap, migration och teologi.
- *Teoretisk och praktisk professionskunskap* exempelvis kring bemötande och metoder.
- *Teologisk lyhördhet och förankring* i Svenska kyrkans tro och dess uttryck i praktik.
- *Aktuell och kontextuell omvärldskunskap*, till exempel gällande samhällsförhållanden, relevant lagstiftning och välfärdssystem.
- *Professionellt omdöme*, som kan omsättas i etiska resonemang och konkret handling.

Utöver dessa fem punkter som kunskapsgrund för diakonalt arbete nämns också struktur, kompetens och mandat för att driva samverkan och utvecklingsarbete, samt kompetens i att leda diakonalt arbete.

4.1.2 Utmaningar för kunskapsutveckling

I delrapport 1 sammanfattas utmaningar angående hållbara arbetsmetoder för att kunskapsutveckling inom diakoni ska kunna ske kontinuerligt. Utmaningarna kan kort presenteras som:

- *Kunskap når inte alltid ut*: Forskning kring diakoni som bedrivs vid svenska lärosäten bearbetas och sprids inte i någon högre grad till det diakonala praktiska arbetet. Detta beror enligt rapportförfattaren bland annat på kunskapsfältets bredd och bristen på enhetlig terminologi. Att den inte tas tillvara innebär i förlängningen en brist på utveckling av diakonalt arbete.
- *Svårigheter att samla in och använda data*: Det diakonala arbetets bredd och lokala karaktär gör det svårt att systematisera och kategorisera på ett enhetligt sätt.

Den verksamhetsstatistik som samlas in, även om den är relevant och viktig, täcker bara vissa delar av det arbete som utförs. Författaren föreslår ett samlat grepp kring såväl verksamhetsstatistik som kompletterande enkätundersökningar, för att ge kunskap om vilka förbättringsåtgärder som är rimliga. Det behöver även utredas om den nedgång som syns i statistiken sedan 2022 beror på någon brist i systemstödet för löpande statistikinsamling eller har andra orsaker.

- *Behov av metoder och innovation:* Utmaningar när det gäller användandet av metoder är flera. Utbud av metoder användbara i församlingsmiljö är begränsat. De få spridda och genomarbetade metoder som finns för församlingsutövad diakoni omvandlas ofta till en lokal praktik vilket kan ha fördelar, men också nackdelar. Vad tas tillvara och vad mister man genom detta? I intervjuer med stiftsdiakoner framkommer också att man lokalt delvis använder gamla arbetssätt/metoder vilket riskerar att försämra kvalitén i det diakonala arbetet. I rapporten efterfrågas processer för att ta metoder ur bruk när ny kunskap kan guida oss till bättre arbetsätt.
- *Brist på nationella riktlinjer:* Det saknas styrdokument som kan ge vägledning och gemensamma mål för diakoni i Svenska kyrkan. Detta är både en fråga för metodutveckling för ett stabilt arbetssätt och en fråga om förtroende. Allmänheten såväl som samarbetspartners ska kunna lita på att Svenska kyrkans diakonala arbete håller en godtagbar kvalitet. Till detta hör också frågor om möjlighet för projekt inom diakonalt arbete med externa medel. Dessa kräver projektkunskap, god förmåga till dokumentation men också innovation, samverkan och förtroende för Svenska kyrkans arbetssätt.

Generationsskifte inom diakonkåren där många närmar sig pensionsålder samt fortbildningsbehov för de som fortsatt finns i tjänst är andra utmaningar rapporten nämner.

4.1.3 Det akademiska kunskapsläget

Rapporten gör en genomgång av det akademiska kunskapsläget kring diakoni och konstaterar att det akademiska intresset för att studera diakoni i församlingens kontext generellt sett varit lågt. En orsak till det kan vara att begreppen *diakoni* och *diaconia* anses både otydliga och smala och att det finns svårigheter i att ringa in ett specifikt diakonalt kunskapsfält.

4.1.4 Inspel från workshops

Som beskrevs i kapitel 2 (Genomförande deluppdrag 1) hölls fyra workshops i inledningen av arbetet med kyrkomötesuppdraget. Ansvariga handläggare på avdelning för kyrkolivgenomförde dem. Material och synpunkter från dessa workshops sammanfattas i dessa synpunkter angående problem, effekter av dessa samt möjliga åtgärder för att motverka problemen.

Synpunkter på problem och dess orsaker:

1. Diakonins kunskap är spridd och tyst, vilket leder till låg status inom akademiska studier.
2. Forskare och utbildare inom diakoni arbetar inte i samklang.
3. Diakoni anses komplext och otydligt.
4. En kultur där praktiskt arbete värderas högre än metodutveckling.

1. Otydlig diakonisyn.
2. Otydlig diakonroll.
3. Brist på forum och nätverk för kunskapsutbyte och formande av kunskap.
4. Svårt att attrahera forskare.
5. Svårt attrahera finansiärer.

Förslag till åtgärder:

- A) Stärka forskning genom finansiering av forskartjänster och skapa en central hubb för kunskapsutveckling.
- B) Utveckla fortbildning inom diakonalt arbete.
- C) Skapa mötesplatser, nätverk och referensgrupper för såväl framtagande av kunskapsmaterial som delande och spridning.
- D) Utveckla samverkansformer för samarbete mellan praktik och forskning.

4.2 Resultat deluppdrag 2: Utforska diakoni – en ny webbsida

Material för och om diakonalt arbete i Svenska kyrkan har samlats och publicerats på webbplatsen Utforska diakoni. Detta är ett resultat av deluppdrag 2. Under arbetet har också lärdomar gjorts som har betydelse för kyrkomötesuppdraget i sin helhet.

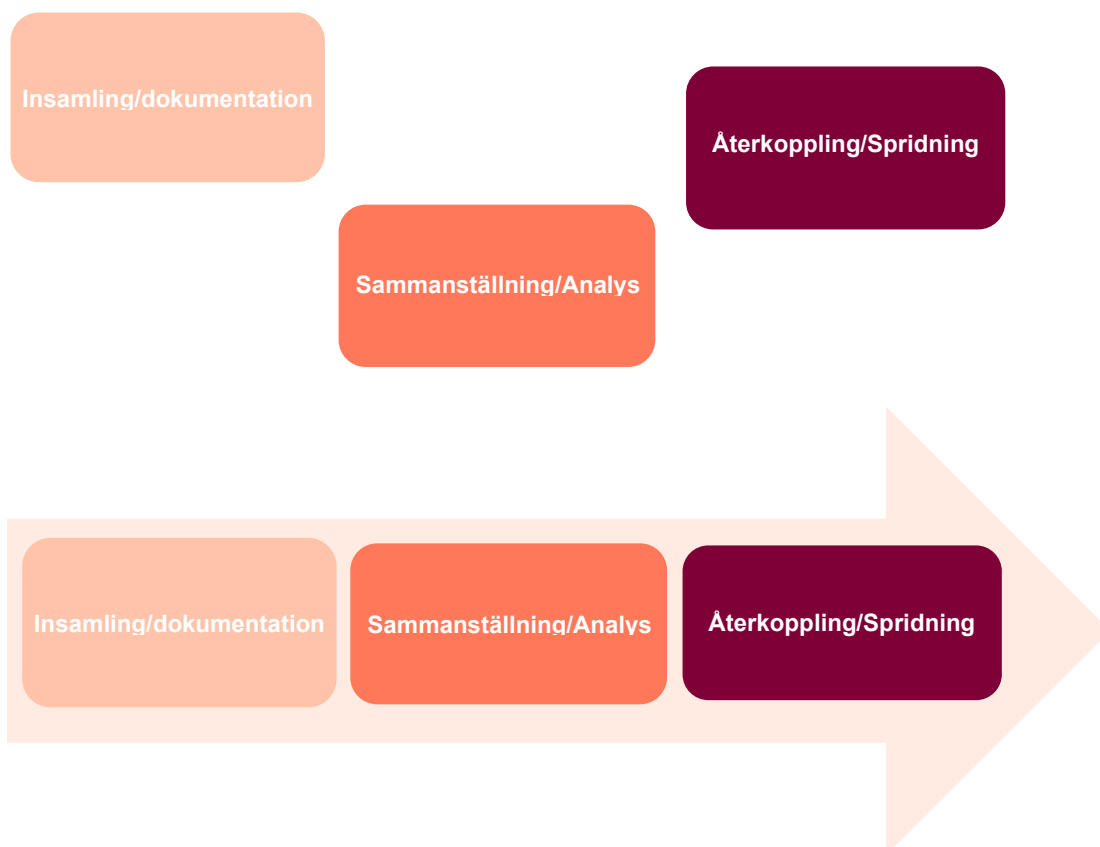
- Kunskapsområden relevanta för diakoni är många och sidan har i sin nuvarande form koncentrerats kring kunskap och material om diakoni i Svenska kyrkan. Mycket annat material och forskning från flera kunskapsfält såsom till exempel folkhälsa eller socialt arbete skulle kunna vara relevant att ta med om sidan ses som en bred resursbank för diakonalt arbete.
- Dokumentation av lokal diakonal praktik sker i låg grad och det saknas material att publicera om de flesta arbetsformer inom församlingsdiakoni. Ett resultat av detta är att sidan också börjar arbeta för att främja dokumentation av lokal praktik.
- Att fortsatt hålla en hög nivå kring spridning av forskning och litteratur relevant för Svenska kyrkans diakoni är ett omfattande arbete. Tills vidare ligger fokus på att sprida kunskap om var man kan hitta till forskning och rapporter.
- Nationella och internationella samverkansformer för diakoni saknas fortfarande på sidan, då det varit svårt att se vilka samverkansformer som direkt kan kopplas till diakoni utövad på församlings- och pastoratsnivå. Tidigare har till exempel internationella samverkanskontakter funnits genom diakoniinstitutionernas arbete. Sidan ska skapas under 2025 som den sista delen i deluppdraget och arbetet kommer att aktualisera nya behov av samverkan.
- Sidan har nu följande teman: *Varför diakoni* (om Svenska kyrkans och den ekumeniska världens utgångspunkter för det diakonala ansvaret och uppgiften), *Metoder och projekt* (indelade under teman som exempelvis existentiell hälsa, inkludering, miljö och skapelseansvar), *Diakoni i siffror* (om statistik, resultat från interna webbenkäten, Rambolls undersökning av samhällsnyttan av diakonalt arbete) samt *Litteratur och forskning*.

4.3 Resultat deluppdrag 3: Diakonins kunskap – statistik, analys och återkoppling inom Svenska kyrkan

Uppdraget i denna del var att i identifiera befintlig insamling av kunskap, bearbetning och vägar för spridning av kunskap från det diakonala fältet samt ge förslag på möjliga förstärkta arbetssätt. Vidare att se över insamling av material via den årliga interna enkäten till kyrkoherdar. Delrapporten innehåller många förslag både med kyrkokansliet som ansvarig och flera där samverkan mellan stift samt mellan stift och nationell nivå betonas.

4.3.1 Tydligare struktur kring insamling, analys, bearbetning och återkoppling

I delrapport 2 föreslås en tydligare struktur kring insamling, analys, bearbetning och återkoppling av kunskap. För att främja ett *organisatoriskt lärande* om diakoni behöver former upprättas för utbyten och kommunikation mellan nationell nivå, stift och församlingar och ske i en sammanhållen sekvens. Författarna konstaterar att Svenska kyrkan endast har lösa kopplingar mellan olika steg i ett organisatoriskt lärande (bild 1) och rapporten ger en rad förslag på möjliga åtgärder för att skapa en tydligare koppling och sammanhållen sekvens av de olika delarna där dessa kan motivera och förstärka varandra (bild 2).

4.3.2 Utvecklingsprojekt i stift

Stiftsorganisationerna erbjuder goda möjligheter att dra nytta av erfarenheter från det diakonala arbetet och bidra till kunskapsbildning och spridning. Stiftet arbetar i varierande omfattning med olika utvecklingsprojekt som syftar till att främja innovativa verksamheter i församlingarna, fördjupa samarbetet mellan stiftens främjandeuppdrag

och församlingars diakonala arbete samt uppmärksamma särskilda områden inom diakoni. Delrapporten beskriver möjliga gemensamma satsningar mellan olika stift och mellan stift och kyrkokansliet för att stärka kunskap om diakonalt arbete samt skapa vägar att ta tillvara kunskap från diakonalt arbete.

4.3.3 Kunskapsforum för diakoni

För att säkerställa analys, spridning och användning av kunskap från till exempel utvecklingsprojekt, forskningscirklar eller andra kunskapsgenererande verksamheter föreslås i delrapport 2 att det upprättas ett återkommande nationellt Kunskapsforum för diakoni.

Forumet kan utgöra en plattform för dialog och kunskapsutbyte mellan praktiker och forskare.

Ett Kunskapsforum, i kombination med en sammanhållande funktion (se 3.3.4), skulle i förlängningen också kunna stärka utrymme och arbetssätt för ett gott kunskapsflöde även inom församling och pastorat då det lokala lärandet också kan tas på allvar utanför sitt lokala sammanhang samt mellan kyrkans olika nivåer.

4.3.4 Sammanhållande funktion för översikt och koordinering

Rapporten föreslår en sammanhållande funktion för att stärka lärande, analys, förvaltning och spridning av kunskap inom församlingsdiakonalt arbete i Svenska kyrkan. Den funktionen benämns ”redaktion” i delrapport 2. Ansvaret bör ligga på kyrkokansliet och redaktionen bör ha i uppgift att ha översikt, koordinera och driva arbetet. Redaktionen bör också ansvara för uppföljning av interna och externa kunskapsprojekt samt att analysera och bearbeta olika kunskapsunderlags betydelse för diakonal praktik samt att samordna spridning. Författarna konstaterar att webbplatsen *Utforska Diakoni* kan ha en funktion för delar av detta arbete (spridning) men täcker i sin nuvarande form inte in övriga funktioner.

4.3.5 Forskningsprojekt

Det saknas idag kunskap om de människor som berörs av och ingår i målgrupper för diakonalt arbete i församlingar och hur de påverkas av det diakonala arbetet. Exempel på sådana studier finns men är ovanliga. Detta utgör en stor kunskapsbrist och ett etiskt dilemma. Delrapport 2 föreslår att Svenska kyrkan skapar möjligheter för forskning om målgruppers erfarenhet av diakonalt arbete och andra teman där fördjupad kunskap behövs för utveckling av församlingsdiakonalt arbete. Detta skulle kunna ske exempelvis genom stöd till doktorandtjänster. Sedan 2022 finns ett partnerskap kring forskarskola inom teologi, detta skulle kunna vara en bra form där forskning om diakoni-nära ämnen kan rymmas. Att skapa fler doktorandtjänster med fokus på det diakonala fältet framhålls som strategiskt viktigt för framtiden.

4.3.6 Den årliga interna enkäten till kyrkoherdar

Delrapport 1 ringade in problem med den frågematris (den så kallade diakonimatrisen) som användes 2019–2022. I delrapport 2 konstateras att denna matris bör tas ur bruk och man ger några inspel för ett förnyat arbete med diakoni inom den årliga enkäten till kyrkoherdar. I arbetet noterades bland annat att stiftsdiakoner efterlyste kunskap om målgrupper inom diakoni och att kunna följa upp detta över tid.

Författarna menar vidare att frågor bör inriktas på arbete vars huvudsyfte är att motverka utsatthet. Detta innebär att enkäten inte försöker täcka in det arbete inom diakoni som syftar till att skapa livskvalité och ett gott samhälle (enligt klassificeringssystemet för diakonalt arbete i *Vägledning för diakoni*) utan bör koncentreras på

de två andra syftena i samma system: arbete som rör allmänmänsklig problematik och arbete som rör svår social problematik.

Rapporten belyser en brist på överblick i arbetet med webbenkäten och understryker behovet av ett samlat grepp där även verksamhetsstatistiken angående den diakonala uppgiften i församling ingår.

Ett arbete för att förbättra Svenska kyrkans interna enkät pågår sedan delrapport 2 blev klar. Den så kallade diakonimatrisen är tagen ur bruk. Önskemålet att följa upp målgrupper i diakonalt arbete och andra frågor om innehåll i den interna webbenkäten är ännu inte omhändertaget under arbetet med kyrkomötesuppdraget men arbete pågår.

4.4 Resultat deluppdrag 4: Systemfelsrapportering – ett arbetssätt för Svenska kyrkan?

I delrapport 3 undersöktes om Stockholms stadsmissions modell för systemfelsrapportering skulle vara möjlig att implementera även i Svenska kyrkan.

Författaren konstaterar att det finns tydliga hinder för att använda samma arbetsform inom Svenska kyrkan. Stockholms stadsmission och Svenska kyrkan skiljer sig markant åt när det gäller organisationsform, bland annat genom att Svenska kyrkans många fristående församlingar har självstyre och själva bestämmer över inriktning i verksamheterna medan Stockholms stadsmissions många olika verksamheter hålls samman i en organisation med gemensamma mål och beslutsvägar. Detta gör till exempel att man kan välja ett antal fokusområden att koncentrera systemfelsrapporteringen kring under en bestämd period.

Arbetet inom Stockholms stadsmission är också möjligt genom att man har mer enhetliga verksamhetsformer och målgrupper. Ett annat huvudsakligt hinder är frånvaro av juridisk kompetens inom lokalt diakonalt arbete och inom kyrkokansliets arbete med policydialog. Sådan behövs inom exempelvis socialförsäkringsfrågor, sociallag och asyl-och migrationsfrågor för att kunna arbeta med att identifiera och lyfta systemfel. Juridisk kompetens utgör en grundförutsättning för arbetet menar Stockholms stadsmission, en bild författaren till delrapporten delar.

Behovet av informationsinhämtning från församlingar som en del i ett aktivt påverkansarbete på kyrkokansliet kvarstår och fortsatt dialog för att finna alternativa former för systemfelsrapportering har diskuterats. Utvecklingsvägar för detta söks ännu.

Referensgruppen med stiftsmedarbetare i detta deluppdrag framhöll ett starkt önskemål att former för sådan samverkan tas fram.

4.5 Resultat deluppdrag 5: Diakonins kunskap – spridningskonferens

Under konferensen lyftes möjliga arbetssätt för att tillvarata och sprida kunskap. Resultat och förslag från kyrkomötesuppdraget redovisades och andra exempel gavs på erfarenheter av delande och spridande. En central fråga under konferensen var vilka kunskapsbehov som finns för att säkra en god fortsatt utveckling av diakonalt arbete och till exempel nämndes behov av ny kunskap och metod inom arbete med sorgegrupper samt inom lokalt nätverkande.

Vid sidan av programmet fördes ett samtal mellan gäster från den Evangelisk-lutherska kyrkan i Finland och Norska kyrkan samt från Enskilda högskolan Stockholm och VID högskole (Oslo) om hur frågor om diakonins kunskap kan drivas vidare

och ett eventuellt samarbete för det. En preliminär projektplan har tagits fram för ett arbete för att stärka forskning inom frågor väsentliga för diakonal praktik och samtidigt ge möjlighet till högre akademiska studier kopplade direkt till diakonalt arbete. Svenska kyrkan är inbjuden att medverka i projektet.

Ett annat resultat är att av konferensen i sig väckte ett stort intresse och visade på ett behov av en arena för delande av kunskap och kompetens för att kunna driva utveckling av diakonalt arbete framåt.

5 Sammanfattning av lärande

I arbetet med och materialet från kyrkomötesuppdraget syns några generella teman. Dessa teman eller frågor påverkar kunskapsutveckling inom Svenska kyrkans diakonala arbete. De kan också ses som utgångspunkter för ett fortsatt arbete för utveckling av det diakonala arbetet och tillvaratagande av den kunskap som genereras i detta arbete.

5.1 Tema *Olika riktningar för kunskap*

Motionen som låg till grund för kyrkomötesuppdraget betonar att kunskap *från* det diakonala fältet ger viktiga bidrag till kyrkans gemensamma kunskap. Detta gäller kunskap om livs- och samhällssituationer, om tolkning av kristen tro samt kunskap om metoder för diakonalt arbete. För att ta tillvara denna behövs system, något stora delar av uppdraget handlar om.

I arbetet med kyrkomötesuppdraget har också frågor om kunskap *om* och *för* det diakonala arbetet inom Svenska kyrkan återkommit. Det vill säga, det diakonala fältet behöver också system för att ta emot och ta tillvara ny kunskap. Dessa två riktningar hör ihop.

5.2 Tema *Samla in mer än siffror*

Arbetet med kyrkomötesuppdraget har i hög grad fokuserat på att ta tillvara kunskap genom att bättre samla in uppgifter i Svenska kyrkans interna enkät till kyrkoherdar och genom verksamhetsstatistik. Problem finns i metoder för denna insamling samt kring tillvaratagande i analys och spridning. Ett arbete pågår för att förbättra detta arbete.

För att bättre ta tillvara kunskap om samhälle, teologi och metoder behövs också *andra* verktyg. I det diakonala arbetet erfar anställda och ideella medarbetare nya sidor av kristen tro i mötet med samhällsfrågor, livsvillkor och människor. De gör också erfarenheter nyttiga för metodutveckling i fler sammanhang än sitt eget. Svenska kyrkan behöver verktyg för att skapa teologi och metoder av intryck från människors livssituationer och erfarenheter från diakonalt arbete och församlingsliv. Det behövs alltså många och olika verktyg för att ta tillvara kunskap från det diakonala fältet och ställa den till förfogande för Svenska kyrkan.

5.3 Tema *Analys och bearbetning*

Analys och bearbetning behöver stå i centrum i lika hög grad som insamling av kunskap. Framför allt i delrapport 2 framkommer att systemen för att ta tillvara kunskap om diakonalt arbete inte har fått tillräckligt tydliga strukturer och ansvar inom Svenska kyrkans olika nivåer. Att diakoni, som en del av den grundläggande uppgiften för

Svenska kyrkans församlingar, är oreglerad enligt kyrkoordningen bidrar till spretighet i arbetsformer och syften. Detta gör i sin tur att analys och bearbetning behöver uppmärksamhet för att ta tillvara kunskap från diakonalt arbete i församlingar och pastorat.

5.4 Tema *Tillvaratagande och spridning*

I arbetet med kyrkomötesuppdraget noteras en del motsägelsefulla bilder. Dels finns en stor kunskap lokalt, dels saknas en övergripande analys av vad denna kunskap består av och berättar för oss. Dels finns en brist på samlad, analyserad och formulerad kunskap om den diakonala uppgiften med församling och pastorat som huvudman så som den utvecklats efter år 2000, dels finns det material skapat på olika nivåer i Svenska kyrkan som inte tas tillvara för en mer samlad analys. Detta gör spridning till en fråga som behöver bearbetas i samverkan.

Intressenter för kunskap från det diakonala arbetet och dess villkor utgörs av flera olika grupper. En är praktiker, i första hand diakoner, men också flera inom församlingsarbetet som präster, pedagoger, diakoniassistenter med flera. Församlings- och pastoratsledning med kyrko- och församlingsherdar samt förtroendevalda är också centrala personer liksom kyrkans ledning nationellt. Att grupperna och deras behov ser olika ut påverkar hur arbete med spridning bör ske.

5.5 Tema *Relation akademi – praktik*

Motionen som låg till grund för kyrkomötesuppdraget nämner att medan forskning om social omsorg och välfärd har institutionaliserats förblir kunskap från och om det diakonala fältet ofta fragmentiserad och riskerar att stanna på församlingsnivå. För att motverka detta behövs samarbete mellan forskare och praktiker och etablerade former för detta samarbete. Då akademisk hemvist för diakonalt arbete är utspritt på olika discipliner, behöver relationen praktik – akademi särskild uppmärksamhet när det gäller diakoni. Diakoner och andra diakoninriktade med intresse för att högre akademiska studier och forskning har svårt att hitta vilket lärosäte eller fakultet de ska vända sig till, vilket ytterligare skadar utveckling av kunskap för och om diakoni.

5.6 Tema *Ta tillvara kyrkans alla nivåer*

Materialet gör tydligt att utvecklingsarbete finns att göra och görs på såväl församlings- och pastoratsnivå som stiftsnivå och nationell nivå. Även i detta tema blir dock samordning ett centralt behov. Både delrapport 1 och 2 konstaterar att mycket material skapas men att det inte blir spritt och inte tillvarataget för verksamheternas lärande i sin helhet. I bland annat delrapport 3 kan vi också konstatera att det finns en vilja från stiftsmedarbetare att bidra till kunskapsöverföring från lokal nivå och stiftsnivå till kyrkokansliet för att lokala erfarenheter ska kunna förbättra förståelsen för människors livsbetingelser och hur de påverkas av samhällssystem. Samordning och samverkan mellan kyrkans alla nivåer torde gynna kunskapsutveckling.

5.7 Tema *Samlande funktion*

Det framkommer en tydlig efterfrågan på en sammanhållande nav-funktion för frågor kopplade till Svenska kyrkans utövande av diakoni. Detta nav är inte bara ett behov för att samla in kunskap utan minst lika mycket för att bearbeta kunskap som uppstår,

det vill säga att tillvarata, analysera och sprida. Stiftsorganisationerna samt församlingar och pastorat skulle ha bättre möjligheter att bidra om det fanns ett sammanhållande nav.

KsSkr 2025:3
Bilaga 4

6 Avslutning

Efter genomgång av resultat från uppdragets olika delar samt de teman som framkommer kan konstateras att det framkommit förslag på utvecklingsområden. För att bättre ta tillvara kunskap från och om Svenska kyrkans diakonala arbete har en del förslag redan kunnat tas om hand inom kyrkokansliet. Andra lämnas inom ramen för uppdraget utan åtgärd.

Bilaga 5 Nulägesrapport för psalmboksarbetet

Som tidigare informerats om är arbetet med psalmboken indelat i två spår:

- Nya psalmer
- Revision av 1986 års psalmbok

Spår Nya psalmer

De sånger som valts ut från den digitala brevlådan i spåret Nya psalmer remitteras och provsjungas i församlingar runt om i Svenska kyrkan under 2025–2026.

Efter att den digitala brevlådan, dit allmänheten uppmuntrades att skicka in sånger, stängde 31 december 2022 stod det klart att ca 9500 psalmförslag hade inkommit. Under 2023 och 2024 samlades 24 personer – präster, kyrkomusiker och studenter, för att under fem urvalskonferenser på Sigtunastiftelsen och Rättviks stiftsgård gå igenom hela materialet. De kategoriserade materialet enligt alternativen ja, ja med revidering eller nej. Deras arbete mynnade ut i att ca 240 sånger valdes ut för att gå vidare till att sjungas och testas i församlingar i Svenska kyrkan.

När urvalsgrupperna hade gjort sitt urval förbereddes sångerna för remiss. De psalmförslag som hamnat i kategorin ja med revidering bearbetades i samråd mellan upphovspersoner och en redaktionsgrupp. Vidare skrevs en koralsats, om sådan inte fanns, för att psalmförslaget ska kunna spelas på orgel som huvudsakligt instrument. Alla sånger har även fått en ackordanalys för att förenkla att spela på andra instrument, såsom gitarr. Sångerna har notsatts så att alla sånger ser likadana ut. Detta arbete har varit stort och involverat flera externa parter. De sånger som har valts ut för att sjungas har även spelats in tillsammans med körer runt om i landet. En omfattande avtalsprocess har skett, som har involverat både privatpersoner och förlag. Allt detta arbete sammantaget innebär att ca 233 sånger skickas ut på remiss. Differensen mellan urvalsgruppernas urval och det urval som skickas ut på remiss grundar sig i att vissa sånger har behövt dras tillbaka på grund av upphovsrättsliga skäl.

Vid samtal i gudstjänstutskottet i kyrkomötet så har det betonats att barn och unga särskilt ska beaktas i arbetet med psalmboken. Därför har samordningsgruppen involverat de psalmskrivarläger för unga som pågår i Sofia församling i Stockholms stift, på Åh stiftsgård i Göteborgs stift och på Rättviks stiftsgård i Västerås stift. Av de sånger som skrivits där (både text och musik) ingår elva stycken i remissen för provsjungning i församlingar. Dessa elva har valts ut efter granskning och genomsjungning av urvalsgrupp. Dessa sånger har vidare fått koralsats, ackordanalys samt notsatts. De flesta av de ungdomar som medverkat är i åldrarna 16–18 år.

Remissens formella startdatum är söndag 18 maj 2025. Sångerna kommer att kunna provsjungas fram till 22 november 2026. Sista svarsdatum är 30 november 2026. Det innebär att det inom perioden ryms dels ett helt kyrkoår för att hinna med både centrala högtider och verksamheter i församlingarna, dels ryms två trefaldighetstider vilket tematiskt passar för en del av psalmförslagen.

Det är en lång remisstid men en ganska begränsad tid för att hinna sjunga igenom sångerna. Därför har varje remissinstans fått en kvot om ca 45 sånger, efter överväganden tillsammans med stiftens gudstjänsthandläggare. Det är dessa 45 sånger vi ber om återkoppling på, längs en graderad skala, om sången ska gå vidare in i det fortsatta arbetet med psalmboken eller inte. Om församlingarna önskar sjunga fler sånger än den tilldelade kvoten får de gärna göra det. Utöver det står det alla församlingar fritt att använda materialet under provperioden, antingen för att inkomma med spontanremisser eller för att provsjunga utan att ge återkoppling. Församlingarna uppmuntras till att sjunga materialet i så många sammanhang som möjligt, inte enbart

gudstjänster utan gärna i flera verksamheter. Dock är det centrala kriteriet för urval att sången ska passa att sjunga gemensamt i gudstjänsten.

Alla psalmförslag kommer att finnas tillgängliga på Svenska kyrkans externwebb (svenskakyrkan.se/psalmboken) och gå att ladda ner som digitala filer. Där kommer det att för varje psalmförslag finnas text (för att den ska vara sökbar i olika sökmotorer), notbild samt inspelning. Materialet är tillgängligt på webben från och med 14 maj. Sångerna kommer att vara kategoriserade utifrån de huvudrubriker som finns i 1986 års psalmbok för att underlätta användningen. För att bistå i arbetet med att reflektera kring psalmförslagen kommer det att till materialet finnas en vägledning med principer och kriterier för urval. Psalmförslagen kommer att finnas tillgängliga i dels en församlingsupplaga, dels en upplaga med koralssatser. Remissinstanserna får dem i tryckt remissutgåva.

Cirka 25 procent av Svenska kyrkans församlingar och pastorat (ca 145 enheter) har fått frågan om att vara remissinstanser. Enheten för forskning och analys vid kyrkokansliet har tagit fram ett representativt urval av församlingar och pastorat, så att olika typer av gemenskaper är representerade såsom glesbygd och förort, storstad och landsbygd, skärgårdsö och småstad.

Efter remissperioden kommer svaren att sammanställas. Remissinstansernas urval kommer även att ställas bredvid det urval som expertgruppen för Nya psalmer har gjort, för att ett slutgiltigt urval ska kunna presenteras och behandlas i den vidare processen.

Inom spåret Nya psalmer och för framtida arbete inom spåret Den svenska psalmboken 1986 behövs en expertgrupp. Denna har så här långt endast rådfrågats inom spåret Nya psalmer, och för det ändamålet lyfte generalsekreteraren expertgruppens funktion under sitt samråd med kyrkostyrelsens arbetsutskott 20 april 2023 (§ 52). För att säkra expertis också i kommande arbete med 1986 års psalmbok behövs gruppens sakkunskap och bedömningar av exempelvis det musikteologiska grunddokumentet.

Då generalsekreterarens delegation rör tillsättning av denna typ av grupper redovisas här namnen som information:

- Biskop Åsa Nyström, 62 år, biskop i Luleå stift,
- Robert Bennesh, 37 år, masterexamen i kyrkomusik från Musikhögskolan i Malmö, en examen från musikkonservatoriet i Köpenhamn samt ett solistdiplom i orgel från det nordamerikanska universitetet Yale. Domkyrkoorganist i Lunds domkyrka. Ledamot av musikerådets musikkommitté.
- Anna Evertsson, 54 år, kyrkoherde i Glimåkra-Hjärsås pastorat, disputerad inom praktisk teologi/hymnologi. Avhandlingen rör psalmers funktion i begravningsgudstjänster. Ordförande i Laurentius Petri-sällskapet. Vice ordförande i Britt G Hallqvist-sällskapet.
- Mattias Lundberg, 47 år, musikvetare och hymnolog. Professor i musikvetenskap vid Uppsala universitet. Disputerad på avhandlingen *The tonus peregrinus in the polyphony of the Western church*. Ledamot av kyrkomötet och musikaliska akademien. Har gjort folkbildande radio- och TV-program i ämnet.
- Sara Lövestam, 42 år, författare, lärare och språkvetare. Har en bakgrund som SFI-lärare och har skrivit flertalet böcker om grammatik förutom romaner inom olika genre. Folkbildare som bland annat deltar i inslaget språkakuten i TV4 Nyhetsmorgon.
- Håkan Möller, 63 år, litteraturvetare, teolog och professor. Disputerad i både kyrkovetenskap och litteraturvetenskap i ämnet Johan Olof Wallin. Vice preses i Kungliga Vitterhetsakademien, Filosofisk-filologiska klassens ordförande samt ledamot i Svenska kyrkans läronämnd.

- Richard Pleijel, 37 år, präst och organist, utbildad vid Göteborgs musikhögskola. Disputerad i Gamla testamentets exegetik vid Teologiska fakulteten vid Uppsala universitet. I sin avhandling analyserar han arbetet som gjordes med Bibel 2000, särskilt avseende Psaltaren.
- Sofia Östling, 31 år, kyrkomusiker i Lunds Allhelgonaförsamling. Utbildad dirigent. Körledare för Lunds kammarkör. Vice ordförande i kyrkostyrelsens musikråd. Ordförande i Skånes spelmansförbund. Även verksam som pianist och kompositör.

Arbete gällande 1986 års psalmbok

Inför arbetet med revision av Den svenska psalmboken 1986 tas – i enlighet med kyrkostyrelsens beslut 30 september 2024 (§ 86) – ett musikteologiskt grunddokument, ett reflektionsdokument, fram om grundprinciper och urvalskriterier för revisionen. Dokumentet författas av teologiskt och musikaliskt sakkunniga enligt följande:

- Susanne Wigorts Yngvesson, professor i systematisk teologi vid Enskilda Högskolan Stockholm.
- Per Högberg, lektor vid Musikhögskolan i Göteborg och organist.
- Per Harling, präst och psalmförfattare.

Detta är ett reflektionsdokument som tas fram tidigt i arbetet med 1986 års psalmbok vilket kommer att stämmas av i flera instanser, såsom expertgrupp, biskopsmöte och kyrkostyrelse.

Reflektionsdokumentet kommer att vara grund för kommande inventering av psalmer inom särskilda fokusområden (barn och unga, ekumenik och internationell utblick, kyrkoåret och kyrkliga handlingar samt centrala texter ur den kristna traditionen). Inventeringen kommer att utföras av fyra fokusgrupper som bemannas med forskare, praktiker ifrån församlingsliv och kulturliv samt övriga med relevant kompetens.

Vidare när det gäller arbete gällande 1986 års psalmbok har en registrering av sjungna psalmer i församlingarna påbörjats. Genom det digitala verktyget SAMLA, som en stor del av församlingarna använder för att registrera sin gudstjänststatistik, kan de nu också registrera vad de sjunger för psalmer. De är uppmuntrade att rapportera in från så många verksamheter som möjligt, inte endast huvudgudstjänsten. Registreringen har inget slutdatum och beräknas pågå minst under tre år. Resultatet kommer att användas inom den fortsatta avtalsprocessen angående upphovsrätt för psalmer och som en pusselbit i urvalsarbetet inom ramen för psalmboksarbetet gällande 1986 års psalmbok.

I tidigare rapport om psalmboksarbetet under 2024 nämns att ett arbete kommer att påbörjas gällande inventering av 1986 års psalmbok, Verbums tillägg, Psalmer i 2000-talet samt andra relevanta sångsamlingar som används i Svenska kyrkans verksamheter. Denna breda inventering kommer, tillsammans med remissvar gällande spåret Nya psalmer, att utgöra grund för fortsatt beredning om behov av ytterligare psalmer som kan beställas. Frågan om beställning av psalmer, som framgår av tidigare rapport, ingår alltså i det bredare sammanhanget av alla olika arbetsdelar inom psalmboksarbetet och ligger därav längre fram i tiden.

Sammanfattningsvis redovisas här de större insatser som gjorts inom arbetet med 1986 års psalmbok sedan kyrkomötets beslut 2016 om revidering och utökning av Den svenska psalmboken (KS 2016-1320):

- Juridisk genomgång gällande upphovsrätt etc. för Den svenska psalmboken 1986.
- Förstudie som resulterat i arbetet med de två spåren: Nya psalmer och Den svenska psalmboken 1986.
- Framtagande av ett musikteologiskt grunddokument har påbörjats.

KsSkr 2025:3
Bilaga 5

Utöver dessa tre större insatser gällande 1986 års psalmbok har kyrkokansliets arbete fokuserats på spåret Nya psalmer.

Utdrag ur kyrkostyrelsens protokoll

Utdrag ur protokoll fört vid kyrkostyrelsens sammanträde den 11 juni 2025.

Beslutande: Martin Modéus, ordförande, ledamöterna Wanja Lundby-Wedin, Amanda Carlshamre, Jesper Eneroth, Nils Gårder, Lars Johnsson, Berth Löndahl, Mona Olsson, Olle Reichenberg och Elisabeth Rydström samt tjänstgörande ersättarna Anders Brunnstedt, Sebastian Ekeroth Claussön, Johannes Fransson, Ingvar Jonsson och Xerxes Carlsén Åkerfeldt.

Föredragande: Erika Brundin, Karin Sarja, Emma Hansen Dahlqvist.

Kyrkostyrelsen beslutade i enlighet med arbetsutskottets förslag

att till kyrkomötet lämna skrivelsen 2025:3 redogörelse för behandlingen av kyrkomötesärenden.

Särskilt yttrande av Amanda Carlshamre

I beredningen av ärendet har jag argumenterat för att det hade gått att hitta en reglering som möjliggjorde en sänkt valbarhetsålder till 16 år för församlingsråden. I stället för att försöka hitta möjligheterna uppfattar jag att beredningen har fokuserat på svårigheterna och hindren.

I SOU 2009:29 konstateras, baserat på Brattström och Singers kartläggning av rättsläget, att ”varken föräldrabalkens regler om barns rättshandlingsförmåga eller regler om skadeståndsskyldighet utgör övertygande argument för att begränsa underårigas föreningsfrihet. Det skydd för den unga som skulle uppnås genom ett förbud för unga att sitta i ideella föreningars styrelser väger lätt i jämförelse med den nytta som uppnås när underåriga genom styrelsearbete aktivt deltar i föreningsverksamhet.” (SOU 2009:29, sid 201)

Jag menar att kyrkostyrelsen i sitt avvägande överdriver riskerna på och låter nyttan som kan uppnås med en sådan här reform väga allt för lätt.

Särskild mening av Lisa Gerenmark

Jag instämmer i Amanda Carlshamres särskilda yttrande.

Särskild mening av Marie Rydén Davoust

Jag instämmer i Amanda Carlshamres särskilda yttrande.